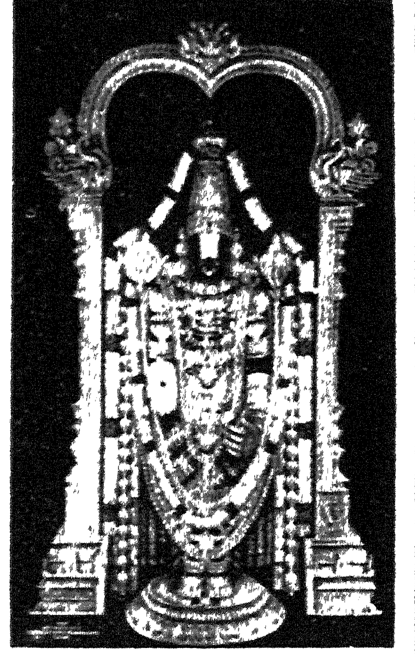

జూలై 1983
వెల: 1-00

సప్తగిరి

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థాన సచిత్ర మాసపత్రిక

ధన్యాసి

చదివెఁబో ప్రాణి సకలము యీ—
చదువుమీఁది విద్య చదువ డాయఁగాని.

సిరులు చంచలమని చేఁత లధ్రువమని
పరగుసంసారము బయలని
తొరలినసుఖమెల్ల దుఃఖమూలమని
యెరిఁగి లోభమువీడ నెరఁగఁడాయఁగావి.

తలకొన్నధర్మమే తలమీఁదిమోఁపని
ఫలసీనొల్లమి దైవవశమని
కలిమియు లేమియుఁ గడవఁగరాదని
తెలిసి లోభమువీడఁ దెలియ డాయఁగాని.

యేచిన పరహితమెంతయుఁ దమదని
వాచవులిన్ని నెవ్వగలని
యీచందమున వేంకటేశుచేఁతలని
చూచి లోభమువీడఁ జూడడాయఁగాని.

– శ్రీ తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యుల అధ్యాత్మ సంకీర్తన.

మీ మాట

సీరియల్స్

ఏప్రిల్‌మాసం నుండి 'శ్రీమద్భగవద్గీత' సీరియల్ ప్రారంభించటం గొప్ప పుణ్యకార్యంగా భావిస్తున్నాను. దీని మూలంగా ఎంతోమంది అప్రయత్నంగా గీతాధ్యయనం చేసేందుకు మీరు కారకులైనారు. అదేవిధంగా శ్రీమద్భాగవతం, శ్రీమద్రామాయణం కూడా సీరియల్‌గా ప్రచురించగలరని ఆశిస్తున్నాను.

టి. రామారావు — హైద్రాబాదు.

ఫోటోలు

మన దేశంలో గల ప్రముఖ పీఠాధిపతుల, స్వాములవారి ఫోటోలను ఒక్కొక్క నెలకు ఒక్కటిగా వారివారి సూక్తులతో ప్రచురించవలసిందిగా కోరుతున్నాను.

పి. మాధవి — సిరిసిల్ల.

కరావలంబ స్తోత్రము

'శ్రీ లక్ష్మీ నృసింహ మమ దేహికరావలంబమ్' అనే స్తోత్రాన్ని సప్తగిరిలో ప్రచురిస్తే నావంటి పాఠకుల కెందరికో ఉపయుక్తం అవుతుంది.

కె. నరసింహారావు — కంచనపల్లి

మూఢనమ్మకం కాదా?

మే '83 సంచికలో 'నేను నాస్తికురాలినా' అనే శీర్షికలో శ్రీమతి నన్నపనేని రాజకుమారిగారి అభిప్రాయాలు చదివాను. ఆమె ఒక సందర్భంలో నేను మూఢనమ్మకాలకు వ్యతిరేకినంటూనే తాను రుక్మిణీ కల్యాణం చదివినంత మాత్రాన మంచి భర్త లభించారని అన్నారు. ఇది మూఢనమ్మకం కాకుంటే ఏమిటండీ? రుక్మిణీ కల్యాణం చదివినంత మాత్రాన మంచి భర్త లభిస్తాడనుకోవటం పచ్చి మూఢనమ్మకం అని నేనంటాను.

కె. ఉమేష్‌రెడ్డి — ఆదిలాబాద్

[చదవటం వల్లే 'కాబోలు' అన్నది ఆమె వాక్యం. సం॥]

షిర్డీసాయి

మే 1983 సప్తగిరిలో 'షిర్డీసాయిబాబా' ప్రచురించినందుకు చాలా సంతోషం. రచన ఎంతో బాగుంది. రచయిత శ్రీ ఎల్లంరాజు వెంకట సుబ్బారావుగార్కి నా అభినందనలు.

కురుగంటి హైమవతీదేవి — గుంటూరు.

స్మృతులు

మనుస్మృతి, దక్షస్మృతి గృహ్యసూత్రాలు తదితర ప్రాచీన స్మృతి విజ్ఞానానికి సంబంధించిన వ్యాసాలను సప్తగిరిలో ఎందుకు ప్రచురించటంలేదు?

బి. జయప్రద — ఏలూరు

ఆగష్టు 1983 పంచికలో:

దేవాలయాలపై బొమ్మ లెందుకు?

డా॥ దేవరకొండ శేషగిరిరావు. పరిశోధనావ్యాసం.

గీతాచార్య –
(ఏకపాత్రాభినయం)

శ్రీ బి. ఎల్. ఎన్. ఆచార్య రచన.

లీలాశుకుని బాలగోపాలుడు

కరుణశ్రీ కమనీయ సచిత్ర కథనం.

ఇవిగాక వెలుగుబాట. యువవాణి. బాలప్రబోధం ఇత్యాది మామూలు శీర్షికలు.

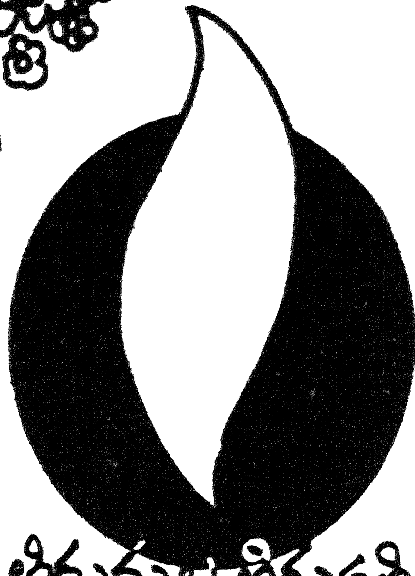
తప్పక చదవండి!

ఒంగోలు – రేణిగుంటలకు 15 నుంచి ప్యాసింజర్ రైళ్లు

హైదరాబాద్, జూలై 11: దక్షిణమధ్య రైల్వేలో ఒంగోలు, రేణిగుంట స్టేషన్లమధ్య డైరెక్టు ప్యాసింజర్ రైలు సర్వీసుకల్పించే ఉద్దేశంతో నెం 440/439 గూడూరు పాసింజర్ రైళ్ళు ఈ నెల 15వ తేది శుక్రవారం నుండి ఒంగోలు నుంచి రేణిగుంట వరకు నడుస్తాయి. ఇప్పుడు ఇవి ఒంగోలు నుంచి గూడూరు వరకే నడుస్తున్నాయి.

నెం 440 ఒంగోలు – రేణిగుంట ప్యాసింజర్ రైలు, ఒంగోలు నుంచి గం॥ 4-40 నిముషములకు బయలుదేరి గం॥ 12-25 నిముషములకు రేణిగుంట చేరుతుంది. అదే విధంగా నెం 439 రేణిగుంట, ఒంగోలు పాసింజర్ రైలు రేణిగుంట-నుంచి గం॥ 14-05 నిముషములకు బయలుదేరుతుంది. ఈ కారణంగా నెం 426/447 గూడూరు రేణిగుంట పాసింజర్ రైళ్ళు ఈ నెల 15వ తేదినుంచి రద్దు అవుతాయి.

12-7-83 తేది 'ఈనాడు' వార్త

సప్తగిరి

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థాన సచిత్ర మాస పత్రిక...

జూలై 1983

సంపుటి 14 సంచిక 2

గౌరవసంపాదకులు.

శ్రీ జి. కుమారస్వామిరెడ్డి,
ఐ. ఏ. ఎస్.

కార్యనిర్వహణాధికారి,
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు,
తిరుపతి.

ప్రచురణకర్త - సంపాదకుడు :
కాట్రపాటి సుబ్బారావు,
ఎమ్. ఎ.

ఉపసంపాదకుడు :
తిరుమూరు సుధాకర్ రెడ్డి,
ఎమ్. ఎ. బి. ఇడి.

ముద్రాపకుడు :
ఎమ్. విజయకుమార్ రెడ్డి.

విడిప్రతి-రు. 1-00

సం॥ చందా-రు. 12-00

ప్రతులకు :
వెల్ ఫేర్ ఆఫీసర్,
టి. టి. డి., తిరుపతి

ఈ సంచికలో....

ముఖచిత్రం : తిరుమలలో శ్రీవారి ఆనివర ఆస్థానోత్సవం.

సంపాదకీయం

ప్రపంచంలో 'గురు'శబ్దం ఉపయోగిస్తున్నంత లఘువుగా ఏదీ లేదేమో? విశ్వసాహిత్యంలోనూ, జనజీవనంలోనూ ఇటీవలికాలందాకా 'గురు' లేదా తత్తుల్య శబ్దానికి ఎంతో ప్రాధాన్యం వుండేది. భారతీయవాఙ్మయమంతా కూడా గురువును కేవలం విద్యాబోధకుడిగా మాత్రమేగాక త్రిమూర్తి స్వరూపంగా ఆరాధించింది.

పశుపక్ష్యాది ప్రాణికోటికన్నా మానవజన్మ భిన్నమైనదని నిరూపించే జ్ఞానప్రదాత కనుక గురువు బ్రహ్మస్వరూపుడు. అనంతమైన విజ్ఞానాన్ని ఏ ఒక్కరికోగాక పదిమందికీ అమృతసమానంగా పంచాలనే వ్యాపనశీలం గలవాడు కనుక గురువు విష్ణు స్వరూపుడు. అనంతమైన జ్ఞానశక్తితో మానవునిలోని అంధకారాన్ని నిరోధించి, నివారించే అజ్ఞానసంహారక తత్త్వం కలవాడు కనుక 'మహేశ్వరుడు'. ఈ ధర్మాన్నే 'గు' శబ్దం అంధకారమని, 'రు' శబ్దం తన్నిరోధకమని, అజ్ఞానాంధకారాన్ని పోగొట్టేవాడు గనుక గురువనీ, పరబ్రహ్మ స్వరూపమనీ మన వాఙ్మయం వివరించింది.

ఇంతటి ఉత్తమభావాన్ని వర్ణించి చెప్పే పదజాలం అన్నిభాషలలోనూ, ముఖ్యంగా మనమే సన్నిహితమైన ఆంగ్లంలో వుంది. టీచర్, లెక్చరర్,మాస్టర్ ఇలా ఉన్న అన్నిపదాలలోనూ 'మాస్టర్' అనే శబ్దాన్ని మన వాఙ్మయంలోని గురుశబ్దతుల్యంగా భావించవచ్చు. అంటే శాసకుడు, అధికారి. శిష్యునికి ఏదిమంచో ఏదిచెడో వివరించి చెప్పే అధికారం కలిగినవాడు. అందువల్లనే విశ్వసాహిత్యంలో గురువుకు ఎప్పుడూ ఒక ఉత్తమస్థానం వుంది. ఇది లౌకిక విషయాలకూ, ఆధ్యాత్మిక విషయాలకూ కూడా వర్తిస్తుంది. తానార్జించిన విజ్ఞానాన్ని ప్రబోధించి, పరమాత్మానిష్కారానికి దోహదం చేయటమే గురువులక్ష్యం. రామాయణంలో ఆంజనేయులవారిని ఇలాంటి గురువుగా భావించటం గమనించదగ్గది. రామాయణాన్ని ప్రపత్తికావ్యం అనటంలో విశేషం ఆత్మ పరమాత్మను చేరేందుకు చేసే ప్రయత్నంలో గురువుపాత్రను ఆంజనేయస్వామి ద్వారా నిరూపణ చేయటం, గురు ప్రాధాన్యాన్ని వివరించటమేనని అంటారు.

ఆత్మదర్శన విద్యలో గురువువయస్సుతో నిమిత్తంలేదని, జ్ఞానమే ప్రమాణమనీ, బోధన, భాషణ ద్వారానే కానక్కర లేదని "గురోస్తుమౌనం వ్యాఖ్యానం శిష్యాస్తుచిన్నసంశయాః" అనే సూక్తి వివరిస్తోంది.

గురువు కేవలం బోధకుడు మాత్రమే కాదు. శిష్య హితకారికూడా. అందువల్లనే ఆయనను పురోహితుడు అనికూడా అన్నారు. సురగురువు బృహస్పతి, అసుర గురువు శుక్రుడు, మానవులలో, విశ్వామిత్రుడు, వశిష్ఠుడు తనను నమ్మిన వారి హితాన్ని త్రికరణశుద్ధిగా కోరి వారి, వారి అభ్యుదయానికి ఎలా తోడ్పడ్డారో మన పురాణాలవల్ల తెలుస్తోంది.

సరైన గురుసహాయం లుప్తమైగాని, అహంకారంతో దాన్ని అర్థం చేసుకొనకగాని చెడిపోయిన వారికి దృష్టాంతం రామాయణంలో వాలి, రావణుడు, భారతంలో దుర్యోధనుడు, శిశుపాలుడు.

గురు విశ్వాసానికి పాత్రులై ఉన్నతిని పొందినవారు పాండవులుకాగా, గురువునుండి వంచనద్వారా విద్యను పొంది గురుకోపానికి గురైనవారు భారతంలో కర్ణుడు, ఏకలవ్యుడు. మన సాహిత్యంలో ఇలాంటి దృష్టాంతాలెన్నో వున్నై.

కానీ యీనాడు గురుశిష్య సంబంధం ఎలా వుందన్నది మనం గుండెమీద చేయివేసుకు ఆలోచించాల్సిన విషయం. ఈ విశ్వవలయంలోనే ఒక విలయం తాండవిస్తున్నది. నైతిక, సామాజిక విస్పృహలవల్ల గురుశిష్యులిద్దరిలోనూ శ్రద్ధ, జిజ్ఞాసలు లోపిస్తున్నవి. విద్యను ఉపాధిమాత్రంగా గాక విద్యను విద్యగా నేర్చుకునేందుకు నిజమైన తృష్ణ గుడిలోని బడులనుండి ప్రారంభమైతే, కాలక్రమాన గుడిలాంటి బడులు విస్తృత పరిధిలో వెలసే అవకాశం వుంది. అంతవరకు మిగిలేది వీటిని గూర్చిన కలలే-కలలు!

మహాభారత సావిత్రి

— శ్రీ తాతపూడి బ్రహ్మానందశాస్త్రి

వింటే మహాభారతం వినాలి. తింటే గారెలే తినాలని నానుడి. మహాభారతం పఠించడం వలన స్వయంకృత పాపహరణము- ఐహికాముష్మికప్రాప్తి కలుగును.

పంచమవేదమనబరగు యీ మహాభారత ఉద్గ్రంధమున స్వర్గారోహణ పర్వములో చివరగా 'మహాభారతసావిత్రి'యను చిన్న ప్రకరణము కలదు. ఇందు శ్రీ మహాభారత సారమును నాలుగు శ్లోకములలో యిమిడ్చినాడు వ్యాసభగవానుడు. వేదములసారము సావిత్రిగా విరాజిల్లినట్లు ఇది పంచమవేదమైన శ్రీ మహాభారతము యొక్క సారమేనని విబుధులు వాక్రుచ్చారు. దీనినే మహాభారత మాహాత్మ్యం అనికూడ అనవచ్చు. సావిత్రీ మహాసాధ్వి మనకు ఉపాసనీయమైన దేవతయినట్లు యీ భారతసావిత్రిని కూడా నిత్యము ఉపాసించి ముక్తిబడయవచ్చు.

మహాభారతము పూర్తిగా చదువలేని వారు యీ ప్రకరణమును నిత్యపూజా కార్యక్రమముతోబాటు పారాయణ చేసిన మోక్షప్రాప్తి కల్గును. జననమరణ భూయిష్ఠమైన యీ సంసార బడబాగ్నిలో సమిధలై మండుచున్న సామాన్య మానవులకు నిత్యశాంతిసాధనమై బరగుచుండును.

ఇందు మొదటి శ్లోకము వైరాగ్యమును, రెండవది ఆత్మజ్ఞానఫలము, మూడవది ధర్మాచరణము, నాల్గవది ధర్మార్థమోక్షములను కల్గించి సాధకులు యిహపరసుఖములను పొందగలరు.

మాతాపితృ సహస్రాణి, పుత్రదార శతానిచ
సంసారేష్వను భూతాని, యాన్తి యాస్యన్తిచాపరే!

కాలచక్రంలో చావుపుట్టుకలు సహజం. తన తన పూర్వజన్మ కర్మానుభవ ఫలితంగా జీవుడు ఎన్నో యోనుల నుండి పుట్టుతూ, ఎన్నో దేహములను విడుస్తూ ఎందరో జీవుల తండ్రులుగనూ, తల్లులుగనూ, భార్యలుగనూ, పుత్రులుగనూ, పుత్రికలుగనూ పుట్టుతూ, వాళ్లు నావాళ్లని, నాది నేనను అహంకారముతో మమతానురాగ బంధములతో బ్రతుకుతూ రాగల జన్మల్లో ఎందరో తల్లితండ్రులు భార్యాపుత్రులను సంపాదిస్తూ సంసార లంపటములో చిక్కుకుని మసగ్గులుతున్నాడు.

దారసుతాదులు, ధనధాన్యములు మానవునకు దాటరాని బలితపు పాశంబులు- అవసానకాలమునందు ఎవరినీ అంటవు. కాని, ఇదినాది, నావల్లనే అంతా నడుస్తున్నదనే ధీమాతో మానవుడు ఎన్నో పాపములను చేస్తున్నాడు. కామక్రోధ లోభ మోహమద మాత్సర్యములతో నిండిన సంసార సాగరములో కొట్టుమిట్టాడుతూ, ఆత్మజ్ఞానమను తీరంచేరలేక అశాంతితో జీవిస్తూ గిట్టుతున్నాడు. ధనవంతుడు అధికధనముతో కూడిన చెడు అలవాట్లతోనూ, ధనహీనుడు బ్రతుకుతెరువు కోసం మనోవ్యాకులతపడుతూనో ఏదోవిధముగా చనిపోతున్నాడు. 'పునరపిజననం, పునరపిమరణం' అనుభవిస్తున్నాడు.

హర్షస్థాన సహస్రాణి
భయస్థాన శతానిచ
దివసే దేవసే మూఢ
మావి శన్తి నపణ్డితమ్.

మానవునకు శాంతిలేదు. త్యాగబ్రహ్మ నుడివినట్లు 'శాంతము లేకా సౌఖ్యము లేదు-' నిద్ర మేల్కొన్న లగాయతు నిద్రించేవరకూ తాపత్రయపడుతూ, నిత్యము జరిగే కొన్నిటికి అమితానందము పడుతూ, కొన్నిటికి దుఃఖపడుతూ, మనఃక్లేశముతో సతమతమవుతూ, ఈర్ష్యపడుతూ, జుగుప్సపడుతూ అశాంతితో అతలాకుతలమగుతున్నాడు. కాని దేహానికి అతీతమైన ఆత్మతానేనని వ్యవహరించే మహాత్ములు ఈ దుఃఖ సంతోషములతో సంబంధము లేకుండా నిత్యమూ శాంతచిత్తులై విరాజిల్లుతున్నారు.

ఊర్ధ్వబాహు ర్విరౌమ్యేవ నచాకశ్చిచ్ఛృణోతిమే
ధర్మాదర్థశ్చ కామశ్చ సకిమర్థం నసేవ్యతే!

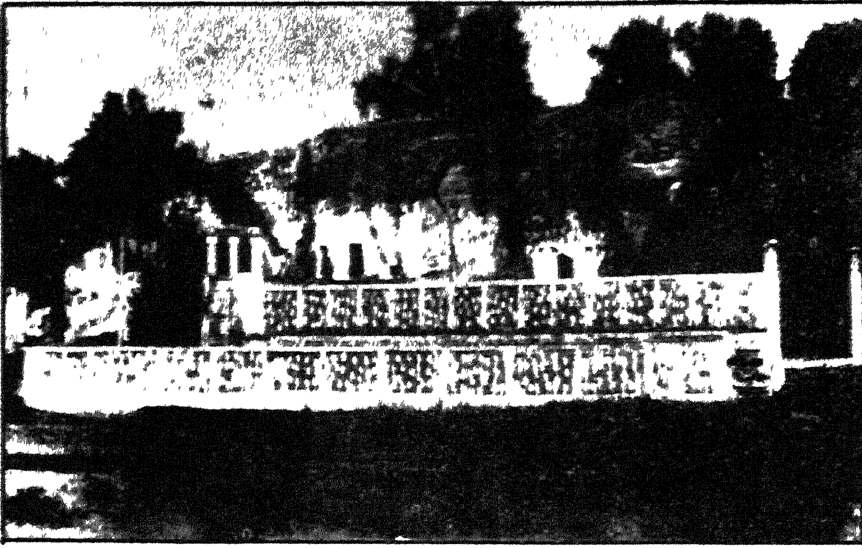
నేను చెప్పేది ఎవరూ చెవినిపెట్టడం లేదు. చేతులెత్తి గొంతుచించుకుని ధర్మబోధ చేసినా చెవిటివానికి శంఖము వూదినట్లే యగుతున్నది.

నామాట వినండి. అన్యాయార్జనవల్ల కల్గేది పాపము, దుఃఖము. తనెంత సంపాదించిననూ ఆ సంపాదన అన్యాయమైన నిలవదు. ఖర్చులరూపంలో, రోగముల రూపేణా ఖర్చయి నిత్యమూత్న దరిద్రమేర్పడుచున్నది. అధర్మమువైపు కన్నెత్తి చూడకుండా న్యాయమార్గమున, ధర్మమార్గమున పయనించిన నీ ధర్మగుణమే నిన్ను రక్షించును. నీ న్యాయమార్గమే కీర్తిని కల్గించి, ఆ కీర్తిఫలితముగా ధనలాభము, ధనము వలన ఇహలోకమున అధర్మవిరుద్ధమగు భోగానుభవము, పరసుఖహేతువగు సత్కార్యాచరణము సిద్ధించును. ఋజువర్తనుడై ధర్మమార్గప్రయాణీకునకు శాంతి! సౌఖ్యములు కల్గును.

నజా తు కామాన్నభయాన్నలోభాత్
ధర్మం త్యజేజ్జీవిత స్యాపి హేతోః
నిత్యో ధర్మఃసుఖ దుఃఖే త్వనిత్యే
జీవో నిత్యోహే తురస్యత్వ నిత్యః.

మానవుడు కామక్రోధలోభ మోహమద మాత్సర్యముల అరిషడ్వర్గముల లంపటములో చిక్కి, అనిత్యమైన భయభ్రాంతులకు గురై, నిత్యమైన ధర్మము జోలికి

(44వ పేజీలో)

దశిణాళి ముక్తిదేవ, శర్ద్యాన స్వరూపిణే।
గంగాపురి నివాసాయ, శ్రీనివాసాయ మంగళం॥

శ్రీమదఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండనాయకుండగు వైకుంఠవాసుండు, కర్మభూమి యగు భరత ఖండమున భక్తులను తరింపజేయుటకై, కలియుగ వైకుంఠ మనబడు తిరుమలయందు వేంచేసి భక్తుల మనోభీష్టము లీడేర్చుచున్నాడు.

భక్త శిఖామణులలో పేరెన్నికగన్న ముమ్మడి పోతాజీయను విశ్వబ్రాహ్మణ భక్తుడు 16వ శతాబ్దమునకు పూర్వము ప్రతి 'మాఘ పూర్ణి'మకు తిరుమలేశ్వరుని 7 సం॥ నుండి సేవించుచుండెను. కొంతకాలమునకు శరీర అనారోగ్య కారణముల వలన తిరుపతికి వెళ్ళలేక దుఃఖించుచుండగా, శ్రీ స్వామివారు స్వప్నమున గోచరించి "నేను మరుసటి రోజున సర్పరూపమును ధరించి రాగలను. నీవు దానిని మూడు ముక్కలు జేయుము. పడగ తోకలు అతుకుకొని పోగలవు. మధ్యభాగమును కుండలో నుంచి, దానిలో కొంత ధాన్యమును పోసి మూత యుంచవలయును. దానినుండి నీకు కావలసిన వస్తుసామగ్రి వెడలగలదు. దానిని వినియోగించి 'గంగాపురి' గ్రామ సమీప మందలి పర్వత పరిసరములందు త్రవ్వించగలవు. నీకు దర్శన మొసగెదనని" తెలిపి అంతర్ధాన మయ్యెను. అంతవాతడు స్వప్నానుసారంగా తన గ్రామ సమీప మందలి పర్వత పరిసరము లందనేక స్థలములలో త్రవ్వించగా తుట్ట తుదకొక స్థలమున స్వామివారి "పట్టినామములు" మెరసినవి. దానినుండి దివ్యజ్యోతి యగుపించగా త్రవ్వటము నిలిపి దేవాలయమేర్పరచెను. ఇతః పూర్వము త్రవ్విన నాలుగు గుహలయందు ఇతర దేవతలను స్థాపించి క్షేత్రరాజము గావించెను.

అట్టి క్షేత్రరాజము "సహ్యాద్రి" కుత్తర దిశగా 'ఆసిఫాబాదురోడ్' రైల్వేస్టేషన్‌కు తూర్పున రెండు మైళ్ళ దూరములోగలదు. పూర్వము "సిర్పూర్ – తాండూరు అమల్దారీ"గా నున్న రోజులలో తాండూరు జమీందారులకు "భోస్‌లా ప్రభువులు" నాగపూరు వారు స్వామివారి శాశ్వతపూజలు జరుపునిమిత్తము అధికారములు సంక్రమింపజేసిరి. జమీందారులు పూజారులుగా నియమించిన బ్రాహ్మణులను "గంగాపురి వారు" అని పిలుచు చున్నారు.

తిరుపతియందు స్వామివారు ఏడు కొండల యందుండగా, గంగాపుర మందు ఒక కొండపై వెలసెను. తిరుపతి యందలి మహత్మ్యములో ఏడవ వంతిచట గలదని భక్తుల విశ్వాసము. 'రథసప్తమి' రోజు నుండి 'నవరాత్రములు' ఆరంభమై 'మాఘపౌర్ణిమ' రోజున సాయంత్రి వైభవోపేతముగా, నదియందు రథోత్సవములు జరుగును. ఆనాటి వైభవములను దర్శించుటకుగాను జనము తండోపతండములుగా వచ్చెదరు. ఆనాటి శోభ అనుక్షణము తిరుపతిని జ్ఞప్తికి తెచ్చును. ఆనాడు స్వామి వారి దర్శనము, తిరుమలేశ్వరుని దర్శనముతో సమానమైనట్టిది.

స్వామివారి ప్రాధాన్యత దెలుపు పన్నివేశము లీప్రాంతమందు విరివిగా గలవు. విస్తరభీతిచే నొకదానినే దెలుపుచున్నాము. ఇచటికి పదిమైళ్ళ మారుమూల దూరములో గల 'కన్నెపల్లి' అను గ్రామమున 'గట్టు గుండయ్య' అను బ్రాహ్మణునికి ఇరువది ఐదు సంవత్సరములవరకు సంతానప్రాప్తి లేదు. ఎన్నియో నోములునోచి నిరుత్సాహము జెందిరి. తుట్ట తుదకు 'గంగాపురి లక్ష్మీవేంకటేశ్వరస్వామి' వారి వద్దకు వెళ్ళి హృదయపూర్వకముగా నమస్కరించగా, ఆతని సతీమణి అదే మాసము గర్భవతియై, శుభసమయమున పుత్రరత్నమును గనెను. 'వేంకట రమణ' అను నామకరణ

మన దేవాలయాలు

మొనరించి, స్వామివారికి మ్రొక్కులు చెల్లించుకొనిరి. బాలునికి మూడవ సం॥న జబ్బుచేసెను. వైద్యులు పరీక్షించి బ్రతుకజాలడని తెలిపిరి. ఆ బ్రాహ్మణుడు పుత్రవియోగ మేర్పడునన్నదను బాధలో విధి ప్రకారముగా, ఆ గ్రామమందలి 'వేంకటేశ్వరుని' పూజావిధులను నిర్వర్తించి, తొందరపాటుతో రాగా, ఒక వైష్ణవస్వామి వారు (ఆ గ్రామ పరిసర ప్రాంతము లెచటను వైష్ణవులు లేరు) ఎదురుగా వేంచేసి "నాకు పుట్టు నామములు గలవు, పెట్టునట్టి నామములుగావు, ఇదిగో ఈ వేరును నూరి పోసిన మీ చిరంజీవి జీవించగలడని" తెలిపి ఒకవేరు నొసంగి అంతర్ధానమయ్యెను. వారట్లు చేయగా బాలుడారోగ్యవంతుడాయెను. ప్రస్తుతము ఏడు సం॥ వయస్సు గల్గి చూపరుల నాకట్టుకొనుచున్నాడు. ఆ దంపతులకు ఒకే కుమారుడు కలిగెను. గాని మరల సంతానము కలుగలేదు. ఇట్టి పన్నివేశములు మిక్కుటముగా గలవు. ✱

— ఎస్. రాజారామశాస్త్రి

చావుపుట్టుకలు ఐచ్ఛికం కానీ యాదృచ్ఛికం కానీ కావంటుంది మన వేదాంతం. మృత్యువు విధినిర్ణయం అనుకుంటే దానిని ఎదిరించటం ఎంత వృధానో చెబుతుందీకథ. సం॥

మృత్యుర్ధావతి పంచమః

— శ్రీ చిట్టా దామోదరశాస్త్రి

కాశీరాజ్యాన్ని శాంతికాముడు పాలిస్తున్నాడు. ఆ రాజు వేటకు వెళ్ళి అలిసి సొలిసి ఓ కొలను ఒడ్డున చెట్టునీడన కూర్చున్నాడు. ఎండ మాడ్చేస్తోంది. ఆయనకు ప్రకృతి చిత్రంగా కన్పించింది. ఆలోచిస్తూ ఉండి పోయాడు. తాను కూర్చున్న చోట గాలి చల్లగా వీస్తోంది. తల ఎత్తి చూచాడు. పెద్ద మర్రిచెట్టు కన్పించింది. అంత పెద్దచెట్టుకు మూలం ఎంత చిన్న విత్తు! అడవిలో చెట్లను ఎవరు నాటుతున్నారు! ఎవరు నీళ్లుపోసి పెంచుతున్నారు? కాని...కాని... నశించిపోయేనాటికి ఎవడో ఒకడు యమ కింకరుడు లాగా వచ్చేస్తాడు.

ఏదో 'టప్పు' మని నేలమీద పడింది. పడుతూన్నప్పుడు, పసుపు పచ్చటి ఆకు - పండి రాలుతూంది కాబోలు - లీలగా కన్పించింది. తానేదో ఆలోచిస్తూ పరీక్షగా గమనించలేదు. పండుటాకు రాలటం సమంజసమే కాబట్టి దాన్ని గురించి ఆలోచించలేదు. ఐనా తర్కించే స్వభావం కాబట్టి 'ఆ ఆకు నేలరాలటానికి కారణం ఎవరు? అని ఆలోచించ సాగాడు. అప్రయత్నంగా 'కాలం మూడింది' అని నోటివెంట వచ్చింది. సరిగా అప్పుడు చిరుగాలి వీచింది. 'గాలికే ఆకు రాలిందేమో!' అనుకొన్నాడు.

కాశీరాజు పడిన ఆకువంక చూచాడు. ఆకు కదుల్తోంది. 'గాలికి కాబోలు!' అనుకొన్నాడు. కదిలేది ఎలుకపిల్ల. 'ఆకేమైంది? పడింది ఆకు కాదా? పడి ఎగిరి పోయిందా? అంత పెద్ద గాలి రాలేదే' అనుకొంటూ ఉండగా .... ఆ ఎలుకపిల్ల పెద్దదిలాగా కనిపించింది. రాజాశ్చర్య పోయాడు. తనకు ముందు ఎలుక పిల్ల లాగా కనిపించింది, కాని అది పెద్ద ఎలుకే. అయిఉంటుందని సరిపెట్టుకొన్నాడు. కాని ఇంతలో సరిపెట్టుకోవటానికి వీలులేని సంఘటన జరిగింది. ఆ ఎలుకను ఓ పిల్లి కబళిద్దామని చూస్తోంది. ఎలుక పారిపోతుందనుకొన్నాడు రాజు. ఎలుక పారిపోతే ఆశ్చర్యం లేదు. ఎలుక పిల్లి కెదురు తిరిగింది. పిల్లి పారిపోతోంది. వెంట పడేది ఎలుకేనా? అంత పెద్దగా ఉందే! అది కుక్క పిల్లకాదుగదా! పండిన ఆకు రాలి ఎలుక కాగా ఎలుక కుక్క కావటం ఏమాశ్చర్యం?

శాంతికామునకు ఒక్క క్షణం పాలుపోలేదు. 'ఎలుక ప్రాణభయంతో పారిపోగా వేరొక చోటినుండి వేటకుక్క ఉరికిందేమో!" అనుకొన్నాడు. పిల్లి బల్లిలా ఒదిగింది. కుందేలులా కుప్పించింది. ఐనా ఫలితం లేక పోయింది. పిల్లి గాలిలో ఉండగానే వేటకుక్కకు ఉపాహారమైంది.

ఇది కాదు ఆశ్చర్యం. వెనుకనుంచి ఒక బాణం రివ్వున దూసికొని వచ్చింది, గాలి కంటే వేగంగా, ఇది నీ దారి అని కుక్క ప్రాణానికి చూపించటాని కన్నట్లు! అద్భుతమేమిటంటే ఆ కుక్క చనిపోయిన దాఖలా లేదుగాని ఆ చోట ఓ అందమైన ఆడపిల్ల ఒళ్లు విరుచుకొంటూంది. ఆ బాణం వేసింది ఈ వింటితోనే అన్నట్లు విల్లు చేత్తో పుచ్చుకొని అక్కడికి ఓ వేటగాడు వచ్చాడు. ఆ పిల్ల లేడిపిల్లలాగా పారిపోతుందేమో అనుకొన్నాడు కాశీరాజు. ఆమె పారిపోలేదు సరికదా, ఉరికింది వేటగానిమీదకు. వాడు విల్లు పారేసి ఆమెను రెండు చేతులా వాటేసుకొన్నాడు. ఆమె వాడిమీద ప్రేమతోనే ఉరికిందేమో! లేకపోతే వాడు విల్లెందుకు పారేస్తాడు?

'ఇంతవరకు కథ బహిరంగంగా నడిచింది. ఇక ఇది పొదలమాటుకు మారుతుం'దనుకొంటూ రాజు తల వంచుకొని ఆలోచిస్తూ ఉండగా....'కెవ్వు'మని కేక వినిపించింది. "ఆ మొరటువాని చేతుల్లో ఆ పిల్ల 'హరీ' అన్న దేమో!" అనుకొన్నాడు. కాని జరిగింది అత్యద్భుతం! ఆ వేటగాడు నేలవ్రాలాడు. ఆ రాజుకు ఒక్క క్షణం మతి మతిలో లేదు. జరిగిందంతా ఒక కలలాగా ఉన్నది. కాని కల కాదని తన కళ్ళ ఎదుట ఉన్న పిల్ల సాక్ష్యమిస్తోంది. ఒక్కటి మాత్రం నిశ్చయమైంది. ఆమె మానవమాత్రురాలు కాదు, మరేదో. ఏదో ఎట్లా తెలుస్తుంది? అతడు రాజు; భయపడి పారిపోలేదు. ధైర్యంగా ముందుకు పోయినాడు.

ఆమె నవ్వింది. రాజు నమస్కరించాడు. 'తల్లీ! నీ వెవ్వరో దేవతవై యుండాలి. గాలివలె ఆకును రాల్చావు. ఎలుకలా పిల్లిని ఆకర్షించావు. కుక్కలా పిల్లిని చంపావు. చంపవచ్చిన వేటగానికి పిల్లలాగా కనిపించావు. ఏనుగులాంటి వానికి ఎదురు దూకావు. పావం! వాడి కాయుస్సు మూడింది కాబోలు. కొండంతవాడు బెండైనాడు,' అన్నాడు. ఆమె మళ్లీ నవ్వింది. 'రాజా! నీవు చాలా పుణ్యం చేశావు. అందుకే నీకు కనిపించాను. నీవు చెప్పినట్లు నేను దివ్యకాంతనే. అందుకే ఈ వింతలు, విశేషాలున్నూ' అన్నది.

అతనికి తృప్తికలుగలేదు. ఆమె మానవమాత్రురాలు కాదని తానే ఊహించాడు. జరిగినవి వింతలు విశేషాలు అని ఆమె

చెప్పనక్కర లేదు. ఇక ఆమె ఏమీ చెప్పి నట్లు? అతడు నిర్భయంగానే ఆమెను సమీపించాడు. 'అమ్మా! నీ వెవరవో స్పష్టంగా చెప్పు తల్లీ!' అని అడిగాడు. ఆమె ఇంకా నవ్వుతూనే ఉంది. ఈసారి ఆమె ముఖంలో జాలికూడా ఉంది. 'ఓ రాజా! సర్వ శక్తిమంతుడైన భగవంతుణ్ణి తెలుసుకోవాలి గాని, అల్పురాల్ని! నన్ను తెలిసికొని ఏం లాభం? ఆ భగవదను గ్రహంతో నిర్దిష్ట కార్యాన్ని నిష్ఠతో చేసే వాళ్ళల్లో చివరిదాన్ని కూడాకాదు. భయంతో వెలిగే అగ్ని, సూర్యుడు; భయంతో లోక పాలనం, సదాగమనం చేసే ఇంద్ర వాయు వులు అగ్రగణ్యులు. పరుగెత్తి పనిచేసే వాడు ఐదవ వాడు....' అని అంటూంది.

కాశీరాజుకు కఠోపనిషత్తు మంత్రార్థం స్ఫురించింది. ఐనా అడుగు ముందు వేయటం ఆగలేదు. ఆమె అన్నది గదా 'నన్ను నీవు తెలిసికోవలసిన సమయానికి నేనే వస్తాను. ముందుగా చెప్తే మూర్ఛపోతావు' అని. నిర్భయత్వం ఆతనికి ఒడలితో పుట్టిన గుణం. ఆమె మళ్లీ కనిపించి వివరించే వరకు ఆగదల్చుకోలేదు. అతడు మరి రెండడుగులలో ఆమె పాదసన్నిధిలో ఉండ గలడు. అంతలో ఆమె ఆకాశంలో ఉంది. 'రాజా! నేను మృత్యుదేవతను. భగవం తుని భయంతో పరుగెత్తి పనిచేసే ఐదవ వాడైన యముని బంటును' అన్నది. రాజు ముఖం మెరిసింది. ఆమె 'నీ మనసు లోని మాట నాకు తెలుసు. నీకు మళ్లీ నేను ఎప్పుడు కన్పిస్తానా అనుకొంటున్నావ్. ఇప్పటికి పదకొండు నెలల పదకొండు రోజు లకి.... ఇక్కడ కాదు. ఇక్కడ దక్షిణంగా ఉన్న రాజ్యంలో రాజు కొడుకును చంపి నందుకు ఊరికి ఉత్తరాన ఉన్న ఊడల మర్రి ఉత్తరం కొమ్మమీద' అన్నది.

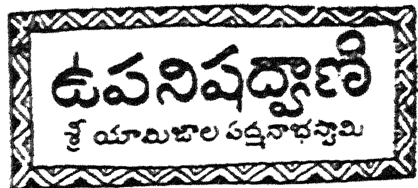
మృత్యుదేవత అంతర్ధానమైంది. రాజు వేదాంతం తెలియని వాడు కాదు. 'పుట్టిన వాడు గిట్టక తప్పదు. అది మృత్యుదేవత చెప్పాలా? రమారమి ఈ సంవత్సరంలో తాను చనిపోతాడు. ఆచింత తనకు లేదు. నిత్యం యుద్ధ సన్నద్ధుడైన తనకు 'విజ యమో వీరస్వర్గమో' అని తెలియదా? క్రొత్త ఏమిటంటే దక్షిణ దేశంలో ఊరికి ఉత్త రాన ఊడల మర్రి .... అందునా ఉత్తరపు కొమ్మమీద....తనను మృత్యుదేవత వల్కరి స్తుందా? ఇది కాదని నిరూపించ గలిగితే...

కాశీరాజు మనసా సర్వమూ త్యజించాడు. అక్కడనుంచి ఉత్తరంగా బైలుదేరాడు. పగటిపూట ప్రయాణంలో పొరపాటునకూడా తన గుర్రాన్ని దక్షిణం వైపుగా తిరగనీయ లేదు. రాత్రి మబ్బులేని వేళల్లో నక్షత్రాల గుర్తులతో ఉత్తరానికే సాగేవాడు. ఇట్లా కావాలని వీలైనంతగా ఉత్తరానికే పయ నించాడు. గుర్రం నడవలేని కొండప్రదే శాలు ఎదురైనాయి. గుర్రాన్ని వదలి నడక సాగించాడు శాంతికాముడు. పదకొండు నెలలు గడిచాయి. మృత్యు దర్శనానికి మరొక్క రోజుంది. కాని మృత్యు నిర్దిష్ట స్థలానికి ఎంత దూరంగా వీలౌతుందో అంత దూరంగా వచ్చేశాడు. ఇదంతా మృత్యు వును జయించటానికి కాదు. దక్షిణదేశంలో అది జరగకుండా ఉండటానికే....ఈలాగున అతని మనసులో ఆలోచనా తరంగాలు వెల్లుబుకుతూ ఉండగా....

తాను అలకనందా తరంగాలపై తేలి పోతున్నాడు. తాను సూటిగా ప్రయాణం చేయలేక పోతున్నాడు. అలకనంద ఉత్సా హంతో ఉరకలేస్తుంది. ఆహా! తనకు గంగా మధ్యంలో మృత్యు సాక్షాత్కారం! గంగమ్మ పొంగింది. మహా వేగంతో ప్రవహిస్తున్నది. దక్షిణదేశంలో చావవలసిన తాను పవిత్ర బదరీ ప్రాంతంలో చస్తున్నాడు. ఆ రాజు యోగాభ్యాసి. చచ్చేముందు ధ్యాన సమా ధిలో ఉండాలనుకొన్నాడు. ఈదటం మాని నీటిలో పద్మాసనం వేసికొని ధ్యానమగ్ను డైనాడు. కాని ప్రవాహ వేగానికి కొట్టుకొని పోతున్నాడు. అది గ్రహించాడు. తాను ప్రవాహకాష్ఠవత్ కొట్టుకొనిపోరాదు. అతనికి జలస్తంభన స్ఫురించింది. వెంటనే నీటి అడుగుకి వెళ్ళాడు. ఒక రాతిబండ తగిలింది. దానిమీద కూర్చున్నాడు. సర్వశక్తిమంతు డైన భగవంతుణ్ణి ధ్యానించే సమయంలో...

నీటివేగం హెచ్చుతోంది. మహావృక్ష మొకటి సమూలంగా కొట్టుకొని వస్తూంది. సమాధిలో ఉన్న శాంతికాముణ్ణి పద్మాసన స్థితిలోనే పైకి లేపేసింది. అతనికి జాగ్రద వస్థ కలిగే వేళకు వృక్షపంజరంలో రెక్కలు విరిగిన పక్షిలా ఉండిపోయాడు. "నదీనాం సాగరో గతిః" అన్నట్లు గంగా ప్రవాహంలో కొట్టుకొని పోయి పోయి సముద్రం పాలయ్యాడు. సముద్రంలో ఓ విశేషం ఉంది. తనది కాని దానిని తనలో దాచు కోదు. తరంగ హస్తాలతో ఒడ్డు చేర్చేస్తుంది.

[41 వ పేజీలో]

ముండకోపనిషత్తు

ప్రథమ ముండకం

ప్రథమ ఖండం

బ్రహ్మ దేవానాం ప్రథమ స్సంబభూవ
విశ్వస్యకర్తా భువనస్యగోప్తా
స బ్రహ్మవిద్యాం సర్వవిద్యాప్రతిష్ఠాం
అథర్వాయ జ్యేష్ఠపుత్రాయ ప్రాహ.

దేవతలలో మొదటివాడు, విశ్వకర్త, లోకరక్షకుడున్ను అయిన బ్రహ్మ తన కొడుకులలో పెద్దవాడైన అథర్వునకు అన్ని విద్యలకున్ను కుదురైన బ్రహ్మవిద్యను ఉపదేశించాడు.

(ఆత్మతత్వాన్ని క్షుణ్ణంగా తెలిసినవారిలో ముందుగా చెప్పదగినవాడు, వర్ణాశ్రమ ధర్మాలను మానవులకు చెప్పి ధర్మరక్షచేసిన వాడున్ను అయిన ఒక బ్రహ్మర్షి తన శిష్యులలో మొదటివాడు అయిన అథర్వునకు బ్రహ్మజ్ఞానాన్ని బోధించాడు. శిష్యులు కొడుకులవంటివారు కనుక అథర్వుడు శిష్యాగ్రేసరుడై ఆ గురువుకి జ్యేష్ఠ పుత్రుడయాడు.)

2

అథర్వణే యాం ప్రవదేత బ్రహ్మ
అథర్వా తాం పురోవాచాంగిరే బ్రహ్మవిద్యాం
స భారద్వాజాయ సత్యవాహాయ ప్రాహ
భారద్వాజోఽంగిరసే పరావరామ్.

గురువు ముఖతః తాను గ్రహించిన ఆ బ్రహ్మవిద్యను అథర్వుడు అంగిరునకు వివరించి చెప్పాడు. తరువాత అంగిరుడు భారద్వాజుడైన సత్యవాహునకు ఉపదేశించగా అతడు అంగిరసునకు బోధించాడు. ఈ రీతిగా బ్రహ్మవిద్య పరంపరగా వచ్చింది. (అథర్వునకే అథర్వణుడని వ్యవహారం.)

3

శౌనకో హ వై మహాశాలోఽంగిరసం
విధివదుపసన్నః పప్రచ్ఛ
కస్మిన్ను భగవో విజ్ఞాతే
సర్వమిదం విజ్ఞాతం భవతీతి.

ఒకానొకప్పుడు శునకముని వంశీయుడైన ఒక ధనవంతుడైన గృహస్థు ఆచారాన్ని అనుసరించి సమిధ చేతపట్టుకుని అంగిరసుని వద్దకు వెళ్లి సవినయంగా నమస్కరించి అడిగాడు. భగవన్! ఏది క్షుణ్ణంగా తెలుసుకుంటే తెలుసుకోవలసినదంతా తెలుస్తుంది?....

(గురువు వద్దకు వెళ్లినప్పుడు రిక్తచేతులతో వెళ్లకూడదు. ఆత్మవిద్య తెలుసుకోవాలనే సంకల్పముతో బ్రహ్మవేత్త అయిన ఆచార్యునివద్దకు వెళ్లినపుడు సమిధపట్టుకుని వెళ్లాలి అని శాస్త్రం చెప్తూంది. ఆ ఆచారం తెలిసినవాడు కనుక సమిత్పాణియై వెళ్లాడు.

జీవరహస్యం తెలుసుకోవాలంటే ఏది ముందు తెలుసుకోవాలని శౌనకుని ప్రశ్న.)

4

తస్మై స హోవాచ
ద్వే విద్యే వేదితవ్యే ఇతి హ స్మ
యద్బ్రహ్మ విదో వదంతి
పరా చైవాపరా చ.

శౌనకుని ప్రశ్నకు అంగిరసుడు చెప్పినదిది: పర, అవర - అని రెండు విద్యలు తెలుసుకోవాలి- అని బ్రహ్మవేత్తలన్నారయ్యా! (వాటిలో అవరావిద్య అంటే ఏమిటో ముందుచెప్పి తరువాత పరావిద్యను క్రిందివిధముగా చెప్పాడు.)

5

తత్రాపరా ఋగ్వేదో యజుర్వేదః సామవేదోఽథర్వవేదః. శిక్షా కల్పో వ్యాకరణం, నిరుక్తం ఛందో జ్యోతిషమితి–అథ పరా యయా తదక్షర మధిగమ్యతే.

ఋగ్వేదం, యజుర్వేదం, సామవేదం, అథర్వవేదం- అనే నాలుగు వేదాలున్ను, శిక్ష, కల్పం, వ్యాకరణం, నిరుక్తం, ఛందస్సు, జ్యోతిషం- అనే ఆరున్ను (ఈ ఆరింటికి వేదాంగాలని పేరు. ఇవే ఆరు శాస్త్రాలున్ను) అవర అనే విద్యఅని తెలుసుకోవాలి.

నాశంలేని మూలపదార్థాన్ని తెలిపేది పరావిద్య.

6

యత్తదద్రేశ్య మగ్రాహ్యమగోత్రమవర్ణం
అచక్షుఃశ్రోత్రం తదపాణిపాదం
నిత్యం విభుం సర్వగతం సుసూక్ష్మం
తదవ్యయం యద్భూతయోనిం పరిపశ్యంతి ధీరాః.

అవరావిద్యవల్ల తెలుసుకోవలసేది జ్ఞానేంద్రియాలకుగాని, కర్మేంద్రియాలకు గాని సాధ్యంకాదు. కులం, గోత్రం, కన్ను, చెవి, కాళ్లు, చేతులు అనేవి దానికి ఉండవు. రంగు-అంటే-తెలుపు, నలుపు-ఇలాటి రంగు దానికి ఉండదు. అంతటా వ్యాపించి ఉంటుంది. అతిసూక్ష్మమైన పదార్థం అది. దానికి నాశంలేదు. ఏది చెయ్యాలన్నా చెయ్యగల సామర్థ్యం కలది. శాశ్వతంగా ఉండేది, సృష్టికి మూలం అదే-అని తెలిసిన బుద్ధిమంతులు జ్ఞానదృష్టితో చెప్పినమాట ఇది.

7

యథోర్ణనాభిః సృజతే గృహ్ణతే చ
యథా పృథివ్యా మోషధయ స్సంభవంతి
యథా సతః పురుషాత్ కేశలో(రో)మాని
తథాఽక్షరాత్ సంభవతీహ విశ్వమ్.

సాలెపురుగులోంచి దారాలు, భూమి నుంచి ఓషధులు, బ్రతికిఉన్న మానవుని నుంచి శిరోజాలూ రోమాలూ పుట్టినట్టు నాశంలేని పరతత్వము (బ్రహ్మ నుంచి) యీ భూతకోటి పుట్టుతూంది.

8

తపసా చీయతే బ్రహ్మ
తతోఽన్న మభిజాయతే
అన్నాత్ ప్రాణో మన స్సత్యం
లోకాః కర్మసు చామృతమ్.

పరబ్రహ్మయొక్క జ్ఞానబలమువల్ల అన్నం ఏర్పడుతుంది. అన్నంవల్ల ప్రాణమూ మనస్సు, సత్యమూ, లోకాలూ, కర్మలూ, కర్మం ఫలమూ కలుగుతాయి.

('తపస్సు'-అంటే జ్ఞానం. బ్రహ్మపదార్థం జ్ఞానంవల్ల తెలుసుకొనగినది. అలాటి బ్రహ్మ పదార్థం ఈ సృష్టికి ఆధారం. దాని నుంచి అన్నం- అంటే మహత్తు కలుగుతుంది. దాని నుంచి ఇంద్రియాలు ఏర్పడతాయి. అవే కనిపించే రూపానికి పనులు కల్పిస్తాయి. ఆ పనులే కర్మలు. వాటివల్ల కలిగే ఫలం ప్రాణులు అనుభవిస్తారు. కర్మఫలం యీ సృష్టిలోఉన్న ప్రతి ప్రాణీ అనుభవించక తప్పదు.

ఇక్కడ 'అమృతం' - అంటే అర్థం మృతం=నశించేది. అది కానిది 'అమృతం'- అనుభవించక తప్పనిది.)

౧

యః సర్వజ్ఞః సర్వవిత్
యస్య జ్ఞానమయం తపః
తస్మాదేతత్ బ్రహ్మ నామ-
రూప మన్నం చ జాయతే.

ఈశ్వరుడు అన్నీ తెలిసినవాడై అంతటా ఉంటాడు. అతని తపస్సు జ్ఞానమయం. ఆలాటి ఈశ్వరుని నుంచే యీ బ్రహ్మ రూపముగా చెప్పదగిన వేదమూ నామ రూపాలూ సృష్టికి పోషకపదార్థాలూ పుట్టుతున్నాయి.

(పుట్టించడం, పోషించడం, తనలోకి చేర్చుకోడం యీ మూడూ అతీతశక్తులు. ఇవి కలవాడు ఈశ్వరుడు. అన్నీ అతని సంకల్పంవల్ల కలుగుతూఉంటాయి. కనుకనే అతడు సర్వజ్ఞుడు. ఏది చెయ్యాలి? అని అనుకుని అది చేసి దానికి ఒక రూపమూ పేరూ కలిగిస్తాడు. అది పెరగడానికి సస్యాలు - పోషకపదార్థాలు సృష్టిస్తాడు. ఇదంతా ఆ ఈశ్వరునికి ఒక ఆట.)

*

ద్వితీయఖండం

తదేతత్ సత్యం
మంత్రేషు కర్మాణి కవయో యాన్యపశ్యన్
తాని త్రేతాయాం బహుధా సంతతాని
తాన్యాచరథ నియతం సత్య కామా
ఏష వః పంథాః స్వకృతస్య లోకే.

ముందుచూపుగల మహర్షులు మంత్రాలలో కనుగొన్న కర్మలు వేదాలలో విస్తరించి అనేక విధాలుగా ఉన్నాయి. సత్యమునే ప్రధానముగా పాలించే కోరికగల బుద్ధిమంతులారా! ఆ కర్మలను మీరు తప్పక చెయ్యండి. ఈ లోకమందు చేసిన కర్మలకు తగిన ఫలం అనుభవించడానికే ఇదే మార్గం. ఈ మాట ముమ్మాటికీ నిజం.

(అగ్నికార్యం, సత్యవ్రతం మొదలైనవి యీ లోకములో తప్పక చెయ్యవలసే వైదిక కర్మలు. వాటిని చక్కగా చేసినవారు ఇక్కడే మంచి ఫలం అనుభవిస్తారు. వాటి వల్లనే పరబ్రహ్మను తెలుసుకోవడం అవుతుంది. ఈ భూమి కర్మభూమి, ఋషులు చెప్పినదే వేదంలో వివరంగా ఉంది. చెయ్యవలసేది చెయ్యక 'అదికావాలి ఇదికావాలి' అని ఆరాటపడి ప్రయోజనంలేదు.)

౨

యదా వేలాయతే హ్యర్చిః
సమిద్ధే హవ్యవాహనే
తదాజ్యభాగావంతరేణాహుతీః
ప్రతిపాదయే చ్ఛ్రద్ధయా హుతమ్.

అగ్ని బాగా రాజుకుని మంటలుపైకి చిమ్ముతూన్నప్పుడు ఆజ్యభాగాలుగా ఉంచుకున్న ఆహుతులను ఆ అగ్నిలోవేసి తరువాత హోమం పూర్తిచెయ్యాలి. ఈ అగ్నికార్యం శ్రద్ధగా చెయ్యాలిగాని వెట్టి పనిగా చెయ్యకూడదు.

(దివ్యశక్తులుగల దేవతలందరూ అగ్నియందు హోమంచేసిన పదార్థమును అగ్ని ముఖంగా పొంది సంతృప్తినీ సంతుష్టినీ పొందుతారు. అగ్నికార్యం చేసినవానికి మంచి ఫలం ఇస్తారు. కనుక దేవప్రీతికై అగ్నికార్యం శ్రద్ధగా చెయ్యాలి. పొగ లేకుండా బగబగమండుతూన్న అగ్నిలోనే హోమం చెయ్యాలి. అంటే అగ్గి సమిధలతో బాగా రాజుకోవాలని అర్థం. పొగలోవేసిన **ఆహుతి నిష్ఫలం.)**

3

యస్యాగ్నిహోత్రమదర్శ మపౌర్ణమాసం
అచాతుర్మాస్య మనాగ్రయణ మతిథివర్జితం చ
అహుత మవైశ్వదేవ మవిధినా హుత
మాసప్తమాన్ తస్య లోకాన్ హినస్తి.

అమావాస్య, పౌర్ణమి, చాతుర్మాస్యం, క్రొత్తపంట ఇంటికివచ్చే కాలం, ఈ సమయాలలోను, అతిథిసత్కారముతోను, భూతబలులతోను, చెయ్యవలసే విధిని అనుసరించి అగ్నికార్యం చెయ్యాలి. అలాగు చెయ్యనివానికి ఏడులోకాలకు సంబంధించిన ఫలం చెడిపోతుంది.

4

కాళీ కరాలీ చ మనోజవా చ
సులోహితా యా చ సుధూమ్రవర్ణా
స్ఫులింగినీ విశ్వరూపీ చ దేవీ
లేలాయమానా ఇతి సప్త జిహ్వాః.

అగ్నికి సప్తజిహ్వుడు - ఏడు నాలుకలు కలవాడు-అని ఒకపేరు. ఆ ఏడు నాలుకలే బగబగమండే అగ్నిలోంచి పైకిచిమ్మే జ్వాలలు. వాటికి కలపేర్లు యీ విధంగా చెప్తున్నాడు.

కాలి, కరాళి, మనోజవ, సులోహిత, సుధూమ్ర, స్ఫులింగిని, విశ్వరూపి.

(అగ్నికార్యం యథావిధిగా చేసేవారికి సుస్థిరమైన ఆరోగ్యం, శరీరపటుత్వం కలుగుతాయి.)

5

ఏతేషు యశ్చరతే భ్రాజమానేషు
యథాకాలం చాహుతయో హ్యాదదాయన్
తం నయంత్యేతా స్సూర్యస్య రశ్మయో
యత్ర దేవానాం పతి రేకోఽధివాసః.

పైనచెప్పిన జ్వాలలయందు కాలానుసారముగా హోమం చేసిన వానికి ఆ హోమం చేసిన ఆహుతులు దేవతలందరకు ప్రభువై అన్ని శక్తులకూ కుదురైన ఆ యీశ్వరుని వద్దకు సూర్యకిరణాలద్వారా చేరుస్తాయి.

[37 వ పేజీలో]

శ్రీనివాస కళ్యాణము

— కీ. శే. కాటూరి వేంకటేశ్వరరావు

[గతసంచిక తరువాయి]

సూత్ర: చాలుగాని ఇకరావయ్యా; పెళ్లివారు బయలుదేరే వేళయింది.

కథక: కొంచెం నిదానించండి. హరిని మంగళస్నానానికి రమ్మని శారదా గౌరీపతులు పిలిచినంతట—

భావమొకతీరుగాగ నిందీవరాక్షు
డశ్రుబిందులు రెప్పలనప్పళించి
దైన్యమున మోమువాంచి, గద్గదిక నల్ల
నల్ల "సిరిలేని పెండ్లి నే నొల్ల" ననియె.

సూత్ర: ఎట్లాగూ! ఈ మాట ఏమయినా బాగుందా మూర్తీ? తీరా మంగళస్నాన సమయానికిలా పేచీ పెట్టితే ఈ ప్రయత్నమంతా ఏమి కావలసింది చెప్పు. అదీగాక, లక్ష్మీదేవికి మొదలే తగని అభిమానం కదా, తగుదునంటూ ఆ ఇల్లాలు సవతిపెళ్లికి పేరంటానికి వస్తుందటయ్యా?

కథక: మీరు అప్పుడే బెంగపెట్టుకోకండి. లక్ష్మి అమ్మవారి చెంత కదిగో సూర్యభగవానుణ్ణి పంపుతున్నారు.

సూత్ర: పెళ్లికి రమ్మనేనా?

కథక: శ్రీనివాసమూర్తి ఈ మధ్య బొత్తిగా నలతగా ఉన్నారు! మిమ్మొకసారి చూడాలంటున్నారనిచెప్పి తోడుకరమ్మన్నారు.

సూత్ర; అలాచెప్పు, ఆ జాలిగుండెల తల్లివచ్చి తీరుతుంది! ఏమంటావ్?

కథక: వచ్చారండీ, అమ్మవారు. అట్లు చనుదెంచిన శ్రీదేవికి కేశవుం డెదురేగి తోడ్తెచ్చి, చెంతనుంచుకొని, కొంత తడ విష్టగోష్ఠి నడపి, పిదప శ్రీహరి బ్రహ్మేంద్రాదులం జూపి,

శ్రీనివా:

సరసిజాసను డాదివేల్పులు సాధ్వి నాకిటు పెండియున్
పరిణయము తలపెట్టినంతట, వలదు నాకిపుడీపునః
పరిణయంబని ఎన్ని చెప్పిన వార లన్నిటి కన్నియున్
దిరుగజెప్పుదు; రేమునిన్ గానితేర నంపితి నెచ్చెలీ.

లక్ష్మి: ఔలెండు, మీర లీ యఖిలకుటుంబకు
లిల్లాలు లేకున్న నెట్లు గడచు

శ్రీని: చతురభాషిణీ వాదు చాలింపు మీ యెల్లి
దములు. నా కిందిరా తరుణిలేదె?

లక్ష్మి: ఉన్నది లేదటులుండనిం డింత కా
సుదతి పేరడుగ వచ్చునొకో నాకు

శ్రీని: మానవుగా పోటుమాట, లాతన్వి పే
రేమియౌగాక నా కేమివలయు?

లక్ష్మి: ఏను వినగూడదేమొ పోనిండు నాథ

('తపస్సు'-అంటే జ్ఞానం. బ్రహ్మపదార్థం జ్ఞానంవల్ల తెలియదగినది. అలాటి బ్రహ్మపదార్థం ఈ సృష్టికి ఆధారం. దాని నుంచి అన్నం- అంటే మహత్తు కలుగుతుంది. దాని నుంచి ఇంద్రియాలు ఏర్పడతాయి. అవే కనిపించే రూపానికి పనులు కల్పిస్తాయి. ఆ పనులే కర్మలు. వాటివల్ల కలిగే ఫలం ప్రాణులు అనుభవిస్తారు. కర్మఫలం యీ సృష్టిలో ఉన్న ప్రతి ప్రాణీ అనుభవించక తప్పదు.

ఇక్కడ 'అమృతం' - అంటే అర్థం మృతం=నశించేది. అది కానిది 'అమృతం'- అనుభవించక తప్పనిది.)

9

యః సర్వజ్ఞః సర్వవిత్
యస్య జ్ఞానమయం తపః
తస్మాదేతత్ బ్రహ్మ నామ-
రూప మన్నం చ జాయతే.

ఈశ్వరుడు అన్నీ తెలిసినవాడై అంతటా ఉంటాడు. అతని తపస్సు జ్ఞానమయం. అలాటి ఈశ్వరుని నుంచే యీ బ్రహ్మరూపముగా చెప్పదగిన వేదమూ నామ రూపాలూ సృష్టికి పోషకపదార్థాలూ పుట్టుతున్నాయి.

(పుట్టించడం, పోషించడం, తనలోకి చేర్చుకోడం యీ మూడూ అతీతశక్తులు. ఇవి కలవాడు ఈశ్వరుడు. అన్నీ అతని సంకల్పంవల్ల కలుగుతూ ఉంటాయి. కనుకనే అతడు సర్వజ్ఞుడు. ఏది చెయ్యాలి? అని అనుకుని అది చేసి దానికి ఒక రూపమూ పేరూ కలిగిస్తాడు. అది పెరగడానికి సస్యాలు - పోషకపదార్థాలు సృష్టిస్తాడు. ఇదంతా ఆ ఈశ్వరునికి ఒక ఆట.)

*

ద్వితీయఖండం

తదేతత్ సత్యం
మంత్రేషు కర్మాణి కవయో యాన్యపశ్యన్
తాని త్రేతాయాం బహుధా సంతతాని
తాన్యాచరథ నియతం సత్య కామా
ఏష వః పంథాః స్వకృతస్య లోకే.

ముందుచూపుగల మహర్షులు మంత్రాలలో కనుగొన్న కర్మలు వేదాలలో విస్తరించి అనేక విధాలుగా ఉన్నాయి. సత్యమునే ప్రధానముగా పాలించే కోరికగల బుద్ధిమంతులారా! ఆ కర్మలను మీరు తప్పక చెయ్యండి. ఈ లోకమందు చేసిన కర్మలకు తగిన ఫలం అనుభవించడానికే ఇదే మార్గం. ఈ మాట ముమ్మాటికీ నిజం.

(అగ్నికార్యం, సత్యవ్రతం మొదలైనవి యీ లోకములో తప్పక చెయ్యవలసే వైదిక కర్మలు. వాటిని చక్కగా చేసినవారు ఇక్కడే మంచి ఫలం అనుభవిస్తారు. వాటివల్లనే పరబ్రహ్మను తెలుసుకోవడం అవుతుంది. ఈ భూమి కర్మభూమి, ఋషులు చెప్పినదే వేదంలో వివరంగా ఉంది. చెయ్యవలసేది చెయ్యక 'అదికావాలి ఇదికావాలి' అని ఆరాటపడి ప్రయోజనంలేదు.)

2

యదా వేలాయతే హ్యర్చిః
సమిద్ధే హవ్యవాహనే
తదాజ్యభాగావంతరేణాహుతీః
ప్రతిపాదయే చ్ఛ్రద్ధయా హుతమ్.

అగ్ని బాగా రాజుకుని మంటలు పైకి చిమ్ముతూన్నప్పుడు ఆజ్యభాగాలుగా ఉంచుకున్న ఆహుతులను ఆ అగ్నిలోవేసి తరువాత హోమం పూర్తిచెయ్యాలి. ఈ అగ్నికార్యం శ్రద్ధగా చెయ్యాలిగాని వెట్టిపనిగా చెయ్యకూడదు.

(దివ్యశక్తులుగల దేవతలందరూ అగ్నియందు హోమంచేసిన పదార్థమును అగ్నిముఖంగా పొంది సంతృప్తినీ సంతుష్టినీ పొందుతారు. అగ్నికార్యం చేసినవానికి మంచి ఫలం ఇస్తారు. కనుక దేవప్రీతికై అగ్నికార్యం శ్రద్ధగా చెయ్యాలి. పొగలేకుండా బగబగమండుతూన్న అగ్నిలోనే హోమం చెయ్యాలి. అంటే అగ్గి సమిధలతో బాగా రాజుకోవాలని అర్థం. పొగలోవేసిన **ఆహుతి నిష్ఫలం.)**

3

యస్యాగ్నిహోత్రమదర్శ మపౌర్ణమాసం
అచాతుర్మాస్య మనాగ్రయణ మతిథివర్జితం చ
అహుత మవైశ్వదేవ మవిధినా హుత
మాసప్తమాన్ తస్య లోకాన్ హినస్తి.

అమావాస్య, పౌర్ణమి, చాతుర్మాస్యం, క్రొత్తపంట ఇంటికివచ్చే కాలం, ఈ సమయాలలోను, అతిథిసత్కారముతోను, భూతబలులతోను, చెయ్యవలసే విధిని అనుసరించి అగ్నికార్యం చెయ్యాలి. అలాగు చెయ్యనివానికి ఏడులోకాలకు సంబంధించిన ఫలం చెడిపోతుంది.

4

కాలీ కరాలీ చ మనోజవా చ
సులోహితా యా చ సుధూమ్రవర్ణా
స్ఫులింగినీ విశ్వరూపీ చ దేవీ
లేలాయమానా ఇతి సప్త జిహ్వాః.

అగ్నికి సప్తజిహ్వుడు - ఏడు నాలుకలు కలవాడు-అని ఒకపేరు. ఆ ఏడు నాలుకలే బగబగమండే అగ్నిలోంచి పైకిచిమ్మే జ్వాలలు. వాటికి కలపేర్లు యీ విధంగా చెప్తున్నాడు.

కాలి, కరాళి, మనోజవ, సులోహిత, సుధూమ్ర, స్ఫులింగిని, విశ్వరూపి.

(అగ్నికార్యం యథావిధిగా చేసేవారికి సుస్థిరమైన ఆరోగ్యం, శరీరపటుత్వం కలుగుతాయి.)

5

ఏతేషు యశ్చరతే భ్రాజమానేషు
యథాకాలం చాహుతయో హ్యాదదాయన్
తం నయంత్యేతా సూర్యస్య రశ్మయో
యత్ర దేవానాం పతి రేకోఽధివాసః.

పైనచెప్పిన జ్వాలలయందు కాలానుసారముగా హోమం చేసిన వానికి ఆ హోమం చేసిన ఆహుతులు దేవతలందరకు ప్రభువై అన్ని శక్తులకూ కుదురైన ఆ యీశ్వరుని వద్దకు సూర్యకిరణాలద్వారా చేరుస్తాయి.

[37 వ పేజీలో]

ప్రకృతిసిద్ధమైన పదార్థమును మానవుడు తన వివేకముచేత సొగసుగ సవరించుట-సంస్కృతి.

అడవి పళ్లు ప్రకృతి; వల్లెపట్టులలో పండింపబడు పళ్లు సంస్కృతి. వడ్లు ప్రకృతి; బియ్యము సంస్కృతి. బియ్యము ప్రకృతి; అన్నము, పరమాన్నము, చిత్రాన్నము, పొంగలి-సంస్కృతి. రాతిబండ ప్రకృతి; గృహప్రాంగణమున పరువబడిన రాయి సంస్కృతి. అమృతశిల ప్రకృతి; శిల్పి చెక్కిన విగ్రహము సంస్కృతి. మ్రాని మొద్దు ప్రకృతి; బల్ల, కుర్చీ-సంస్కృతి. మృగపక్షులకూత ప్రకృతి; వానిలోన స్వరప్రభేదములను గుర్తించి, జోడించి, రాగవిన్యాసములను చేయుట-సంస్కృతి.

సరిగమపదని-అన్న సప్తస్వరముల ప్రముఖ చిహ్నములు ఈ విధముట.

షడ్జం మయూరో వదతి,
గావస్త్వృషభ భాషిణః।
అజావికం తు గాంధారం,
క్రౌంచః క్వణతి మధ్యమమ్॥
పుష్పసాధారణే కాలే
పికః కూజతి పంచమం।
ధైవతం హేషతే వాజీ,
నిషాదం బృంహతే గజః॥

— అమరకోశము 1-8.

(నెమలిది షడ్జస్వరము; ఎద్దుది ఋషభము; మేకది గాంధారము; క్రౌంచపక్షిది మధ్యమము; కోకిలది పంచమము; గుఱ్ఱముది ధైవతము; ఏనుగుది నిషాదము.)

వీధిలో మనము మాట్లాడునట్టి, వినునట్టి మాటలు-ప్రకృతి; అవే మాటలను ఒక క్రమమెరిగి పోహళించిన కావ్యము-సంస్కృతి. మాట్లాడవలెననిపించుట ప్రకృతి; మాటలలో మితిమర్యాదలు సంస్కృతి. తోటలో రకరకముల రూపురేఖల, రంగురంగుల ఆకులు, పూలు వెలుగొందుట ప్రకృతి; వానిని విడిపించి, హారములను, తురాయిలను రచించుట సంస్కృతి. ప్రకృతి మనజీవనమునకై మూలసామగ్రిని పేర్చును. వానిని మనము క్రమబద్ధరీతిని ఉపయోగించుకొందుము. అదియే సంస్కృతి. అడవిని తోటగా చేయుట సంస్కృతి. తలమీద వంకరటింకరగా, చిక్కుచిక్కుగా కురులుండుట ప్రకృతి. చెదరిన కురులను దువ్వి, జడవేసికొని, పూలుముడుచుకొనుట సంస్కృతి. తనకు తానుగా నుండునది ప్రకృతి. ఆ ప్రకృతిని మనుజుని బుద్ధి క్రమబద్ధము చేయుటవలన అగునది సంస్కృతి. మన దేహపు రకరకముల కోరికలు ప్రకృతి. ఆహారవిహారములకు యుక్తాయుక్త స్థానాస్థాన కాలాకాలములను నిర్ణయించుట సంస్కృతి.

సంస్కృతి దేహసౌందర్యము, వాక్సౌందర్యములకు మాత్రమే పరిమితమైనది కాదు. ఇది బహిరంగ సంస్కృతి. దాని

కన్న ఉత్తమమైనది అంతరంగ సంస్కృతి. ఆశామోహములు ప్రకృతి; న్యాయవివేకములు సంస్కృతి. రోషాసూయలు ప్రకృతి; క్షమాసహనములు సంస్కృతి. ఇట్లు మనోవాక్కాయములన్న త్రికరణముల వ్యాపారములందును సంస్కృతి కవకాశమున్నది. సంస్కృతి పరాకాష్ఠనందుకొనునది మనుష్యుని మనస్సు యొక్క ఔన్నత్యమునందు. మనస్సులో పెద్దతనమున్న యెడల, అచట సొగసున్న యెడల-ఆ పెద్దతనమును, ఆ సొగసును మనమండి బయలువెడలు ధ్వనిలోను, మాటలోను, ముఖకవళికలోను, మన నడవడికల నయనాభ్యతలలోను పొడకట్టును.

అపుడు రెండు పనులు జరుగును.

మొదటిదిగా, ఎవరితో మనము మాట్లాడుచున్నామో వారి మనస్సునకు సంతోషము కలుగును. వారు మనలను ప్రేమించి ప్రసన్నులగుదురు.

రెండవదిగా, వారి మనస్సులలో ఏదైనను ఒక అల్పత్వమున్న, ఒక వక్రతవున్న అది నశించి, మనము కాంచిన ఒక ఉన్నతాదర్శము వారి కన్నులకును కనవడినట్లగును.

సంస్కృతి మన జీవముల బాంధవ్యమున ప్రవేశించినపుడు రెండువైపులకును స్నేహసంతోషములు తెచ్చును. ఈ కార్యక్రమమున రెండు విధానములు జరుగవలసి వచ్చును.

మొదటిది - అన్యస్వభావ పరిచయము.
రెండవది - స్వస్వభావ శిక్షణము.

ఇంకొకరి మనోగుణమును, బుద్ధిగుణమును మనము వీలైనంతవరకు తెలిసికొనవలసివచ్చును. అట్లు తెలిసికొన్న ఇతర

కన్నడమూలం:
శ్రీ జి. వి. గుండప్ప
తెనిగింపు:
శ్రీ ఎన్. రంగాచార్యులు

జనుల లక్షణములకు మన మనోభావములను, నడనుడులను మనము పొందికగా నుండునట్లు చేయవలసి వచ్చును. ఇట్లు ఒక మనుజుడు ఇంకొక మనుజునితో స్నేహముతో పొందుకొనునట్లు తనను తాను దిద్దుకొనుటను సంస్కృతి అనవచ్చును.

గోవుకథ

మంచిది. ఒకడు ఇంకొకనికి పొందుకొనుట అనగా ఏమి? మన గోవుకథలో, గోవు పులి ఇష్టమునకు లొంగుటయా? లేక పులి గోవుకు విధేయమగుటయా? పులి ఆవునుపట్టి తినుట ప్రకృతి; ఆవు మాటలను పులి మన్నించుట సంస్కృతి. గోవు తన దూడ విషయమును చెప్పుకొనుట సంస్కృతి. పులి విని కనికరము చూపుట ప్రత్యుత్తర సంస్కృతి. గోవులోనున్న సంస్కృతి పులిలోని సంస్కృతికి కారణమైనది.

రుధిరోద్గారి

పేరున దుందుభి వైనను
హరిజన సంగ్రామ ఘోష మున దుందుభి గా
ఘోరోత్తర నే సోదరి
చేరంకెన్ రాజ చక్ర చిత్రాలయమున్.

నీపుకు నీవును భీప్రద
కే రుధిరోద్గారి, కాని విగతా శ్రు
స్నాతక కపోలములు రుచి
రా రుణములు మాత్ర చేయు మను
నయమతివై.

ఈసున క్రమ్మిన వచ్చలు
మాసెడి కను పాప అరుణతోయజములుగా
భాసించునట్లు చేయుము
దేశము లెల్లెడల నీ యదృశ్యస్పర్శన్.

చలికిని నెండకు పేరా
కలి వెతకును పాలిపోయి కమలిన చిరు బి

డ్డల నాశమ్ముల హోయుము
చల త్తరంగమ్ము లట్లు సమరుధిరమ్ముల్.

ఎటనుండి వచ్చితివో యి
చ్చట కిప్డు వసంత విశ్వ సంచారములో;
స్ఫుటముగ గ్రహాంతరమ్ముల
జటిల రహస్యములు మా కొసంగుదువేమో.

అరువది యేండ్లుగ నే భా
స్కర సంగతమౌ ప్రపంచచయమున విధిగా
తిరిగితివో, విశ్వరాసుల
పొరలెరు నను భూతి సామ్యములు
తెల్పెదవో.

స్వాగత గోష్ఠివినా నీ
బాగోగుల ముచ్చటకు సభల్ లేవు గదా;
యే గోళ మందొ ముఖు వై
త్రాగమ నోత్సవము వేళలన్ నీ మజిలీ.

— వేమూరి వేంకట రామనాథం

సంస్కృతి ఉత్కృష్టస్థితికి వచ్చినపుడు రెండు జీవుల పరస్పర బాంధవ్యమునకు సూత్రమగును- అది అప్పుడే సూచింప బడినది. జీవమన్న ఏమి? అది రెండంశముల మిశ్రణము- ఒక అంశము దేహేంద్రియ సముదాయము; మరియొకటి-ఆత్మ. ఇంద్రియము లోకభోగమును వాంఛించును; ఆత్మ తనకన్న ఉన్నతమైన ఒక చైతన్యపు సహవాసమును కోరును. సంస్కృతి ఈరెంటిని దృష్టియందుంచుకొని యుండును- లౌకిక సౌఖ్యము; ఆత్మోద్ధారము.

ఈ రెండును అన్యోన్య విరుద్ధములను భావన జనములలో సామాన్యముగానున్నది. అవి రెండును విరుద్ధములు కావు, సహకారులు- అన్నది సంస్కృతియొక్క తత్త్వము. అవి రెండు మెట్లవలె ఉండదగినవి. క్రింది మెట్టులేనిది పై మెట్టు చెప్పుటకు వీలుకాదు; పై మెట్టుకు ఎక్కలే పున్న ఎడల క్రిందిమెట్టు సార్థకముకాదు. మనుష్య జీవనమునందు రెంటికిని తావున్నది.

మనుష్యుడను ప్రాణిలో ఆత్మ అన్న అంశము సర్వశ్రేష్ఠమైనదని అంగీకరించిన తరువాత అతని జీవనములోని మిగిలిన అన్ని అంశముల స్థానమును ఆశ్రేష్ఠాంశపు దృష్టిలో నిష్కర్షచేయుట యుక్తమగును. మనకు కావలయునని అనిపించు వస్తువులు లోకమున వేనకువేలు కలవు. వానిలో చాలకాలము మనునవియు కలవు; ఒకటి రెండు క్షణములు మాత్రము కావలసినవియు కలవు. వానిలో ఒక్కొక్కదానికి తగిన చోటొకటి ఉండును. తగినచోటున దానికి ఆ విలువ ఉన్నది; మిగిలిన తావులలో అది అనిష్టమనియే అనిపించును. నోటికి రుచికరమైన పరమాన్నము తొడమీద పడినపుడు అసహ్యమగును. దీనిననుసరించియే ఆంగ్లమున మలినమన్న ఏది? అని నిర్ణయించుట కొక సూత్రము కలదు. ఏ వస్తువు తనకు తగిన చోటును వీడి వేరుచోటికి వచ్చునో అది అప్పుడు మలినము. ఇదే తత్త్వమును రాజ్యాధికార నిబంధనకును అన్వయింప వచ్చును. రక్షకభటుడు అపరాధిని పట్టుకొని న్యాయాధీశుని ముందుకు తేవచ్చును. అది వాని కర్తవ్యము. ఆ భటుడు ఆ కర్తవ్యమును అతిక్రమించి తానే విచారించి, దండించినాడన్నచో అది మలినము. అట్లే న్యాయాధిపతి తానే అపరాధిని కనిపెట్టెద నని బయలుదేరిన - అది మలినము. అపరాధిని వెదకిపట్టుకొనుట రక్షకభటుని కర్తవ్యము; న్యాయాధిపతిదికాదు. ఇట్లు, ప్రతి అధికారమునకును ఒక పరిమితి ఉన్నది. లోకవస్తువుల ఉపయోగవ్యాప్తికిని అట్లే ఒక పరిమితి ఉన్నది. ఈ పరిమితులను, హద్దులను ఎఱిగి, ఒక్కొక్క వస్తువునకు చెల్లింపవలసిన వెలను దానికి చెల్లించుట న్యాయము. న్యాయమే సంస్కృతి.

ఇట్లు ప్రతియొక జగద్వస్తువునకును స్థానమును గుర్తించుట సంస్కృతియొక్క కార్యము. స్థానమునకు తగిన గౌరవమును గుర్తించుటయును సంస్కృతియొక్క కార్యమే. మొత్తమునకు మన ప్రవర్తనల ఉచితతయే సంస్కృతి. ఈ ఔచిత్యమునకు రెండు సూత్రములు.

1. ఆత్మవస్తువు సర్వశ్రేష్ఠమైనది; అందువలన దానికి సర్వత్ర గౌరవము చేకూరవలెను. 2. ఆత్మవస్తువు నాలో ఉన్నట్లే అందరియందును సమానముగా ఉండుట వలన నా సుఖదుఃఖములకు నేను ఖరీదు కట్టునట్లు ఇతరుల సంతోషసంకటములకును నేను ఖరీదు కట్టవలయును. ఇట్లు నాకు ఇతరుల విషయమున కర్తవ్యము కలదన్న యెడల, తత్క్షణమే ఆ ఇతరుల అభిప్రాయములను, అభీష్టములను నేను తెలిసికొనుట అవశ్యమగును. ఇట్లు ఇంగితజ్ఞానము సంస్కృతియొక్క ఒక లక్షణమగును. మొదట ఇంగితజ్ఞానము; తరువాత తత్పరిణామముగా నడవడులలో ఔచిత్యము.

మనుష్యునిలోగల అనేకాంశములలో ఆత్మ అన్నిటికన్న మిన్నకదా? ఆత్మ అందరి యందును ఒక్కటే. అందువేత

అన్ని విషయములందు తారతమ్యము చెప్పను. కాని రోగి విషయములు అట్లుకాదు-అటు నానా విధముల సుఖానుభవం కేవలముల గను సారమే — వస్తువుల వెలలు వేరువేరుగ నుండును. ఒక వ్యక్తికి భోజనము ముఖ్యము, ఇంకొక వ్యక్తికి నాటకము ఎద్దునకు ముఖ్యము. ఒకనికి గుండ్రని ముఖము సొగసు; ఇంకొకనికి కోల ముఖము సొగసు. ఒకనికి తీపి ఇష్టము; ఇంకొకనికి కారము. ఒక ఇంతికి మల్లెలు ఇష్టము; ఇంకొకతెకు సంపెంగ. ఒకతెకు వస్త్రాభరణములు ముఖ్యము; ఇంకొకతెకు సంగీతము. ఇట్లు మనసు రుచిభేదములు; వాని వలెనే మన స్థితిభేదములును. ఒకనికి త్వరగా కోపము వచ్చును; త్వరగా ఉపశమనమగును. ఇంకొకనికి అపురూపముగా కోపము వచ్చును; వచ్చిన తరువాత పన్నెండేండ్లు కసి. ఒకడు ఇతరులు చెప్పినది వినును, స్వతంత్రాలోచన లేనివాడు; ఇంకొకడు ఎవరినీ నమ్మలేడు, అత్యాలోచనాపరుడు ఇట్లు మానవ సమాజమున మనఃప్రవృత్తులును, బుద్ధిశక్తులును, నీతియోగ్యతలును అనేక అంతస్తులుగా, పలువిధములుగా ఉండును. సంస్కృతీ సంపన్నుడు ఈ అంతస్తులను, తరగతులను గ్రహించి, ఆయా సందర్భములకు తగినట్లు తన వాగ్వర్తనములనుదిద్దితీర్చికొనవలయును. సందర్భమెటువంటిదైనను అతని ఉద్దేశము హిత-సంతోష కార్యము.

ఇచట హితమువేరు, సంతోషమువేరు అనుటను మనము గమనించవలెను. ఆ రెండును ఒకటియగు సందర్భములును కలవు. వేరు వేరుగా నుండు సందర్భములును కలవు. త్రాగుబోతుకు మద్యము సంతోషకరము; హితకరముకాదు. రోగగ్రస్తుడైన బాలునికి మిఠాయి సంతోషకరము; హితకరముకాదు. రోగికి చేదు మందు హితకరము; సంతోషకరముకాదు. అశిక్షితుడైన బాలునికి స్వాతంత్ర్యము సంతోషకరము; హితకరముకాదు.

రోగికి తేనె సంతోషకరమును అగును; హితకరమును అగును. మంచి విద్యార్థికి కీర్తిసంపాదనము సంతోషకరమును అగును; హితకరమును అగును.

సంతోషము మొదట ఇంద్రియములను సమాధానపరచును. విచారానంతరము అది హితమా? అహితమా? అన్నది బుద్ధికి గోచరమగును. హితము మొదట బుద్ధికి సరిగానున్నట్లు తోచును. పిదప ఇంద్రియ పదార్థముయొక్క అనుభవము మనస్సునకు సంతోషకారి కాకున్నను, మనము దానినే ఇష్టముతో స్వీకరింతుము. అలంకార ప్రీతిగల అలని చెవి కుట్టించుకొన్న బాధ కలుగునని తెలిసియుండియు దానిని ఇష్టముతో స్వీకరించును. హితమిటువంటిది. బుద్ధి వివేకముతో అంగీకరించునటువంటిది హితము; ఆత్మాంశమును గుర్తించిన హితము మిగిలిన అన్ని విషయములను ఆత్మహితమునకు సౌలభ్య కలిగించుకొనవట్టి సౌఖ్యము-సంతోషము.

సంగీతజ్ఞతయొక్క రీతులను, వైచిత్ర్య ప్రకారములను ఉదాహరణముతో మనకు నిరూపించదగిన సాధనము కావ్యనాటకాది సాహిత్యము. సాహిత్యపు సూక్ష్మభావములను మన మనస్సులకు విశదపరచగలశక్తి సంగీత, అభినయ, శిల్ప, చిత్రలేఖన-ఇత్యాది లలితకళలది. ఇట్లు సాహిత్యాది లలితకళలు సంస్కృతికి పోషక ద్రవ్యములు. సంస్కృత వర్తనయొక్క దృష్టాంతములను మనము రామాయణ మహాభారతాది కావ్యములలో హేరాళముగ చూడవచ్చును.

(33 వ పేజీలో)

భూలోకమూ భూగ్రహమూ ఒకటికాదా?

మనం నివసిస్తోన్న భూమి నిజానికి ఒక గ్రహం కాదు. అది ఒక 'లోకం' కొపర్నికస్ చెప్పిన భూగ్రహం వేరు. మనం వుంటున్న భూలోకం వేరు.

భూమి గుండ్రంగాలేదు. బల్లపరపుగా వుంది. అది సగం సముద్రంలో వుంది. దానికి పరిభ్రమణం లేదు.

సూర్యుడు స్థిరంగాలేడు. ఆయన అరు గ్రహాలతోనూ, రాశిచక్రంతోనూ మేరుపర్వతంచుట్టూ ప్రదక్షిణం చేస్తున్నాడు.

మనం ఉత్తర ధ్రువం అనుకొంటున్నది ఉత్తర ధ్రువం కాదు: నిజానికది దక్షిణ ధ్రువం.

— ఈ వింత సిద్ధాంతాలు శ్రీ టి. వి. రామశాస్త్రివి. మన ప్రాచీన వేదవిజ్ఞానం ఆధారంగా ఆయన పై సిద్ధాంతాలు నిజమని నిరూపిస్తామంటున్నారు. తమవాదం యథార్థం కాదని తగిన ఆధారాలతో ఋజువు చేయగలిగిన వారికి ఆయన గొప్ప బహుమతి ప్రకటిస్తున్నారు.

వారి చిరునామా ;

టి. వి. రామశాస్త్రి,

శ్రీ కాళహస్తి, చిత్తూరుజిల్లా.

నన్నయ్య భారతంలో ధర్మోపదేశం

తెలుగులో భారత రచన జరగటానికి దారితీసిన కారణాలలో వైదిక ధర్మోద్ధరణకూడా ఒకటి! నన్నయ భట్టు ఆపని ఎలా నిర్వహించాడో వివరిస్తుందీ వ్యాసం. సం॥

"ధరతీతి ధర్మః." "ధృఞ్ ధారణే" అను వ్యుత్పత్తిచే ధరించునది ధర్మమనఁబడును. "డుధాఞ్ ధారణ పోషణయోః" అను వ్యుత్పత్తిచే ధరించునది పోషించునది ధర్మమనఁబడును. ఏయ్యది లోకముచే అనగా ప్రజలచే ధరింపఁబడి ప్రజలను ధరించునో, ఏది ప్రజలచే పోషింపఁబడి ప్రజలను పోషించునో అయ్యది ధర్మమనఁబడును.

విశ్వప్రకాశమున ధర్మమనగా "ధర్మః పుణ్యే యమే న్యాయే స్వభావాచారయోః క్రతౌ, ఉపమాయామహింసాయాం కార్ముకే చ నిగద్యతే" యను విశాలార్థమును బోధించుచున్నది. కాని ఇట పై వ్యుత్పత్త్యర్థమును మాత్రము గ్రహించి నన్నయ తన భారతమున నెట్లు ప్రతిపాదించెనో చూతము.

"కావ్యం శివేతరక్షతయే కాంతాసమ్మితయోపదేశయుజే" అని కదా కావ్యలక్షణములు శాస్త్రజ్ఞులు నిర్ణయించినారు. అమంగళమును పరిహరించునట్టిది ఒక ధర్మము మాత్రమే. ఆ ధర్మమును ధర్మోపదేశమునకై ప్రారంభించి బోధించిన పురాణమే యగును గాని కావ్యముగాదు. పురాణలక్షణములు గలిగిన యనేక పురాణ రచయితయగు వేదవ్యాస మహర్షిచే రచింపఁబడి యనేక ధర్మములను బ్రతిపాదించిన బృహద్గ్రంథమును ఇతిహాసమైన భారతమును "సారమతిం గవీంద్రులు ప్రసన్నకథా కలితార్థయుక్తి లో నారసి మేలునా నితరులక్షరరమ్యత నాదరింప నానారుచిరార్థ సూక్తినిధి నన్నయ భట్టు తెనుంగువన్ మహాభారత సంహితా రచన బంధురుఁడయ్యె జగద్ధితంబుగన్" అని ప్రతిజ్ఞ చేసి యుపక్రమించినాఁడు. జగద్ధితంబుగన్ అను పదమును కూర్చుటలో కవి తన యభిప్రాయమును స్పష్టముగా ప్రకటించియే యున్నాఁడు. జగత్తునకు హితమును కల్పించునది ధర్మమొక్కటియే యనుట నిర్వివాదాంశము. కావుననే నానా రుచిరార్థ సూక్తినిధి నన్నయ జగద్ధితంబుగా నని ప్రయోగించుట కేవలపాదపూరణము నకుఁగాక ధర్మప్రతిపాదకమై యున్నదని నన్నయ రచిత భారతమును బరిశీలించిన వ్యక్తముకాక మానదు.

భారత కథను గురించిన ప్రస్తావనలో నన్నయ భారతమునుగూర్చి "ధర్మతత్త్వజ్ఞులు ధర్మశాస్త్రంబని యధ్యాత్మవిదులు వేదాంతమనియు నీతివిచక్షణుల్ నీతిశాస్త్రంబని కవివృషభులు మహాకావ్యమనియు" చెప్పునప్పుడు మొదట ధర్మశాస్త్రమనియే వక్కాణించుట ధర్మమును ప్రతిపాదించుటకుపోద్ఘాతమనిచెప్పకయే చెప్పుచున్నదికదా.

కృతిభర్తయగు రాజరాజ నరేంద్రుని వర్ణించుచు మనుమార్గుఁడను విశేషణమును బ్రయోగించుటచే మనూక్త ధర్మశాస్త్ర నిరతుఁడని సూచించుచున్నాఁడు. ఇది యాతని భారత రచనలో నందందాయా వ్యక్తుల వర్ణించు సమయమున ధర్మావలంబులగు వారిఁగూర్చి వారి ధర్మాభినివేశమును తప్పక చెప్పుట గోచరించుచునే యుండును.

ఉదంకోపాఖ్యానమున సుదంకుఁడు పౌష్యపత్నిం గానక మరలి పౌష్య మహారాజుతో విన్నవింప "నీవశుచివై యాపె నీకామె గనఁబడలేదని పెద్దలతో బలుకుటవి నయమునగుట ధర్మమునకు విరుద్ధము కావుననే నన్నయ యారాజుచే "భూవినుత నిన్నుఁ ద్రిభువనపావను నశుచి యని యెట్లు పలుకఁగనగు నద్దేవి పవిత్ర పతివ్రత గావున నశుచులకుఁగాన గాదనవచ్చు" యని సంబోధించుట యాతని రుచిరార్థ సూక్తికి నిదర్శనము. అంతియేగాదు భోజనానంతరము ప్రక్షాళితపాణిపాదవదనుండయి యాచమించుట యుక్తమను ధర్మమును కాంతా సమ్మితముగా నుపదేశించినాఁడు. శాపమును గ్రమ్మరింపుమను నుదంకునికి పౌష్యునిచే "నిండుమనంబు నవ్యనవనీత సమానము పల్కు దారుణాఖండల శస్త్ర తుల్యము జగన్నుత విప్రుల యందు నిక్కమీరెండును రాజులందు విపరీతము" నని సాత్త్విక రాజసప్రవృత్తులుగల మనస్తత్త్వ ధర్మమును సూచించినాఁడు.

ప్రమద్వర వృత్తాంతమున క్రుద్ధుఁడైన రురుండు సర్పముల వధించుచుండ సహస్రపాదుండను ముని లోకాపకారకములగు పాపజాతినిగూడఁ జంపుట యుక్తము గాదని బోధించునపుడు "పుట్టుఁడు దోడన పుట్టు నుత్తమ జ్ఞానము సర్వభూత హిత సంహిత బుద్ధియు జిత్త శాంతియున్ మాన మద ప్రహాణము సమత్వము సంతతవేద విధ్యనుష్ఠానము సత్యవాక్యము దృఢ వ్రతముం గరుణాపరత్వమున్" అని యుత్తమ మానవుల ధర్మములనెల్లఁ బ్రతిపాదించినాఁడు.

ఎంత బలపరాక్రమములు కలిగినను, ఎంత మహిమోపేతుండయ్యును, నమేయ

మేధాసంపన్నుండైనను శాసనోల్లంఘనము ధర్మవ్యతిరేకమనుట కొకచక్క నుపాఖ్యానమున నింద్రాది దేవతల నిర్జించి యమృతముం గొనిపోవుచున్న గరుడుడు ఇంద్రునితో శత్రువ పుత్రులకనుగాం గోరి "భవదభిరక్ష్యములగు నీ భువనంబులయందు సర్పముల ద్రిమ్మరుచుటన్ దివిజాధిప నీకెఱింగింపవలసె నీయాజ్ఞ కాకుం బడయంగవలసెన్" అని యనుమతి యందుటలోని ధర్మసూక్ష్మమును మానవులు శాసనబద్ధులైయుండుట యుక్తమని సూచించెను.

"ప్రజాతంతుం మా వ్యవచ్ఛేత్సీః" అను వేదధర్మమును జరత్కారు చరిత్రలో విశదీకరించెను.

ఆస్తీకుండు సర్పయాగము డిగించునపుడు "దగుపాత్రునకెద్ది యిచ్చినన్ ఘనముగ నక్షయంబగునని" సదస్యులచే జనమేజయునకుం జెప్పించెను. పాత్ర మెఱింగి దానమొనర్చుట దానధర్మమందు గొప్ప ధర్మముగదా! పాములను గూడ జంపంజనదనుట నహింసా ధర్మమునకు బరాకాష్ఠయేగదా!

దాశరాజు నియోగంబున మత్స్యగంధి నదిని దాటింపరేవ నడపుటను గూర్చి 'ధర్మార్థంబుగం దన తండ్రి నియోగంబున నయ్యమున రేవంగడపుచు నుండెన" అను ధర్మమును సూచించెను. ఈనాటికి ఋషీకేశమున గంగానదిని దాటింప పణము గైకొనకుండుట భారత ధర్మమే గదా!

యయాతి చరిత్రలో శుక్రాచార్యుండు సురాసమ్మోహితధర్మమయుండై తన యుదరంబున నున్న యక్కచుంగని సుర సేసిన ద్రోహంబును నసురుల వలనన్నైన యపకారంబును నెఱింగి, మొదలి పెక్కు జన్మములం బుణ్యకర్మముల్ వరంగం బెక్కు సేసి పడయంబడిన యద్ది యెఱుక జనుల కాక్షణ మాత్రన చెఱచు మద్యసేవసేయ నగునె, భూసురులాదిగం గల జనులీ సుర సేవించిరేని యిది మొదలుగం బాపపక్తిం బతితులగుదురు చేసితి మర్యాద దీనిం జేకొనుడు జనుల్" అని మద్యపానమున జ్ఞానము నశించునని దానితో ధర్మము నశించునని యా మద్యపానమును నిషేధించెను.

దేవయాని కచుం బరిణయమాడుమని గోర కచుండు "గురులకు శిష్యులు పుత్రులు పరమార్థము లోకధర్మపథమది దీనిం బరికింపక యీపలుకులు తరుదీ గురుపుత్రి నీకుఁదగునే పలుకన్" అని చెప్పుటలో గురు శిష్య సంబంధమును సూచించుటయే గాక విద్యార్థులు విద్యార్థినులు గురుపుత్ర పుత్రికలు సోదరతుల్యులు వారిం గామించుట యధర్మమని సూచించెను. ఈనాఁడా ధర్మము లోపించుటచేగదా పాఠశాలలలోని యధర్మ ప్రవర్తనలు.

యయాతి నూతంబడిన దేవయాని నుద్ధరింప కోపఘూర్ణిత బాష్పపూరిత నయననై యున్న దేవయానిం గని శుక్రాచార్యుండు "అనుపమ నియమాన్వితులై యనూన దక్షిణలం గ్రతు సహస్రంబులు సేసిన వారికంటె నక్రోధనుండ గరం బధికుండంద్రు తత్త్వవిధిజ్ఞుల్, అలిగిన నలుగక యెగ్గులు పలికిన మఱి వినని యట్ల ప్రతివచనంబు ల్పలుకక బన్నమువడి యెడందల పకయున్న తఁడ చూవె ధర్మజ్ఞుండిలన్" అని ధర్మమును వివరించి కోపించుట నీతిగాదని బోధింపఁజేయుట నన్నయ ధర్మసూక్ష్మ పరిశీలనముతోఁబాటు అవకాశము కలిగినపుడెల్ల నాతిదీర్ఘముగ సున్నితముగఁ గాంతా సమ్మితముగ ధర్మమును ప్రతిపాదించుచుండుట తెలుపును.

దాసియైన శర్మిష్ఠ యయాతిం గోరినపుడు "నీలగళోపమాన కమనీయ గుణోన్నతిఁ జెప్పఁజాలు నన్నేలిన దేవయానికి నరేశ్వర భర్తవుగాన నాకును, బోలఁగ భర్తవీవ యిది భూనుత ధర్మపథంబు నిక్కువం బాలును దాసియున్ సుతుఁడు నన్నవి వాయని ధర్మముల్ మహిన్" అనుటలో నీలగళుఁడగు శంకరుని యుపమానమునఁ బార్వతితోఁబాటు గంగను గ్రహించినట్లు గ్రహింపుమనుటయేగాక దేవయానికి భర్తయగువాఁడె దేవయాని దాసియగు శర్మిష్ఠకు భర్తయగుటధర్మంబనుట సూచితము. యయాతి దాను శుక్రునికిచ్చిన వాక్యమునకు వెలిగాఁగ బొంకుటయెట్లనగా శర్మిష్ఠ "చను బొంకఁగ బ్రాణాత్యయమున సర్వధనాపహరణమున వధగా వచ్చిన విప్రార్థ

భజే శ్రీనివాసమ్

చిదానందమూర్తిం సదామోదకీర్తిం
కృపాక్షీరసింధుం ప్రపన్నాత్మబంధుమ్,
ప్రవృత్తం సువృత్తం ప్రమోదార్ద్రచిత్తం
ప్రభుం దివ్యభాసం భజే శ్రీనివాసమ్ ॥

పరబ్రహ్మరూపం విరాడ్విశ్వదీపం
సతాం కల్పవృక్షం కృతాశీః కటాక్షమ్,
పవిత్రం సుగాత్రం ప్రమత్తారిజైత్రం
ప్రభుం మంజుహాసం భజే శ్రీనివాసమ్ ॥

విరాజత్కిరీటం వరశ్రీలలాటం
స్ఫురత్తారహారం సుచేతో విహారం
వరేణ్యం శరణ్యం త్రిలోకాగ్రగణ్యం
ప్రభుం ప్రీతదాసం భజే వేంకటేశమ్ ॥

మహామ్నాయసారం మనోజ్ఞావతారం
ఖగాధీశవాహం సుగంధార్ద్రదేహమ్,
అనంతం మహాంతం సమస్తాగమాంతం
ప్రభుం హృద్వికాసం భజే శ్రీనివాసమ్ ॥

విపన్నార్తినాశం విభుం వేంకటేశం
ప్రపన్నావలంబం ప్రసన్నాస్యబింబమ్,
పరేశం సురేశం చిరం సుప్రకాశం
ప్రభుం చిద్విలాసం భజే వేంకటేశమ్ ॥

— కరుణశ్రీ

మున వధూజన సంగమమున వివాహ సమయములందున్" అని యీ యేనింటి యందసత్యభాషణంబు లేదను ధర్మసూక్ష్మ మునుబోధించెను. శుక్రుఁడు శాపంబీయఁగా నయ్యయాతి "ఋతుమతియై పుత్రార్థము వతిఁ గోరిన భార్య యందుఁ బ్రతికూలుండై ఋతువిఫలత్వము సేసినవతనికి మఱి భ్రూణహత్య యగునండ్రు బుధుల్" అని చెప్పించుటలో నన్నయ పతి, భార్య యను పదముల వాడుటలో గొప్ప ధర్మజ్ఞత ను బ్రకటించినాఁడు, భార్యయగు దేవయాని దాసియగు శర్మిష్ఠ భరింపఁబడునది యగుటచే భార్యయే! భరించువాఁడు గావున యయాతి భర్త. ఋతుమతియై దన్ను గోరిన భార్యను నిరసించుట ధర్మవిరుద్ధమని పై శబ్దములతో ధర్మ సూక్ష్మమును ప్రతిపాదించినాఁడు.

పూరుని రాజుఁగాఁజేయ నఖిల జనులు యదుఁడగ్ర తనూజుఁడుండ నిట్లొనర్చుట బాడియేయన "తనయుండు తల్లిదండ్రులు పనిచిన పని సేయఁడేని పలుకెదలోఁజేకొనఁడేనివాఁడు తనయుండనఁబడునే పిత్రు ధనమున కర్హుండగునే" యని పుత్రధర్మ మును నిరూపించెను. ఇది యానాఁడేగా దీనాటికిని శిరోధార్యమే. "జీవతో వాక్య కరణం.. త్రిభిః పుత్రస్యపుత్రతా" యను ధర్మముచే పుత్రుఁడు పుత్రధర్మమును వ్యతిరేకించినాఁడు పుత్రుఁడు కాఁడనుట సూచింపఁబడినది.

యయాతిచే పూరునకు రాజనీతిని బోధింపఁజేయుచు 'ఎఱుక గలవారి చరితలు గఱచుచు సజ్జనుల గోష్ఠి గదలక ధర్మం బెఱుఁగుచు నెఱిఁగినదానిని మఱవకనుష్ఠించునది సమంజసబుద్ధిన్. ఇచ్చునది ధనము పాత్రునకచ్చుగనొరువేఁడకుండునదియభిముఖులై వచ్చిన యాశార్థుల వృథపుచ్చక చేయునది సర్వభూతప్రీతిన్, మనమునకుఁ బ్రియంబును హితమును బథ్యముఁ దథ్యమును నమోఘము మధురంబును బరిమితమునునగు పలుకొనరఁగ బలుకునది ధర్మయుతముగ సభలన్: వదనబాణాసనవ్యక్తముక్తములైన పలుకు లన్కడువాఁడి బాణతతులఁ బరమర్మలక్ష్యముల్ వాయకభేదించుచుండెడు దుర్జనయోధవరుల కడనుండకున్నది. కరుణయార్జవ మక్షజయము సత్యంబును శమము శౌచమను వీని యెద నిల్పునది. శత్రుషడ్వర్గ జయమందునది, శుద్ధశాంత బుద్ధి మదముఁ గామంబు గ్రోధంబు మత్సరంబు లోభమును మోహమును నను లోని సహజ వైరి వర్గంబు నోడించినవాఁడ యొదుచు నశ్రమంబున వెలుపలియహితతతుల" ననిబోధించుటఁజూడ యీ ధర్మంబులన్నియు కేవలము నానాటి రాజులకు మాత్రమే కాక సర్వజనులకు సర్వకాల సర్వావస్థ లందు బాటింపఁదగిన ధర్మములని యింతియేగాదు ఇది ఈనాఁడు పాలకులు అధికారులుకూడ పాటించిన నార్థిక యసమానతలుండకసమసమాజస్థాపనజరుగును గదా!

అహంకార మెప్పుడును బనికిరాదు. అంతియేగాదు. ఆత్మస్తుతియునునింద్యమే యనుటతోఁబాటు నితరుల నవమానించుట సర్వదా నింద్యమనుటను దేవేంద్రుఁడు యయాతిని స్వర్గలోక పదభ్రష్టునొనర్చుటను "నది పాడియ యెందును నల్పమయ్యు దర్పము బహుకాల సంచితతపః ఫలహాని యొనర్పకుండునే" యను నర్థాంతరన్యాసాలంకారమున మనస్సునకు హత్తుకొనునట్లుపదేశింపఁ బడినది.

ఉత్తమాధమధర్మంబులు నిర్ణయించుచునొక్క గీతమున నన్నయ "సర్వభూత దయకు సత్యవాక్యమునకు, నుత్తమంబు ధర్మువొండెఱుంగ నొరుల నొప్పికోడ కుపతాపమొనరించునదియ కడు నధర్మ మనిరి బుధులు" అని సూచించెను.

చక్కని పరిపాలన మొనర్చిన రాజులఁ గూర్చి "ఆతని రాజ్యంబున నుర్వీతలము ప్రజాసమృద్ధి వెలసిరుజాశోకాతంకక్షయ శంకాపేతంబై ధర్మచరిత బెరుగుచు మండెన్" అని యొక్క కందంబున బ్రశంసించెను. ఈనాఁడిట్టి పాలన మృగ్యము గదా.

స్త్రీలు పురుషుల పురుషులు స్త్రీలఁ గని నంతనె కామించుట నింద్యమని సూచించెను.

(81 వ పేజీలో)

నా ఆత్మ వెలిగించావు

నా అశాంతి హృదయ మందిరంలో
నీ ప్రశాంత సుందర సుప్రభాతం విన్నాను,
నాస్తికానంద నందన వనంలో
నానా రూప విలాస పారిజాతాలు కన్నాను.

కనకాచలం నీ నుదుటి తిలకం
మిహికాచలం నీ ఎదను వెలిగే పతకం.
ఒక కన్ను మండే సూర్యుడు
రెండవది పున్నమి చంద్రుడు.

ఋక్కులు పలికే అనాదికి
దిక్కులు కలిపే వినోదం,
ప్రభవంలో ప్రళయవిరాట్టు
ప్రళయంలో లయ స్వరాట్టు.

సదసత్ సంశయంలో
తత్ తత్ సమన్వయానివి,
అస్తి నాస్తి విచికిత్సలో
'తత్త్వమసి' ప్రథమచికిత్స,

గంధంలో రక్త చందనానివి
రంగంపై అర్జున రథసారథివి,
భవరోగ ప్రమాదానికి
యోగమూలికా ప్రయోగివి,

అనంత జీవన స్వర వల్లరిపై
నిరంతర విరహగీతికా వల్లవివై,
అహంకార అంధకారంలో చిలికిన
నా ఆత్మను వెలిగించిన ఉదయ రవివి.

— ఉప్పు రాఘవేంద్రరావు

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు, తిరుపతి.

ఉదయాస్తమాన సర్వసేవాపథకం

తిరుమల శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి వారిని సంపూర్ణంగా అర్చించడానికి భక్తులకొక సదవకాశం!

తలుపులు తెరచినప్పటి నుండి తిరిగి తలుపులు మూసేవరకు ఒక దినంలో తిరుమల శ్రీవారి ఆలయంలో జరిగే సమస్త పూజావిధులను అనగా సుప్రభాతం, తోమాల, అర్చన (మూడు పర్యాయాలు) నైవేద్యం ఇంకా ఇతర ప్రత్యేక సేవలను ఉదయాస్తమాన సర్వసేవానిధి పథకం క్రింద భక్తులు తమ పేరిట స్వంత ఖర్చులతో స్వామివారికి జరిపించవచ్చును.

పథకంలోని ముఖ్యాంశాలు :

* కార్యనిర్వహణాధికారి, తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం పేరిట ఒక లక్షరూపాయల విరాళాన్ని క్రాస్ చేసిన డిమాండ్ డ్రాఫ్ట్ ద్వారా చెల్లించాలి. శుక్రవారం సేవలకు మాత్రం మూడులక్షల విరాళం (అభిషేక నిమిత్తం) ఇవ్వవలసి వుంటుంది.
* భక్తులు తమ కైంకర్యములు జరిపే రోజున ఆరుమంది సభ్యులకు శ్రీవారి దర్శనం వుంటుంది. అనివార్య కారణాలవల్ల కొన్ని సేవలు రద్దుకాని పక్షంలో సుప్రభాతం, తోమాలసేవ, సహస్రనామార్చన, ఏకాంతసేవల వంటి అన్ని పూజావేళలలో శ్రీవారిని దర్శించవచ్చును. (శుక్రవారం తప్పించి)
* కైంకర్యదినాన ఆలయంలోపల దాత పేరు ప్రదర్శింపబడుతుంది. గోత్రాదులతో సహా దాత పేరును శ్రీవారి కొలువులో ప్రకటిస్తారు
* ఆ దినాన జరిగే ఆర్జిత సేవలన్నింటిని కైంకర్యదాత తన వారితోసహా తిలకించవచ్చును.
* కల్యాణోత్సవంలో శ్రీవారి ఉత్సవమూర్తులకు సమర్పించే శేషవస్త్రాలు మూడింటిలో ఒకదానిని గృహస్థుకు బహూకరిస్తారు. ఉచితప్రసాదంగా 25 లడ్డులను, 5 వడలను ఇస్తారు.
* వస్తువుల ధరలు గణనీయంగా పెరిగిపోయిన పక్షంలో పూజాకార్యక్రమాల అదనపు వ్యయాన్ని దాతలే భరించవలసి వుంటుంది. అందుకు సిద్ధంకానపుడు ఆనాటి అదనపు వ్యయం భర్తీ చేసేందుకు దేవస్థానం మరొకరి విరాళాన్ని స్వీకరించవలసి వస్తుంది. అటువంటి సందర్భాలలో ఒకరు లేదా అంతకు మించిన దాతల పేర్లతో ఆనాటి పూజలు జరుపబడుతవి.
* కైంకర్యములు జరిగే తేదిని గురించిన వివరాలను దేవస్థానం ఆయా దాతలకు తెలియజేయగలదు.

ఈ పథకం గురించిన ఇతర వివరాలకు - వివరణలకు కార్యనిర్వహణాధికారి, తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం, తిరుపతి అనే చిరునామాకు వ్రాయండి.

యువ వాణి

అధ్యాత్మికవిద్య మనుష్యునకు లభించుట యనునది ఒక పెద్ద వరముగా భావింప వచ్చును. సకల విషయ వాసనల కాట పట్టయి, సంకుచిత, స్వార్థపూరిత మనుష్యు లకు నిలయమైనట్టి, ఈ విద్రోహపూరితమైన కల్లోల వాతావరణ విశృంఖలాలను సడలించుకొని, శాంతపూరితమై, నిత్యతేజో వంతమై, ఆనందమునకునికి పట్టైన అఖండ బ్రహ్మానంద పదవితో కూడినట్టి అధ్యాత్మిక వాతావరణమునందు ప్రవేశించుట యనగా, అది కోటి పూర్వజన్మల పుణ్య ఫలితమని చెప్పకతప్పదు. అందునను అట్టి దుర్లభమైన అధ్యాత్మికాసక్తి బాల్యము నుండియే లభించుటయనగా అతనిపై సాక్షాత్తు శ్రీమన్నారాయణుని కృపాకటాక్ష వీక్షణములు ప్రసరించుటయే!

మహాసముద్రమును గూడా చిన్న తెప్ప నుపయోగించి దాటవచ్చును! అట్లే దట్టమై, నిబిడాంధకారముతోయున్న అరణ్యము లను సైతము చిన్న దీపము నుపయోగించి దాటవచ్చును. అదేవిధముగా ఘోరమైన సంసారసాగరమును గూడా అధ్యాత్మిక మనెడి చిన్న తెప్పనుపయోగించి దాట వచ్చును; క్షణికానందమును గూర్చి విషయ వాంఛల కాస్థానమైన మానవుని మనస్సు నందు ఎప్పటినుండైతే అధ్యాత్మిక తేజో బింబముదయించునో నిజముగా అప్పటి నుండియే అతని నిజజీవితము ప్రారంభ మైనదనియు అతని జన్మమునకొక సార్థకత ఏర్పడినదనియు గ్రహించవచ్చును. క్షణ క్షణమునకు దుఃఖములపాలు చేయు నదియు, ఆనందమునకు స్థానములేనటు వంటి అంతవరకు గడపిన జీవితము జీవి తమే కాదు!

కనుక దీనినిబట్టి అధ్యాత్మికశక్తి మన జీవితమునందు ఎంతముందుగా ప్రవేశిం చిన అంతమంచిదనియు, అప్పటినుండియే మన మానందమునకు మార్గమేర్పడుచుకొని వచ్చుననియు తెలియుచున్నది. కావున బాల్యమునుండియే ఈ అధ్యాత్మిక విద్యా శక్తిని పెంపొందించుకొనినచో, మనస్సు పెరుగుచున్నకొలది ఆ విద్యాసౌగంధికము మన హృదయమునందు వెల్లువిరియ నెలకొనియుండును!

అయితే బాల్యమునుండియే ఆ విద్య నలవరచుకొనవలెనన్నచో ప్రహ్లాదుడు, ధృవుడు, మార్కండేయుల వంటి మహనీ యులకు తప్ప మనవంటి సామాన్య మాన

ఆధ్యాత్మిక విద్య

— దిట్టకవి శ్రీనివాసాచార్యులు

వులకు తనకుతానుగా స్వయముగా నుద్భ వించుట చాలా కష్టము! అందునను ఆ యుగపు పరిస్థితులు వేరు! ఇప్పటి పరిస్థి తులు వేరు! ఆ కాలమునందు అధ్యాత్మిక మలవడుటకు వీలైన పరిస్థితులు పరిసరము లలో లభించినవి; ఈకాలములో ఇట్టి కల్లోల పరిస్థితులయందు స్వయానా, బాల్యము నందే అలవడుట కష్టము! కనుక ప్రక్కన ఉన్న పెద్దవారు వారికి ఆ విద్యపై ఆసక్తి కల్గించునట్లుచేసి, దానికి తగిన వాతావరణ మును వారే కల్పించవలయును! వారిలో ముఖ్యముగా తల్లిదండ్రులే ప్రధానపాత్ర వహించవలయును! బాల్యమునుండియూ పిల్లలందరూ సామాన్యముగా తల్లిదండ్రుల వద్దనేయుండి, వారికి అందుబాటులో మసలుచుందురు; అందున చిన్నవయస్సు నందు తల్లిదండ్రుల మాటే వారికి వేద వాక్యము! వారేది చెప్పినను అది ఆ పిల్లలు త్రికరణశుద్ధిగా నమ్మి అది ఆచరిం చుదురు. తల్లిదండ్రులు బాల్యమునందు చెప్పినమాటలు, పద్ధతులే వారి జీవితాం తము వరకు మనస్సులో నిలబడిపోవును! ఆ తర్వాత ఎవరేది చెప్పిననూ వారు నమ్మరు! కనుక బాల్యమునందు చెప్పిన మాట, వారి జీవితముపైన ఎంతయో ప్రభావము చూపును!

బాలలకు మొట్టమొదటి గురువు తల్లి! బాల్యమందు తల్లి యొడియే పిల్లలకు పరమాత్మ! అందుచేత వారికి స్వర్గ సంపద సమకూరును! ఇంక ఎన్ని వస్తువు లిచ్చినను వానియందు అవి లెక్క లోనికిరావు! తల్లియొడిలో పరుండి ఆమె చెప్పిన కథలు వినుచు, వారు చక్కగా నిద్రింతురు. అప్పుడు ఆమె చెప్పిన మాటలమీదనే జీవితాంతము వరకు తన పద్ధతులను కొనసాగింతురు. కనుక ఆ సమయములో తల్లి చెప్పుమాటలు వారి చిన్నారి బుద్ధిని వికసింపజేయునవిగా, ధైర్యసాహసోపేతములైనవిగా, శాంతపూరి తములైనవిగా యుండవలెను. ప్రస్తుతము ప్రపంచమంతయు 'భారతదేశ సింహము' గా కొనియాడబడుచున్న వివేకానందుని మొట్టమొదటి గురువు తల్లియే. ఆమె అత నికి ప్రతిదినము రామాయణ, భారత గాథలు బోధించుచు, ఉత్తేజపూరితము లైన మాటలను చెప్పెడిది. అట్లే ప్రతి తల్లియు బాలలలో అధ్యాత్మికాసక్తి కల్గు నట్లుగా బోధించి, వారిలో ఒక చైతన్య వంతమైన మార్పు కలుగునట్లు చేయ వలెను. దానధర్మములయొక్క విశిష్టతను, ప్రేమతత్వమును, సేవాభావమును, త్యాగ గుణములను వివరించి చెప్పి వారిచేత ఆ కార్యక్రమములు చేయించుచుండవలెను.

తాము ఆచరించుచు, వారిచేత ఆచ రింప చేయించుచుండుటవలన బాలల మన స్సుల యందు ఆ భావములు సుదృఢ ముగా నాటుకొనిపోవును. ప్రతిదినము పిల్లలను దేవాలయమునకు తీసుకొనివెళ్ళి వారికి అక్కడి విశేషములను వివరించుచు వారిలో ఆసక్తి కల్గింపజేయవలయును. వారికి మహాత్ముల యొక్క జీవితచరిత్రలు, బాలభక్తులైనటువంటి ప్రహ్లాదుడు, ధృవుడు, మార్కండేయుని జీవితవిశేషములు,వారల భక్తిప్రపత్తులు, వారికి వివరించి చెప్పి, అదే విధముగా వారిని గూడా ఆచరింపుడని పదే

శ్రీ వేదనారాయణస్వామి ఆలయం, నాగలాపురం.

* సోమకాసురుని వంహరించి వేదములను బ్రహ్మకిచ్చిన పుణ్యదేశం.

ఆలయ కార్యక్రమములు

ఉదయము

సుప్రభాతము	6.00 గం॥ నుండి	6.30 గం॥ వరకు
విశ్వరూపదర్శనము	6.30 గం॥ నుండి	8.30 గం॥ వరకు
తోమాలసేవ	8.30 గం॥ నుండి	9.00 గం॥ వరకు
సహస్రనామార్చన	9.00 గం॥ నుండి	9.30 గం॥ వరకు
మొదటిగంట, బలి, శాత్తుమొర	9.30 గం॥ నుండి	10.00 గం॥ వరకు
సర్వదర్శనము	10.00 గం॥ నుండి	11.30 గం॥ వరకు
అష్టోత్తర నామార్చన రెండవగంట	11.30 గం॥ నుండి	12.00 గం॥ వరకు
తిర్మానము	మ. 12.00 గంటలకు	

సాయంత్రము

సర్వదర్శనము	4.00 గం॥ నుండి	6.00 గం॥ వరకు
తోమాల, అర్చన రాత్రికైంకర్యములు	6.00 గం॥ నుండి	7.00 గం॥ వరకు
సర్వదర్శనము	7.00 గం॥ నుండి	8.45 గం॥ వరకు
ఏకాంతసేవ	8.45 గం॥ నుండి	9.00 గం॥ వరకు
తిర్మానము	రాత్రి 9.00 గంటలకు	

ఆర్జిత సేవలు

అర్చన — రూ. 2-00

హారతి — రూ. 1-00

గమనిక: శ్రీ వేదనారాయణస్వామివారి అర్చన టిక్కెట్లు 1980 మే 28 వ తేది నుండి మూడురూపాయల నుండి రెండురూపాయలకు తగ్గించట మైనది. భక్తులు గమనించగలరు.

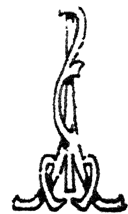
పేష్కారు
స్థానికఆలయాలు

పదే శాక్షి చెప్పుచుండవలయును. వారి ముందు ఏ అసత్యములైన వచనములు గాని, కలహపూరిత వాతావరణముగాని సృష్టించరాదు! పెద్దలే వారిముందు తప్పులు చేసినయెడల యిక పిన్నలకేమి అబ్బును? వారిముందు ఏమాట మాటాడి నను ఏ పాట పాడినను భగవంతుని లీలా విశేషములను తెలియజేసేదిగా యుండ వలయును. అట్లుచేసి వారిచుట్టూ ఒక భగవత్సంబంధమైన వాతావరణమును కలిగింప వలయును!

ఇక బాలల శిక్షణలో తండ్రి కర్తవ్యము గూడా చాలా కలదు. వారికి ధైర్యసాహసో పేతములను నేర్పుట, విద్యావినయముల యందు ఆసక్తి కల్గింపచేయుట, ప్రతి పని యందును వారికి ఉత్సాహము కల్గింప జేయుట, ఏదైనా కష్టములు, అపాయ ములు సంభవించినపుడు వాటిని తమ మేధాశక్తిచేత నివారించుకొనునట్లు చేయుటయను పద్ధతులను బిడ్డ తండ్రి నుండియే నేర్చుకొనును. వాటన్నింటి యందును తండ్రి చాలా శ్రద్ధతీసుకొని, బిడ్డలకు వారికుత్సాహకరమైన రీతిలో బోధించవలయును. వారు తమ జీవిత మును సక్రమమైన విధానములో గడుపు టకు వారొనర్చవలసిన పద్ధతులన్నియు చెప్పవలయును. బీదసాదలయెడ దయా గుణము, అతిథి అభ్యాగతులన్నచో గౌర వము, పెద్దలయెడ వినయసంస్కారములు, నలుగురి ముందు మాట్లాడవలసిన తీరును వారికి అర్థమయ్యే రీతిలో బోధించవల యును.

బిడ్డలు ఏదైనా తప్పు చేసినయెడల వారిని శిక్షించుటయందు తండ్రి చూపించ వలసిన నేర్పు ఎంతయోయున్నది. ప్రస్తు తము అందరు తల్లిదండ్రులు, బిడ్డలను సక్రమమైన మార్గములో పెట్టవలయునని, వారి మనస్సునకు గాయమగునట్లుగా తీవ్ర ముగా నిందించి, వారిని కొట్టుచుందురు. కాని వారి మనస్సునందు అట్టి పద్ధతులవలం బించుట వలన చేసిన తప్పు చేయుగూడదను పరివర్తన ఏమైనా కలుగుచున్నదా? కలుగక పోగా వారు తల్లిదండ్రుల యందు వైరము పెంచుకొనుచున్నారు.అట్లుకాదు! బాల్యము నందు వివేకానందుడు తన తల్లిని నిందించి నందులకు అతని తండ్రి అతనికి వేసిన శిక్ష ఏమిటో తెలుసా! వివేకానందుని గది యందు "నరేంద్రుడు (బాల్యనామము) ఈ విధముగా తన తల్లిని నిందించెను" అని ఆ నిందావాక్యములను గోడపై వ్రాసెను. ఆ వాక్యములను నరేంద్రుడు పదేపదే చూచి తన తప్పు క్షమించమని తల్లిదండ్రులను వేడుకొనెను? తర్వాత మరెప్పుడు అతడు తల్లిని నిందించలేదు! ఈ విధమైన రీతిలో తండ్రి, తమ బిడ్డలలో పరివర్తన వచ్చు నట్లుగా, వారిని సునిశితముగా శిక్షింప వలయును.

ఈ విధముగా ప్రతి ఒక్క తల్లిదండ్రులు తమ బిడ్డలయొక్క శిక్షణయందు తగుశ్రద్ధ వహించి, ఉత్సాహపూర్వకముగా వారికి ఆధ్యాత్మిక విద్యయందు ఆసక్తి కల్పించి నచో రాబోవు ప్రతి విద్యార్థి, ప్రతి యువతి, ప్రతి యువకుడు అఖండ ఆధ్యాత్మిక తేజ ముతో వెలుగొంది సక్రమమైన మార్గములో తమ జీవితములను కొనసాగించెదరను మాట వాస్తవము!

శ్రీమద్భగవద్గీత (సీరియల్)

వ్యాఖ్యాత : శ్రీ రావుల సూర్యనారాయణమూర్తి

(గతసంచిక తరువాయి)

అర్జున ఉవాచ:

జ్యాయసీ చే త్కర్మణస్తే మతా బుద్ధిర్జనార్దన ।
త త్కిం కర్మణి ఘోరే మాం నియోజయసి కేశవ ! ॥

అర్జునుడు : జనార్దనా! కర్మకంటే జ్ఞానమే మేలని నీ వుద్దేశమా ? అలాంటప్పుడు ఘోరమైన ఈ యుద్ధకర్మకు నన్నెందుకు పురికొల్పుతున్నావు ?

వ్యామిశ్రేణైవ వాక్యేన బుద్ధిం మోహయసీవ మే ।
త దేకం వద నిశ్చిత్య యేన శ్రేయోఽహ మాప్నుయామ్॥

అటూయిటూ కాని మాటలతో నా మనసుకు మరింత కలత కలగజేస్తున్నావు. అలా కాకుండా నాకు మేలు చేకూర్చే మార్గం ఏదో ఒకటి ఖచ్చితంగా చెప్పు.

శ్రీభగవానువాచ:

లోకేఽస్మిన్ ద్వివిధా నిష్ఠా పురా ప్రోక్తామయాఽనఘ!।
జ్ఞానయోగేన సాఙ్ఖ్యానాం కర్మయోగేన యోగినామ్ ॥

శ్రీకృష్ణభగవానుడు: అర్జునా! గతంలో నేను చెప్పిన రెండు మార్గాలూ లోకంలో వున్నాయి. అవి: సాంఖ్యులకు జ్ఞానయోగం, యోగులకు నిష్కామ కర్మయోగం.

న కర్మణా మనారంభాత్ నైష్కర్మ్యం పురుషోఽశ్నుతే।
న చ సన్న్యసనాదేవ సిద్ధిం సమధిగచ్ఛతి ॥

కర్మలు చేయనంత మాత్రాన పురుషుడు కర్మబంధాలకు దూరంగా ఉండలేడు. కేవలం కర్మసన్యాసం వల్ల కూడా ఆత్మజ్ఞానం లభించదు.

న హి కశ్చిత్ క్షణ మపి జాతు తిష్ఠత్యకర్మకృత్।
కార్యతే హ్యవశః కర్మ సర్వః ప్రకృతిజై ర్గుణైః ॥ 5

కర్మలు చేయకుండా ఎవడూ ఒక్క క్షణం కూడా వుండలేడు. ప్రకృతి గుణాల ప్రభావాలకు లోనై ప్రతివాళ్ళూ అస్వతంత్రులై కర్మలు చేస్తూనే వున్నారు.

కర్మేంద్రియాణి సంయమ్య య ఆస్తే మనసా స్మరన్।
ఇంద్రియార్థాన్ విమూఢాత్మా మిథ్యాచార స్స ఉచ్యతే॥

పైకి అన్ని కర్మేంద్రియాలనూ అణచిపెట్టి మనసులో మాత్రం విషయ సౌఖ్యాల గురించి ఆలోచించే అవివేకిని కపటాచారం కలవాడు అంటారు.

యస్త్వింద్రియాణి మనసా నియమ్యారభతేఽర్జున।
కర్మేంద్రియైః కర్మయోగం, అసక్త స్స విశిష్యతే॥

అర్జునా! మనసుతో జ్ఞానేంద్రియాలను స్వాధీనంలో వుంచుకొని, కర్మేంద్రియాల ద్వారా నిష్కామకర్మ చేస్తున్నవాడు ఉత్తముడు.

నియతం కురు కర్మత్వం కర్మ జ్యాయో హ్యకర్మణః।
శరీరయాత్రాపి చ తే న ప్రసిద్ధ్యే దకర్మణః॥

నీ కర్తవ్యకర్మ నీవు ఆచరించవలసిందే. కర్మలు విడిచిపెట్టడం కంటె చెయ్యడమే శ్రేయస్కరం. కర్మలు చేయకుండా నీవు జీవయాత్ర కూడా సాగించలేవు.

యజ్ఞార్థాత్ కర్మణోఽన్యత్ర లోకోఽయం కర్మబంధనః।
తదర్థం కర్మ కౌంతేయ! ముక్తసంగ స్సమాచర॥

కుంతీపుత్రా! యాగసంబంధమైనవి తప్ప తక్కిన కర్మలన్నీ మానవులకు సంసారబంధం కలుగజేస్తాయి. కనుక ఫలాపేక్ష లేకుండా దైవప్రీతి కోసం కర్మలు ఆచరించు.

సహ యజ్ఞాః ప్రజా స్సృష్ట్వా పురోవాచ ప్రజాపతిః।
అనేన ప్రసవిష్యధ్వం ఏష వోఽ స్త్విష్టకామధుక్ ॥

ప్రాచీన కాలంలో ప్రజలనూ యాగాలనూ సృష్టించి ప్రజాపతి ఇలా అన్నాడు: "యజ్ఞం కోర్కెలను నెరవేర్చే కామధేనువు. దీనివల్ల మీరు పురోభివృద్ధి చెందండి."

దేవాన్ భావయతానేన తే దేవా భావయంతు వః।
పరస్పరం భావయన్తః శ్రేయః పర మవాప్స్యథ॥

యజ్ఞ యాగాలతో మీరు దేవతలను సంతృప్తి పరచండి పాడిపంటలు లాంటి సమృద్ధులిచ్చి వారు మీకు సంతోషం కలుగజేస్తారు. పరస్పర సద్భావం పరమ శ్రేయస్సు మీకు చేకూర్చుతుంది.

ఇష్టాన్ భోగాన్ హి వో దేవా దాస్యంతే యజ్ఞభావితాః।
తైర్దత్తానప్రదాయైభ్యో యో భుఙ్క్తే స్తేన ఏవ సః॥

యజ్ఞాలతో తృప్తిపడ్డ దేవతలు మీ వాంఛితాలు నెరవేరుస్తారు. దేవత లిచ్చిన సుఖభోగాలు అనుభవిస్తూ, వారికి మళ్ళీ ఆ సంపదలో కొంత కూడా అర్పించనివాడు దొంగ.

యజ్ఞశిష్టాశిన స్సంతో ముచ్యంతే సర్వకిల్బిషైః।
భుంజతే తే త్వఘం పాపా యే పచంత్యాత్మకారణాత్॥

యజ్ఞాలుచేసి దేవతలకు అర్పించగా మిగిలిన పదార్థాలు భుజించే సజ్జనులు సర్వపాపాలనుంచీ విముక్తులవుతున్నారు. అలా కాకుండా తమ కోసమే వండుకుంటున్న వాళ్ళు పాపమే తింటున్నారు.

అన్నాద్భవంతి భూతాని పర్జన్యా దన్నసంభవః।
యజ్ఞా ద్భవతి పర్జన్యో యజ్ఞః కర్మసముద్భవః॥

అన్నం వల్ల ప్రాణులన్నీ పుడుతున్నాయి. వర్షంవల్ల అన్నంలభిస్తున్నది. యజ్ఞం మూలంగా వర్షం కలుగుతున్నది యజ్ఞం సత్కర్మల వల్ల సంభవిస్తున్నది.

కర్మ బ్రహ్మోద్భవం విద్ధి బ్రహ్మాక్షరసముద్భవమ్।
తస్మా త్సర్వగతం బ్రహ్మ నిత్యం యజ్ఞే ప్రతిష్ఠితమ్॥

కర్మ వేదం నుంచి పుట్టింది. పరమాత్మవల్ల వేదం వెల సింది. అంతటా వ్యాపించిన పరమాత్మ అందువల్లనే యజ్ఞములో ఎప్పుడూ వుంటాడు.

ఏవం ప్రవర్తితం చక్రం నానువర్తయతీహ యః।
అఘాయు రింద్రియారామో మోఘం పార్థ! స జీవతి॥

పార్థా! ఇలా తిరుగొతున్న జగత్ చక్రాన్ని అనుసరించనివాడు పాపి: ఇంద్రియలోలుడు. అలాంటివాడి జీవితం వ్యర్థం.

యస్త్వాత్మరతి రేవ స్యాత్ ఆత్మతృప్తశ్చ మానవః।
ఆత్మ న్యేవ చ సంతుష్టః తస్య కార్యం న విద్యతే॥

ఆత్మలోనే ఆసక్తి, సంతృప్తి సంతోషం పొందేవాడికి విధ్యుక్తకర్మ లేవీ వుండవు.

నైవ తస్య కృతేనార్థో నాకృతేనేహ కశ్చన।
న చాస్య సర్వభూతేషు కశ్చి దర్థవ్యపాశ్రయః॥

అలాంటి ఆత్మజ్ఞానికి ఈ లోకంలో కర్మలు చేయడం వల్ల కాని మానడం వల్లకాని ప్రయోజనం లేదు. స్వార్థదృష్టితో సృష్టిలో దేనినీ అతను ఆశ్రయించడు.

తస్మా దసక్త స్సతతం కార్యం కర్మ సమాచర।
అసక్తో హ్యాచరన్ కర్మ పరమాప్నోతి పూరుషః॥

అందువల్ల నిరంతరం నిష్కామంగా కర్మలు ఆచరించు అలా ఫలాపేక్ష లేకుండా కర్మలు చేసేవాళ్ళకు మోక్షం కలుగుతుంది.

కర్మణైవ హి సంసిద్ధిం ఆస్థితా జనకాదయః।
లోకసంగ్రహ మేవాఽపి సంపశ్యన్ కర్తు మర్హసి॥

జనకుడు మొదలైనవారు నిష్కామకర్మతోనే మోక్షం పొందారు. లోకక్షేమం కోసమైనా నీవు సత్కర్మలు చేయాలి.

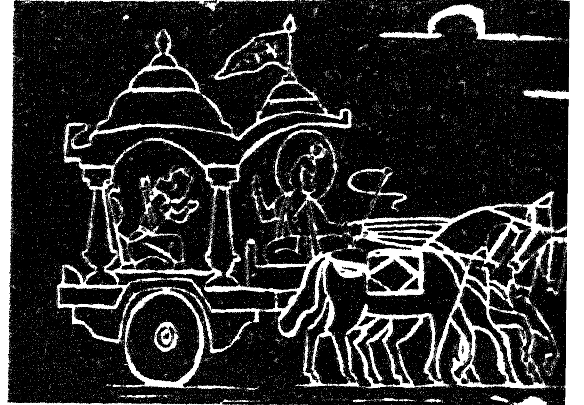
యద్య దాచరతి శ్రేష్ఠః త త్తదేవేతరో జనః।
న యత్ప్రమాణం కురుతే లోక స్తదనువర్తతే॥

ఉత్తముడు చేసిన పనినే ఇతరులుకూడా అనుకరిస్తారు. అతను నెలకొల్పిన ప్రమాణాలనే లోకం అనుకరిస్తుంది.

న మే పార్థాస్తి కర్తవ్యం త్రిషు లోకేషు కించన।
నానవాప్త మవాప్తవ్యం వర్త ఏవ చ కర్మణి॥

పార్థా! ముల్లోకాలలోనూ నేను చేయవలసిన పని ఏమీ లేదు. నాకు లేనిది కాని కావలసింది కాని ఏమీ లేక పోయినప్పటికీ లోకవ్యవహారాలు నిత్యమూ నిర్వర్తిస్తూనే వున్నాను.

యది హ్యహం న వర్తేయం జాతు కర్మ ణ్యతన్ద్రితః।
మమ వర్త్మానువర్తన్తే మనుష్యాః పార్థ! సర్వశః।

అర్జునా! ఏ మాత్రమూ ఏమరుపాటు లేకుండా నేను నిరంతరంకర్మలుచేయకపోతే,ప్రజలంతా అలాగేప్రవర్తిస్తారు.

ఉత్సీదేయు రిమే లోకాః న కుర్యాం కర్మ చేదహమ్।
సంకరస్య చ కర్తా స్యామ్ ఉపహన్యా మిమాః ప్రజాః॥

నేను కర్మలు ఆపివేస్తే ప్రజలంతా భ్రష్టులై పోతారు. రకరకాల సంకరాలకూ, ప్రజలనాశానికి నేనే కర్తనవుతాను.

సక్తాః కర్మణ్యవిద్వాంసో యథా కుర్వంతి భారత!।
కుర్యా ద్విద్వాం స్తథా సక్తః చికీర్షు ర్లోకసంగ్రహమ్।

అర్జునా! అజ్ఞానులు ఫలితాలు ఆశించి కర్మలు చేసినట్లే ఆత్మజ్ఞానులు ఫలాపేక్ష లేకుండా లోకకల్యాణం కోసం కర్తవ్య కర్మలు ఆచరించాలి.

న బుద్ధిభేదం జనయేత్ అజ్ఞానం కర్మసంగినామ్।
జోషయేత్ సర్వకర్మాణి విద్వాన్ యుక్తస్సమాచరన్॥

ఫలంకోరి కర్మలుచేసే పామరుల బుద్ధిని విజ్ఞులు వికలం చేయకూడదు. జ్ఞాని యోగిగా సమస్త కర్మలూ చక్కగా ఆచరిస్తూ ఇతరుల చేతకూడా చేయించాలి.

ప్రకృతేః క్రియమాణాని గుణైః కర్మాణి సర్వశః।
అహంకార విమూఢాత్మా కర్తాహ మితి మన్యతే॥

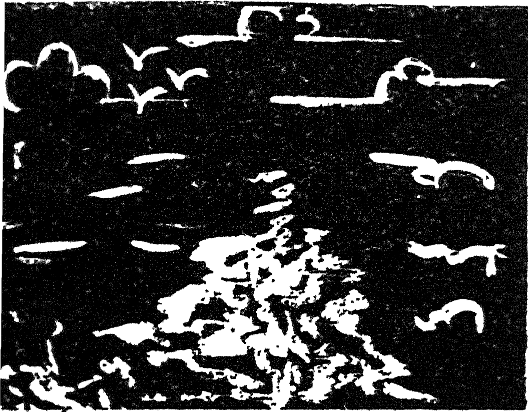
ప్రకృతి గుణాలవల్ల సర్వకర్మలూ సాగుతుండగా, అజ్ఞాని అహంకారంతో, కర్మలను తానేచేస్తున్నానని తలుస్తాడు

తత్త్వవిత్తు మహాబాహో! గుణకర్మ విభాగయోః।
గుణా గుణేషు వర్తంత ఇతి మత్వా న సజ్జతే॥

గుణాలు, కర్మల నిజస్వరూపం తెలిసిన తత్త్వవేత్త ఇంద్రియ రూపాలైన గుణాలు విషయరూపాలైన గుణాల మీదే నిలిచి వున్నాయని గ్రహించి వాటి దరికి చేరడు.

ప్రకృతే ర్గుణసమ్మూఢాః సజ్జన్తే గుణకర్మసు।
తా నకృత్స్నవిదో మన్దాన్ కృత్స్నవిన్న విచాలయేత్॥

ప్రకృతి గుణాలలో ముగ్ధులైన మూఢులు గుణకర్మల లోనే ఆసక్తి చూపుతారు. అయితే అల్పులూ, మందబుద్ధులూ అయినవాళ్ళ మనస్సులను జ్ఞానులు చలింప చేయకూడదు.

మయి సర్వాణి కర్మాణి సన్న్యస్యాధ్యాత్మ చేతసా।
నిరాశీ ర్నిర్మమో భూత్వా యుధ్యస్వ విగతజ్వరః॥

నీవుచేసే సమస్త కర్మలూ నాకు సమర్పించి, వివేకంతో ఆశామమకారాలు విడిచిపెట్టి నిశ్చింతగా యుద్ధం చెయ్యి.

యే మే మత మిదం నిత్యం అనుతిష్ఠంతి మానవాః।
శ్రద్ధావన్తోఽనసూయన్తో ముచ్యంతే తేపి కర్మభిః॥

అసూయలేకుండా శ్రద్ధాసక్తులతో నిరంతరం నా ఈ అభిప్రాయం ప్రకారం ప్రవర్తించే మానవులు కర్మబంధాల నుంచి విముక్తులవుతారు.

యే త్వేత దభ్యసూయన్తో నానుతిష్ఠంతి మే మతమ్।
సర్వజ్ఞాన విమూఢాం స్తాన్ విద్ధి నష్టా నచేతసః॥

నేను ఉపదేశించిన ఈ నిష్కామకర్మయోగ విధానాన్ని నిందించి ఆచరించనివాళ్ళు అవివేకులూ, అజ్ఞానులూ అన్ని విధాల చెడిపోయినవాళ్ళూ అని తెలుసుకో.

సదృశం చేష్టతే స్వస్యాః, ప్రకృతే ర్జ్ఞానవా నపి।
ప్రకృతిం యాన్తి భూతాని, నిగ్రహః కిం కరిష్యతి?

పండితుడు కూడా తన సహజ స్వభావం ప్రకారమే ప్రవర్తిస్తాడు. ప్రాణులన్నీ తమతమ ప్రకృతినే అనుసరిస్తాయి అలాంటప్పుడు నిగ్రహం ఏం చేస్తుంది?

ఇంద్రియ స్యేంద్రియ స్యార్థే రాగద్వేషౌ వ్యవస్థితౌ।
తయో ర్న వశ మాగచ్ఛేత్ తౌ హ్యస్య పరిపంథినౌ॥

ఇంద్రియాలన్నిటికీ తమతమ విషయాలపట్ల అనురాగం. ద్వేషం వున్నాయి. ఎవళ్ళూ వాటికి వశులు కాకూడదు. అవి మానవులకు బద్ధశత్రువులు.

శ్రేయాన్ స్వధర్మో విగుణః పరధర్మా త్స్వనుష్ఠితాత్।
స్వధర్మే నిధనం శ్రేయః పరధర్మో భయావహః॥

ఇతరుల ధర్మం చక్కగా ఆచరించడం కంటే లోటు పాటులతో అయినా తన ధర్మం పాటించడమే మేలు. పరధర్మం భయభరితం కావడం వల్ల స్వధర్మాచరణలో మరణమైనా మంచిదే.

అర్జున ఉవాచ:

అథ కేన ప్రయుక్తోయం పాపం చరతి పూరుషః।
అనిచ్ఛ న్నపి వార్ష్ణేయ బలా దివ నియోజితః॥

అర్జునుడు: కృష్ణా! తనకు ఇష్టం లేకపోయినా మానవుడు దేని బలవంతం వల్ల పాపాలు చేస్తున్నాడు?

శ్రీ భగవానువాచ:

కామ ఏష క్రోధ రజోగుణ సముద్భవః।
మహాశనో మహాపాప్మా విద్ధ్యేన మిహ వైరిణమ్॥

శ్రీ భగవానుడు: రజోగుణంవల్ల కలిగిన కామక్రోధాలు అన్ని పాపాలకూ మూలకారణాలు. ఎంత అనుభవించినా తనివితీరని కామమూ, పాతకాలకు దారి తీసే క్రోధమూ ఈ లోకంలో మానవుడికి మహాశత్రువులు.

ధూమేనావ్రియతే వహ్నిః యథాఽదర్శో మలేన చ।
యథోల్బేనావృతో గర్భః తథా తేనేద మావృతమ్॥

పొగ అగ్నినీ, మురికి అద్దాన్నీ, మావి గర్భంలోని శిశువునూ కప్పివేసినట్లు కామం ఆత్మజ్ఞానాన్ని ఆవరించింది.

అవృతం జ్ఞాన మేతేన జ్ఞానినో నిత్యవైరిణా।
కామరూపేణ కౌంతేయ! దుష్పూరేణానలేన చ॥

అర్జునా! ఎంతకీ తృప్తి ఎరుగని అగ్నిలాంటి కామం జ్ఞానులకు నిత్యశత్రువు. ఆత్మజ్ఞానాన్ని అలాంటి కామం కప్పివేసింది.

(సశేషం)

పూజాఫలము

— డా॥ కె. ఎస్. సత్యనారాయణ

ఒకప్పుడు కాంచీపురాన్ని చోళచక్రవర్తి పరిపాలించేవాడు. ఆయన రాజ్యంలో ఆనాడు రోగులు, పాపులు, దుఃఖితులు ఎవరూలేరు. రాజు నిత్యం ఎన్నో దాన ధర్మాలూ యజ్ఞయాగాలూ చేస్తూ ఉండేవాడు. సంపదలకేమీ లోటులేదు. వారు స్వయంగా అతివైభవంగా శ్రీనివాసుని పూజించేవారు. కాని ఆయన మనస్సులో మాత్రం— "నేను పూజించినట్లుగా భగవంతుని మరెవ్వరూ పూజించలేరు"— అనే గర్వం ఏర్పడింది. అయితే భగవంతుడు ధనంచేత లభించడు; భక్తిచేతనే లభిస్తాడు అనే విషయాన్ని ఆయన విస్మరించాడు.

ఆ కాంచీపురంలోనే విష్ణుదాసుడనే పేద బ్రాహ్మణుడుండేవాడు. ఆయన గొప్ప విద్వాంసుడు. గొప్ప భగవద్భక్తుడు. భక్తి శ్రద్ధలతో పత్ర పుష్ప ఫలాలు సమర్పించినా భగవంతుడు స్వీకరిస్తాడని ఆయననమ్మకం. నదీతీరాన ఒక దేవాలయం ఉంది. ప్రతిదినము రాజు. విష్ణుదాసుడు కూడ ఆ దేవుణ్ణి దర్శించడానికి వెళ్తూఉండేవారు. ఒకనాడు చోళరాజు అమూల్యమైన ముత్యములు, రత్నములు, సువర్ణపుష్పములు మున్నగు వానితో భగవంతుని అర్చించి నమస్కరించి ఆ దేవళంలో ఆసీనుడై యున్నాడు. ఇంతలో విష్ణుదాసు ఒక చేతిలో జలపాత్ర, మరొక చేతిలో పూజా సామగ్రినితీసికొని ఆలయంలోనికివచ్చాడు. ఆయన రాజునుగాని, రాజుచే చేయబడిన పూజనుగాని చూడలేదు. తన భక్తి పారవశ్యంతో తిన్నగా భగవంతుని సమీపించి ఆరాధించ నారంభించాడు. విష్ణుసూక్తాన్ని పఠిస్తూ భగవంతున కభిషేకం చేసిన కారణంగా రాజుచే భగవంతునకు సమర్పింప బడిన వస్త్రభూషణాలన్నీ తడిసిపోయి నాయి. ఆపై బ్రాహ్మణుడు తులసీదళాలను పూలను సమర్పించాడు. ఇదంతా చూచి రాజు కుపితుడై— "ఓరీ దరిద్ర బ్రాహ్మణా! నీకిసుమంతైనా బుద్ధి యున్నట్లు కన్పించటంలేదు. నేను ముత్యాలతో, వజ్రవైఢూర్యాలతో, సువర్ణపుష్పాలతో భగవంతుణ్ణింతో చక్కగా అలంకరించాను. నీవు వచ్చి ఆ అలంకారాన్నంతా చెడగొట్టావు." అని పరుషంగా మాట్లాడాడు.

దానికి బ్రాహ్మణుడు, — "రాజా! నిజానికి నేను నీవు సమర్పించిన పూజా సామగ్రిని చూడనైనా చూడలేదు. నా దృష్టిలో భగవదారాధనకు ప్రధానమైనది ఆడంబరం గాదు. భక్తి. ఎవరి దగ్గర ఏముంటే దానిని భక్తితోభగవంతునకుసమర్పించుకోవచ్చు."

పత్రం, పుష్పం, ఫలం. తోయం యో మే భక్త్యా ప్రయచ్ఛతి అని భగవానుడు

చెప్పియున్నాడు కదా! భగవంతుడు ధనముచేత మాత్రమే ప్రసన్నుడయేటట్లయితే యీపేద ప్రజానీకం భగవంతుని ఎలా ఆరాధించగలదు? అందుచేత నీవు నీ ధనగర్వాన్నీ దర్పాహంకారాలను వదలి నీకు తగినట్లుగా భగవంతుని ఆరాధించు. భక్తులు తమ తమ శక్తిని అనుసరించి భగవంతుని అర్చిస్తూ ఉంటారు. మనమా అర్చనల్ని చూచి సంతోషించాలి" అని పలికాడు.

రాజుకైతే ధనమదం లేశమాత్రం కూడ తగ్గలేదు. బ్రాహ్మణవచనాలను తిరస్కరిస్తూ "నీ పత్ర పుష్ప ఫలాల పూజకు భగవంతుడు ప్రసన్నుడౌతాడో, లేక నా విలువైన వస్తువులచేత చేసిన పూజకు ప్రసన్నుడౌతాడో వేచిచూద్దాం" అని దర్పంగా పలికాడు రాజు. బ్రాహ్మణు డామాటలకు అంతక సరే అని అంగీకరించాడు.

రాజు వెంటనే ముద్గల మహర్షిని పిలిపించి విష్ణుయాగాన్ని ఆయన పర్యవేక్షణలో తలపెట్టాడు. చాలమంది బ్రాహ్మణులను విద్వాంసులను ఆహ్వానించాడు. రాజు గర్వంతో అపారద్రవ్యాన్ని ఖర్చుచేస్తున్నాడు బీదవాడైన విష్ణుదాసు దగ్గర పిల్లిగవ్వైనా లేదు. భక్తిమాత్రం పుష్కలంగా ఉంది. ఆయన వ్రతాలు, ఉపవాసాలు, తులసీవన సేవనము, "ఓం నమోభగవతే వాసుదేవాయ" మంత్ర జపంచేస్తూ భగవంతుని భక్తితో ఆరాధించ సాగాడు. సర్వకాల సర్వావస్థలయందు భగవన్నామ కీర్తన చేస్తూ, "శుని చైవ శ్వపాకేచ పండితాస్సమ దర్శినః" అన్నట్లుగా అందరియందు భగవద్దర్శనం చేస్తున్నాడు. ఈ విధంగా ఇరువురూ జితేంద్రియులై తమ తమ అభిరుచులను బట్టి సాధన కొనసాగిస్తున్నారు. ఇలా చాలాకాలం గడచిపోయింది.

విష్ణుదాసు ప్రతినిత్యం ఉదయం అనుష్ఠానం ముగించుకొని రొట్టెలు చేసుకొని మధ్యాహ్నం ఒక్కసారి భోజనంచేస్తూ రాత్రింబవళ్ళు సాధన చేస్తున్నాడు. ఒకనాడు రొట్టెలు చేసిపెట్టికొని మరల వచ్చి చూచే సరికవి కన్పించలేదు. మరల చేసి కొండె కొంతకాలం దానికి వృధా అయిపోతుందని భావించి ఆకలితోనే ఉండిపోయాడు. రెండవ రోజుకూడ రొట్టెలు చేసిపెట్టుకొని అనుష్ఠానం పూర్తయిన తర్వాత భగవంతునకు నివేదన చేద్దామను కొనేసరికి రొట్టెలు లేవు. ఈ విధంగా రొట్టెలు మాయమయి పోవడంలో ఏడురోజులు గతించాయి.

ఎనిమిదవ రోజున రొట్టెలెవరు దొంగిలిస్తున్నారో తెలుసుకోవాలని, రొట్టెలు చేసిపెట్టి ఒకమూల పొంచి కూర్చున్నాడు. ఇంతలో ఒక చండాలుడు రొట్టెలు తీసికొని పోవడాన్ని గమనించాడు. ఆ చండాలుడు నిజానికి ఆకలితో బాధపడుతున్నాడు. అతని

ముఖంలో వైవర్ణ్యం వ్యాపించి ఉంది. శరీరం అస్థిపంజరంలా ఉంది. అతని వైవర్ణ్యాన్ని చూచేసరికి బ్రాహ్మణుని హృదయం కరిగి పోయింది. అదే సమయంలో సర్వం శ్రీనివాసమయంగా భావిస్తూ శ్రీనివాసుని దర్శిస్తున్న విష్ణుదాసు చండాలుని నిజంగా భగవంతునిగా భావించి చండాలునితో – "ఆగు! ఆగు! ఎండురొట్టెలా తింటావు? నెయ్యియిస్తాను. దాంతో కలుపుకొని తిను." అన్నాడు. చండాలుడు భయపడి పారిపో తున్నాడు. విష్ణుదాసు నేతిపాత్రను తీసి కొని – "నాయనా! ఆగు, ఇదిగో నెయ్యి తీసికో అంటూ" వెంట పరుగిడుతున్నాడు. కొంతదూరం వెళ్ళేసరికి ఆకలితో అలమ టించే చండాలుడు మూర్ఛితుడై పడిపో యాడు. విష్ణుదాసుకొక అద్భుత దృశ్యం కన్పించింది. చండాలుని శరీరంలోనుండి సాక్షాత్తు శంఖ-చక్ర-గదా పద్మాలను ధరిం చిన చతుర్భుజుడైన నారాయణమూర్తి అవతరించాడు. విష్ణుదాసు డానంద పార వశ్యంలో మునిగి ఆ దివ్య మధుర మనో హర రూపామృతాన్ని నేత్రాంజలులద్వారా పానం చేయ నారంభించాడు.

తదుపరి ఇంద్రాది దేవతలు, మహర్షులు అక్కడికి విచ్చేసారు. విష్ణుమూర్తి తన సాత్త్విక భక్తుడైన విష్ణుదాసుని ప్రేమతో కౌగిలించుకొని తనతోబాటు తన విమానంలో ఆతనిని కూర్చుండబెట్టుకొన్నాడు. విమానం ఆకాశమార్గాన పయనిస్తోంది. క్రింద చోళరాజు యజ్ఞం చేస్తున్నాడు. యజ్ఞ దీక్షితుడైన చోళరాజు దరిద్ర బ్రాహ్మ ణుడు విష్ణువిమానంలో ఆతని భక్తి ప్రభా వంచేత తన యజ్ఞ పూర్ణాహుతికి పూర్వమే వెళ్ళిపోతూండడం కనులారా చూచాడు. విష్ణుదాసుడు భగవంతుని దర్శించడమే కాక స్వయంగా విష్ణుమూర్తితో వైకుంఠా నికి వెళ్ళుచుండడం చూచేసరికి రాజు ధన గర్వం హారతికర్పూరంలా కరిగిపోయింది' రాజున కింతవరకు ఉన్న ధనసంపదలతో చేసిన కర్మలకే విశేష ఫలం ఉంటుందనే భావం కాస్తా తొలగిపోయింది. యజ్ఞంలో పూర్ణాహుతి జరుగుతోంది. రాజునకు సంతానం లేదు. అతడు తన తమ్ముని పుత్రునకు రాజ్యాధికారాన్నప్పగించి యజ్ఞ గుండం దగ్గర నిలబడి – "హే భగవంతుడా! నాకు ధర్మార్థకామమోక్షములేవియు అవసరం లేదు. నిశ్చలమైన భక్తిని ప్రసాదించు.' అంటూ యజ్ఞగుండంలోకి దూకాడు. రాజు నిజానికి భగవంతుని భక్తుడే. ఆయన ద్రవ్యమంతా భగవత్సేవకే వినియోగించ బడింది. విష్ణుయాగ ఫలితం లభించవలసి వుండనే వుంది. ఇంతవరకు రాజున కడ్డుగా ఉన్న ధనదర్పం తొలగిపోయింది. ఆయన యజ్ఞగుండంలోనికి దూకగానే భక్తవత్సలుడైన శ్రీమన్నారాయణమూర్తి యజ్ఞాగ్నినుండి ఆవిర్భవించి రాజును కౌగిలించుకొని విమానంపై కూర్చుండ బెట్టుకొని వైకుంఠానికి తీసికొని వెళ్ళి పోయాడు.

★

★

ఆ రోజు అక్బరు పాదుషావారు అన్య మనస్కంగా వున్నారు. తాన్‌సేన్‌గారి మధురగానం మెల్లిగా వారిచెవిని సోకు తోంది. అయినా వారి మనసు ఆ గాన రసాస్వాదనకు సిద్ధంగాలేదు. కాసేపటికి తాన్‌సేన్ అది గమనించనే గమనించాడు.

"పాదుషా వారెందుకో ఈ రోజు పరాకు చిత్తగిస్తున్నారు" పాటను హఠాత్తుగా ఆపివేశాడు తాన్‌సేన్. ఉలికిపాటుతో ఈ లోకంలోకి వచ్చాడు అగ్బరు పాదుషా-కాసేపు పరీక్షగా తాన్‌సేన్ వైపు చూశాడు-ఎన్నాళ్ళనుంచో దాచిపెడుతున్న ప్రశ్నను ఇక బైటపెట్టక తప్పదనుకున్నాడు. ఇంత కంటే మంచి సందర్భం ఇక దొరకదేమో!

"తాన్‌సేన్‌జీ! మిమ్ముల ఓ విషయం అడగాలనుకొంటున్నాను" అంటూ అగ్బర్ సింహాసనంపై సర్దుకు కూచున్నారు. తాన్‌సేన్ లేచినిల్చొని- "అడగండి జహాపనా" అన్నాడు.

"అదేమిటి? తమరు లేచారు? ముందు మీరు కూర్చోండి" అగ్బరు ఆప్యాయత ఒలికించాడు. తాన్‌సేన్ వినమ్రంగా కూర్చు న్నాడు.

"గాయకాగ్రణీ! మీ గానం అద్భుతం సంగీతంలో మీకు మీరేసాటి అనిపిస్తుంది. అయినా చాలాకాలంగా నాకు ఓ సందేహం. ఏ విద్యకయినా గురువంటూ ఒకరు వుంటారు కదా! అందులోను సంగీతం లాంటి లలితకళా సాధనలో గురువు తప్పని సరి అనుకొంటాను- సంగీతంలో మీ గురు వెవరో తెలుసుకోవాలని నా కోరిక" అగ్బర్ తన సందేహాన్ని సూటిగా బైటపెట్టాడు.

తాన్‌సేన్ మందహాసం చిందించాడు- "జహాపనా! ఇంతకాలం మీకు ఈ విష యాన్ని చెప్పకపోవటం నాదే తప్పు. నాకూ ఓ గురువున్నారు సంగీతంలో!"

"వారెవరో తెలుసుకోవాలని స్వయంగా చూడాలని నా అభిలాష" కుతూహలంగా అడిగాడు అగ్బర్ - తాన్‌సేన్ తన గురువు గార్ని గురించి వివరంగా చెప్పాడు. వారిని ఓ రోజు దర్బారుకు తీసుకురమ్మ న్నారు అగ్బర్- అది కుదరదన్నాడు తాన్ సేన్.

ఢిల్లీశ్వరుడు జగదీశ్వరుడు

"కొండ మహమ్మద్ దగ్గరకు రాకపోతే మహమ్మదే కొండదగ్గరకు వెళ్ళేడు" అన్న ట్లుగా అగ్బర్ - ఆ గురువును చూడను తాన్‌సేన్ వెంట తానే వెళ్ళాలనుకొన్నాడు. అందుకు ఓ సుముహూర్తం నిశ్చయమైంది.

తాన్‌సేన్ వెంట పాదచారియై సామాన్య పౌరుడిలా వెళ్ళాడు అగ్బర్-అదొక మబ్బులు తాకే కొండచరియ - అక్కడనుంచి దూకు తోంది ఒక జలపాతం. అక్కడ ప్రకృతి పైట జారవిడిచినట్లుగా కొండలు కోనలు పచ్చటివృక్షాలు, పిచ్చిపూలునూ! లేళ్ళు జింకలు నెమళ్ళు అక్కడ స్వేచ్ఛావిహారం చేస్తున్నాయి. అక్కడ మనిషి అలికిడన్నది లేదు- సృష్టిరహస్యం శోధిస్తున్నట్లు నిశ్శ బ్దంగా వుంది, ప్రకృతికాంత. ఆ నిశ్శబ్దం లోంచే దూసుకొస్తోందొక రసధ్వని-అక్బర్ పరికించి చూశాడు. తంబురామీటుతూ పాడుతున్న ఓ వైరాగి కనిపించాడు.

వారే మాగురువుగారని చూపించాడు తాన్‌సేన్ - ఆ మధుర గానంలో మునిగి పోయిన అగ్బర్ మహారాజుకు, తాన్‌సేన్ గురువుగురించి వేరేవివరాలు అడగాలని పించలేదు. తాన్‌సేనుతో దర్బారుకు తిరిగి వచ్చేశాడు.

అప్పటినుంచి ఆయన మనసులో ఒకటే మథనం! తాన్‌సేనుకు తాన్‌సేనే సాటి అను కొన్నాడు ఇన్నాళ్ళు! కానీ అది తన భ్రమ మాత్రమే తాన్‌సేన్‌ను మించినగాయకుడు- తాన్‌సేన్ గురువు ఒకడున్నాడు ఈ లోకంలో అయితే అతడులేడు తన దర్బార్‌లో - అదే అగ్బరు బాధ - ఆ గురువును తన దర్బా రుకు రప్పించడం జరగనిదని!

మరి తన దర్బారులో అంతకంటే తక్కువ స్థాయి గాయకుడు వుండటం తనకు తల వంపుకాదా? పోనీ తాన్‌సేన్‌ను ఆ గురువు స్థాయికి ఎదగమని కోరితే.

ఓ రోజు అగ్బరు అడిగాడు. "తాన్‌సేన్‌జీ! మీరు మీ గురువులాగా ఎందుకు పాడలేక పోతున్నారు?

తాన్‌సేన్ తొణక్కుండా జవాబు చెప్పాడు. "జహాపనా! మా గురువు జగదీశ్వరుణ్ణి గురించి పాడుతున్నారు-మరి నేనేమో ఢిల్లీ శ్వరుణ్ణి కీర్తిస్తున్నా! అందుకే మా గానంలో ఆ తేడా"

ఆ మాటలో దేవుడికి జీవుడికి వున్న తేడా తెలిసొచ్చింది అగ్బర్‌కి.

— శ్రీరమణ

సహజమార్గంలో రాజయోగం

డా॥ కే.సి. అరవిందరాజగోపాల్

భగవత్సాక్షాత్కారము పొందుట కనేక మార్గములు వాడుకయందున్నవి. అన్ని సాధనములకంటె సహజమార్గమనబడు రాజయోగసాధన పుత్కృష్టమైనది. ఇది స్వాభావికమైన, సహజమైన, సరళమైన, సులభమైన యోగసాధన. పతంజలిమహర్షి కాలమునుండియు వ్యవహారమునందున్న యోగభ్యాస పద్ధతియే యిది.

ఆధ్యాత్మికుడు ఎటువంటి సాధనను అవలంబించుటవలన తనయందు దివ్య లేక భగవద్గుణము అభివృద్ధి పొందునో అట్టి సాధనయే ఫలితములను చేకూర్చగలదని రూఢిగా తెలుసుకొనగలము. మానవుడు తన జీవిత పర్యంతము భగవంతుని నిజతత్వమును అతని అనంత స్థూలరూపములయందే వినియోగించినచో ఆ అనంత సత్యము తెలుసుకొనును. కావున వివేకశాలి యగు సాధకుడు సత్యము నాధారముగా గ్రహించి తన మార్గము సహజసరళముగా నుండుటకు నిర్ణయించుకొనును.

ఈ సాధనయందు ఇతర సాధనలలోని కఠోర నియమనిష్ఠలులేవు. ఈ యోగమునందు సాధారణ గృహస్థాశ్రమమును వీడి, ఆస్తిపాస్తులు విసర్జించి సన్యాసాశ్రమమును ఆశ్రయింపుమని విధించలేదు. దైవప్రాప్తికి లౌకికజీవిత మాటంకమని నుడువు వాదము అసమంజసమే కాక అస్వాభావికమైనదియును. సాధారణ జీవితమును ఆధ్యాత్మిక జీవితముగా మార్చుకొనుటయే ఈ సహజమార్గ సాధన ఏకైకలక్ష్యము.

అభ్యాసి మొట్టమొదట నిర్ణయింపవలసినది సమున్నతలక్ష్యము. పిదప సాక్షాత్కారమునకు తీవ్రమైన తపన. పూర్వీకులు దీనిని 'తీవ్రజిజ్ఞాస' యని వర్ణించిరి. దాని అసలు స్వరూపము సహజమార్గ సాధకునియందు వ్యక్తమగును. అత్యంత సూక్ష్మమగు పరమ సత్యమును అనుభూతికి తీసుకొని రావలెనన్న సాధకుడాచరించు పద్ధతియు సూక్ష్మముగా నుండవలెను. నేలపైనున్న సూదినెత్తుటకు క్రేనును ఉపయోగించుట వ్యర్థముకదా!

సహజమార్గమునందు గురువు తనశక్తి చేత సాధకునియందలి నిద్రాణశక్తులను మేల్కొల్పి త్వరితముగావించి ప్రాణాహుతి మూలమున దైవీయప్రవాహమతనివైపు త్రిప్పును. తత్ఫలితమై సాధకుడు పరమానందము, సాక్షాత్కారము పొందుచూ ఆధ్యాత్మికముగా అభివృద్ధి బడయును. ఈ విధముగా యింతవరకు వృథాశ్రమ, ప్రయాసలావశ్యకములైనదంతయు ప్రస్తుతము చాలా సులభముగాను, త్వరితముగాను స్వల్పశ్రమతోడను సాధింపనగును. కేవలమిదంతయు ప్రత్యక్షానుభవము వలన విశదమగును.

ఈ సాధనయందు కనని వినని ఆశ్చర్యమైనదేమన శిక్షణపొందిన ఒక బోధకుడు తాను పొందని దశనుకూడ ప్రాణాహుతి ద్వారా సాధకుడు పొందునట్లు చేయగలడు.

కాని సాధకునికి కలుగచేయునది బోధకుడు బాధ్యుడుకాడు. సర్వము చేయునది గురువులే. ఏది అతడు ప్రసారము చేయునట్లు పైకి కనబడునో అది సూటిగా అనంతము నుండియే ప్రవహించుచున్నది. ఏది ఎట్లుండినా సాధకుని వైపు ప్రవాహగతిని కలుగజేయుటకు తన ఆత్మశక్తిని అభివృద్ధి పరచుకొని యుండవలెను.

సాధకుడు సర్వదా భగవంతుని యందు లీనమై పవిత్రమైన జీవనమును గడువవలెను. నిజమునకు వైరాగ్యమనెడి స్థితిలో కూడ ఒకడు లౌకికభావరహితుడగుట అరుదు. దైవముననాదరణ చేసిన గృహస్థుడు దైవమును ఏమార్చినట్లు భావించినచో 'విరాగి' యను పిలువబడును కూడ 'పాపి'గా నిరూపింపబడును. మహనీయుడైన కబీరు ఈ విధముగా నుడివెను. "భగవంతుడు బ్రహ్మచారికి ఇరవై యడుగుల దూరములోను; సన్యాసికి ముప్పది యడుగుల దూరములోను, తన నారాధించునట్టి గృహస్థునికి వానియందే నివాసమేర్పరచుకొని యుండును."

మనము సర్వదా భగవంతుని తోడను, భగవంతునియందు లీనమై వుండిన ఎడల వైరాగ్యస్థితిని పొందుదుము. ఈ విధముగ భగవంతుని సాంగత్యము ప్రాపంచిక నిస్సంగత్వముగా పరిణమించును. ఇదియే యథార్థమైన వైరాగ్యము.

రాజయోగ సాధనయందు స్థౌల్యమును కరగించి తొలగించుటయే ప్రధానాంశము. ఇందులకు అంతఃశుద్ధీకరణమను అపూర్వ పద్ధతిని ప్రతిపాదించినది. మంత్ర ప్రారంభమున పలువిధముల గ్రంథులు తటస్థించును. సాధకుడు గురుదేవుని యనుగ్రహముతో ఒక్కొక్కటిని అధిగమించి ప్రశాంత స్థితిని పొందును. ప్రథమమున ప్రాణా

హుతి ప్రసారము జ్ఞాతరూపమును మానస మును స్పృశింపదు. కారణశరీరముపై పని చేయుట ఆరంభించును. తత్ఫలితముగా దైవీసంస్కారము సృజింపజేయును. ఈ సంస్కారములు క్రమముగా సూక్ష్మ రూపము నుండి భోగము కొఱకు వృద్ధి నొందును. తదంతటతానే ఈ భోగములు ప్రారంభమై వ్యాకోచము నొందనారం భించును. అట్టి వ్యాకోచము తదనంతరము అంతశ్చేతనవరకును వ్యాపించును. తర్వాత ఆ వ్యాకోచము జ్ఞాతరూప మానసము వర కును వ్యాపించును. అప్పుడు మనసు సరి యైన రీతికి పరివర్తనము చెందును. ఈ స్థితియందే సాధకుడు తనలోని సూక్ష్మము లైన మార్పులను గమనింప వీలగును.

సహజమార్గమభ్యసించు పద్ధతి ధ్యానము చేయుట. ఈ పద్ధతినే ప్రాచీనకాలమున పతంజలిమహర్షి అవలంబించెను. ఆమహర్షి యవలంబించిన మార్గమును అష్టాంగ యోగమని చెప్పుదురు. ఆ యోగమున ఎనిమిది అంగములు గలవు. అవి యమ, నియమ, ఆసన, ప్రత్యాహార, ధారణ, ధ్యాన, సమాధి క్రమముగా వీటన్నిటిని సాధన చేసినచో సంప్రజ్ఞాత, అసంప్రజ్ఞాత సమా ధులు రెండును ప్రాప్తించును. సహజ మార్గసాధన ధ్యానముతో ప్రారంభించి సమాధియందు అంతమగును.

ధ్యానము చేయునప్పుడు కేవలమొక్క సారి మాత్రమే లోనున్న దివ్యతేజస్సు ఆకర్షించునట్లు సాధకుడు చింతించవలెను. ఇతర భావము ఏదైన వచ్చినయెడల వాటిని త్రోసివేయకుండా అంగీకరించ వలెను. ధ్యానఫలితమే ఏకాగ్రత.. ధ్యాన మునకేగాగ్రత అవసరమని అందుకై మన స్సును నిర్బంధించువారు పరాజయము నొందుదురు. మనస్సును అత్యధికముగా నిర్బంధించక మామూలు పద్ధతిలో ఆసీనులై యుండవలెను. బ్రహ్మముహూర్తమున, ఉదయము 3 గం॥ నుండి 4½ గం॥ వరకు ధ్యానమునకుపక్రమించుట చాలయుప యుక్తముగా నుండును. ఆసమయము వీలుపడనిచో ఏ నిర్ణీతకాలమునందైనను ధ్యానము చేయవచ్చును.

సాయంసమయమున అదే ఆసనము నందు అర్ధగంట కూర్చుండి క్లిష్టతలు, పూర్వాలోచనలు తన శరీరమునందలి ఘన త్వము లేక స్థూలత్వములన్నియు తన వీపునుండి దిగిపోవుచున్నట్లు లేక పొగవలె ఎగిరిపోవుచున్నట్లు సాధకుడు భావించ వలెను. అది సాధకుని మనస్సునందున్న మలినములను పోగొట్టి మనస్సును యథా రీతిగా నిర్మలముగావించుటకు తోడ్పడును.

లయావస్థ దాని కతీతమైన స్థితులను యిచ్చువాడు భగవంతుడేయని శ్రీరామ చంద్రజీగారు వక్కాణించిరి. భగవత్సహా యము పొందువిధానము గురుసహాయము వంటిదే. పూర్ణలయావస్థయనగా చిట్టచివరి వఱకు శూన్యకరణము. అయినను సంపూర్ణ శూన్యమనునది ఎన్నడును ఏ పరిస్థితి యందును లభ్యముకాదు. లయావస్థను మఱచు స్థితిని పూర్ణలయావస్థగా తీసుకొన వచ్చును. గొప్ప అవతారములకిది సాధ్యము కాలేదు. అది సహజమార్గమున అనుసరింప బడు సామాన్యపద్ధతి.

సత్యతత్త్వమును అంతస్థితిగా పిలువ వచ్చును. తర్వాత అదికూడ అదృశ్యమై పోవును. అప్పుడు మనము సమప్రదేశ మును జేరుదుము. అందు మన ఈదులాట సాగిపోవును. సాధకుడు వాస్తవముగా తన యందు భక్తి కలిగియుండి, అంతమున శాశ్వతముగా స్థిరపడియుండిన అతను నిశ్చయముగా పరిపూర్ణత్వమును పొంద గలడు. కావున అన్ని సాధనలోకెల్ల సహజ మార్గమనబడు రాజయోగ సాధనయే ప్రఖ్యాతిగాంచు అత్యుత్తమ సాధనయను టలో సంశయములేదని రూఢిగా చెప్ప వచ్చును.

రసవంపిషి –
అన్నమయ్య

అన్నమయ్య, అన్నమయ్య
వెన్నెలయ్య, వెన్నెలయ్య
చక్కెరయ్య, చక్కనయ్య
నీ భక్తి చిక్కనయ్య
కాళ్ళపాక వెండికొండ
నీ కీర్తి మంచుకొండ
కొలిచావు కొండలయ్య
నిలిచాడు అండగయ్య.
పాడావు పాటలయ్య
పగడాల దండలయ్య
ముత్యాల మూటలయ్య
రతనాల రాశులయ్య.
ఆనాడు నన్నయ్య, ఈనాడు అన్నమయ్య
ఏనాడూ తెలుగన్నయ్యలే
తెలుగుతల్లి నోములపంటలే
తెలుగుజాతి వెన్నెలపంటలే.
మైథిలీ విద్యాపతి
బెంగాలీ చండీదాసు
హిందీలో సూరదాసు
తెనుగులో అన్నమయ్యే.
నీ సంకీర్తనలు – స్వర్గానికి నిచ్చెనలు
నీభావరత్నాలు – ముక్తికిసోపానాలు
నీజయంతులు, వర్ధంతులు
మా సంస్కృతి కెత్తిన వైజయంతులు.

— ఆర్. ఫణీంద్రరావ్

(19 వ పేజీ తరువాయి)

భార్యల వేధించు పురుషులకు ధర్మం బును బోధించుచు శకుంతలోపాఖ్యానమున "సతియును గుణవతియుఁ బ్రజావతియు ననువ్రతయునైన వనిత నవజ్ఞాన్వితదృష్టిఁ జూచు నతిమూర్ఖతి కిహముం బరముఁ గలదె మఱిఁ బరికింపఁగన్. సంతత గృహమేధి ఫలం బంతయుఁ బడయంగ నోపునను గుణభార్యావంతుండగు వాఁడు క్రియావంతుఁడు దాంతుండు బుత్రవంతుండు నగున్" అని సూక్ష్మముగా ధర్మమును వివరించెను. పురుషులెల్లరీధర్మములనుష్ఠించిన గృహము స్వర్గసీమయగుటకు సందేహము గలదా?

స్త్రీలను సాభిలాషులై యవలోకించుట ధర్మహానియగాక! పతితులగుదురనుటను మహాభిష వృత్తాంతమున దేవలోకంబున కేతెంచిన గంగాదేవి "ఊరుమూల మేర్పడఁగ నయ్యువిదవలువదొలఁగె నని లంబుచేత విధూతమగుచు, నమరులెల్లఁ బరాఙ్ముఖులైరి. దాని సాభిలాషుండై చూచె మహాభిషుండు. దానినెఱిఁగి కమలయోని వానికిఁ గరమల్గి మర్త్యయోనియందుఁ బుట్టుమనుచు శాపమిచ్చె" నని తెల్పెను. నేటి సమాజమున, అర్ధనగ్న పాదనగ్న పూర్ణనగ్న దృశ్యములెంతవరకు విహితములు? అద్దాన మానవులు మానవతను వీడి పశుత్వమున కామాభిలాషులగుటఁ జూచుచున్నాము గదా!

మొదట స్నేహముతో నుండి పదంపడి ధనబల గర్వితుఁడై యున్నవాఁడు తొంటి స్నేహంబెట్లు మఱచి యుపాలంభించునో ద్రుపదుని మాటలతో జక్కఁగ జిత్రించెను. "ధనపతితో దరిద్రునకుఁ దత్త్వవిదుండగు వానితోడ మూర్ఖునకుఁ బ్రశాంతుతోడఁ గడుఁగ్రూరునకున్ రణశూరుతోడ భీరునకు వరూధితోడ నవరూధికి సజ్జనుతోడఁ గష్ట దుర్జనునకు నెయ్యిదంబునను సఖ్యము దానొనగూడనేర్చునే" సమశీలశ్రుతయుతులకు సమధనవంతులకు సమసుచారిత్రులకుం దమలో సఖ్యమును వివాహమునగుఁ గా కగునె రెండు నసమానులకున్" అని లోకములోని సామాన్య ప్రవృత్తమును బోధించెను. అనాఁడే కాదు. నేఁడు కూడ యీప్రవృత్తిగానుపించుచునేయున్నది గదా!

దుర్యోధనునకు సౌబలు నాప్త మంత్రి యగు కణికుఁడు బోధించిన రాజనీతిని 19 పద్యములచే బూర్ణముగ కౌటిల్యుని రాజనీతిని సంగ్రహముగా బోధించెను. ఇది యాతని యనేక గ్రంథములలోని ధర్మశాస్త్ర పరిచయమునకు తార్కాణము.

ఏకచక్రపురమున బకుని వాతఁబడు పురజనుల వరుసక్రమంబున పాండవులున్న యింటికి వంతురాగా బ్రాహ్మణిచే బలికించిన మాటలానాఁడే కాదినాటికినిని యథార్థంబులే "పురుషహీనమైన పరమపతివ్రత యయ్యు జగముచేతఁ బ్రయ్యబడదె. పడిన యామిషంబు పక్షులపేక్షించునట్లు పురుషహీనమయిన యువతిఁ జూచి యెల్లవారుఁ జులుకనపేక్షింతురిదియుఁ బాపమనక హీనమతులు" పురుషరక్షణలేని స్త్రీలస్థితి యీనాటికిని దయనీయముగనేయున్నది. అబలలై యార్థికస్వాతంత్ర్యములేని స్త్రీని పావరతులను హీనమతులైన పురుషులు కామించి యలజడిఁగలిగించుటఁ జూచుచునే యున్నాము.

అందే అతిథులు మున్నగువారిని హింసింపవలదనుచు "ధృతి సెడ వేఁడెడు వానిని నతిథిని నభాగ్యతుని భయస్థుని శరణాగతుఁ జంపఁగ నొడఁబడు దుర్మతి కిహముంబరముగలదె మదిబరికింపన్" అని వీరందఱను హింసించుట పాపమనుట సూచించెను. ఈనాఁడు రాజకీయమున తమకు వ్యతిరేకులైన వారిని హింసించుట జంపుట యెట్టి ధర్మము?

వసిష్ఠుని వృత్తాంతమున పాలకధర్మమును "పరులవలన బాధ వొరయకుండగ సాధుజనుల ధనముగాచు జనవిభుండు గరుణదప్పి తాన హరియించువాఁడగునేని సాధులోకమేమిసేయు" నని సూచించెను. ఈనాఁడు పాలకులు అధికారులీధర్మమును పాటించిన నీ లోకము స్వర్గమేయగుటయే గాక ఆర్థిక సమానత లభించుట యబ్బురముగాదు.

సభాపర్వమున నారదుఁడు ధర్మరాజునకు బోధించిన ధర్మములు రాజలోకమునకు సర్వదా శిరోధార్యములు.

శౌనకుఁడు ధర్మరాజునకు ధర్మములు జెప్పునప్పుడు "శోకభయస్థానంబు లనేకంబులు గలిగినను విహీనవివేకుం డాకులత బొందునట్లు వివేకముఁగలవాడు బుద్ధివికలుండగునే, శారీరమానస మహాదారుణ దుఃఖములఁ జేసి తఱగి శరీరల్ క్రూరతర బాధఁబొందుదు రారెంటిని జెఱతు రార్యులమలినబుద్ధిన్, స్నేహార్ద్రమగ్నుండయి దేహి మహాదుఃఖముల నధృతిఁ బొందును. దుఃఖాహతుఁడు శోకతాప విమోహియగున్ స్నేహ మూలములు రాగాదుల్" అని స్థిరబుద్ధితో స్నేహాదులను జయించివిగత దుఃఖుఁడగునని బోధించెను.

గృహస్థధర్మముల నొడువుచు "ఆర్తునకు శయనంబును, భీతునకభయంబును దృషితునకు జలంబును, బుభుక్షితునకు నన్నంబును, శ్రాంతునకు నాసనంబును నిచ్చుట సనాతనంబైన యుత్తమ గృహస్థ ధర్మం"బని ప్రతిపాదించెను.

క్రోధమెట్లాపదలకు మూలమో దెలుపుచు "క్రోధంబు పాపంబు. క్రోధంబునఁజేసి యగుబ్వె ధర్మకామార్థహాని గడుఁగ్రోధి గర్జంబుగానండు క్రుద్ధుండు గురునైన నిందించు గ్రుద్ధుండైనవాఁడవధ్యులనైన వధియించు మఱియాత్మఘాతంబు సేయంగఁ గడగుఁ గ్రుద్ధుండస్మాదృశులకు ధర్మానుబంధులకిట్టి క్రోధంబు దాల్చుట గుణమె చెపుమ.

"క్రోధము మహానలంబు. క్రోధవర్జితుండు గుణుకొని తేజంబు దాల్చి దేశకాలతత్త్వమెఱిఁగి క్షమగలవానికిఁ బృథ్విపమునకు నిత్యంబు విజయ సంసిద్ధియగున్ క్షమియైనవాని భుజవిక్ర

మము గదుక్ వెలయు సర్వకార్యక్షమమై" యని క్రోధముయొక్క యవగుణములను జెప్పిని శాంత మెట్టిన్ని సౌఖ్యముల కాకరమో నన్నయభట్టు చక్కగా నిరూపించెను.

పురుషార్థములనెట్లు మానవుఁడు పొంద వలయునో నిరూపించుచు "ధర్మకామంబులు దఱుఁగంగ నర్థార్థియగువాఁడు పెతుఁడౌ నర్థసేవ నర్థార్థముగఁ జేయునెఱఁడు గ్రవనములో గోరక్షసేయు నక్కమువెఁబోలు వర్ధధర్మములకు హానిగాఁ గామార్థి యగునా తఁడల్పజలాశయమున జలచరంబెట్టులజ్జలములతోఁ జెడునట్లు కామంబుతో హానిఁబొందు. వర్ణధర్మములు మహోద్ధి మేఘము లట్టులు భయమును బరస్పరోదయమ్ములిట్లుగా ద్రివర్గమెఱిఁగి సామ్యమున సేవించువాఁడు సర్వవిత్తముండు" నని ధర్మానుబంధముగా నర్థకామముల ననుభవింపవలయునని చక్కనియుపమానములతో నిరూపించెను.

మృత్యువెల్లపుడు వెంటనుండునని కార్యదక్షుండు "అంతకుండు జనులకాసన్నుఁడై యుండ నిమిషమాత్రమేని నిశ్చయింపఁదగని జీవనంబు దద్ద సుస్థిరముగాఁ జేసి కార్యమెడయఁజేయఁదగునె" యని జేయవలసిన కార్యంబుల వెన్వెంటఁ జేయుమని బోధించెను.

తీర్థయాత్రలవలని ఫలమును జెప్పుచు నన్నయ "అవాఙ్మశుద్ధింద్రియు డస్థేంద్రియుండు... సంయతచిత్తులై నవారు. ధృతి నహంకార ప్రతిగ్రహాపేక్షయందు నివృత్తాత్ములై నవారు నల్పభోజనులు ననారంభకులు నయ్యు నత్యంత సంతోషులైన వారు. సత్యవ్రతులు శుభాచారు లక్రోధను లగుచు ధర్మాన్వితులై నవారు, నఖిలతీర్థ శతములాడిన ఫలములు నఖిలయజ్ఞవిధుల నైనఫలముబడయుదురు. విహీన భాగ్య దుష్కృతులకుఁ బరమతీర్థ సేవఁబడయ నగునే? తిలగోసువర్ణదానంబు లుపవాసములుఁ దీర్థముల సేవయు నిమ్ములఁ జేయనివారు దరిద్రులు రోగులు నగుదు రాత్మదోషము పేర్మిన్. పదివేల కోట్లతీర్థములుదితములై పుష్కరము లనుండు మునీంద్ర త్రిదశవరు లందు జేసిరి మదిఁ గృతకృత్యులయి తపముమఖములుఁ బ్రీతిన్" అని తీర్థస్నానఫలమును పుష్కర ఫలమును నిర్దేశించినాఁడు.

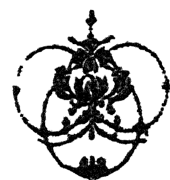
ధర్మాధర్మ విశేషంబులు బోధించుచు నన్నయ "వసుధ నధర్మవర్తులగువారల వర్తన మెన్నఁడున్ సమంజసమయి నిల్వనేరదు, భృశంబుగ నాశమునొందు. దుర్మద వ్యసనుల ధర్మవర్తనఁ బ్రవర్ధితులయ్యును నేముజూడ రాక్షసులును దైత్యదానవులుఁ బ్రాఁగటె తొల్లిసహస్ర సంఖ్యులన్. దేవతలు ధర్మవర్తులు—వుని సభివృద్ధిఁబొంది ఘనముగ నిత్యశ్రీ విభవాన్వితులయి ధరణీవల్లభ యున్నవారు నిరుపమకీర్తిన్. అధర్మవర్తులయందు దర్పంబుపుట్టు దర్పంబువలన మానంబు వుట్టు మానంబువలనఁ గ్రోధంబుపుట్టుం గ్రోధంబువలనం జేసి లజ్జయు వృత్తంబునుం జెడు నష్టలజ్జావృత్తులయిన వారి నుపశమంబును లక్ష్మియు విడుచు" నని వివరించెను.

ధర్మము సర్వంబునకు హితముగా నుండవలయుననుచు "ధర్మజ్ఞులైన పురుషులు ధర్మువునకు బాధసేయు ధర్మువులైనన్. ధర్మముగా మది దలఁపరు ధర్మువు సర్వంబునకు హితంబుగవలయున్." అని సర్వులకు నహితంబుజేయు ధర్మంబు ధర్మంబు గాదనియు సర్వులకు హితము గలిగించునదే ధర్మమని నిరూపించెను.

ధర్మరాజనహుష సంవాదంబున నన్నయభట్టు అహింసను గూర్చి ప్రతిపాదించుచు "దానంబును బ్రియంబు చేతఁయును సత్యంబును నహింసయునను నివి నాలుగును సమానంబులయయినను నహింస విశేషంబెట్లనిన దేవమనుష్యతిర్యగ్యోనులనియెడు మూఁడు గతులయందును మనుష్యుండు దానాదిగుణంబులు గలిగి యహింసా పరుడయిన వాఁడు దేవగతి వడయు విపరీతుండై తిర్యగ్యోనులం బొందు" నని నిరూపించెను:

ఇట్లు నన్నయభట్టారకుఁ డెడనెడ సర్వకాల సర్వావస్థలయందు సర్వదేశవాసులును అనుష్ఠింపఁదగిన ధర్మంబులఁ బ్రతిపాదించి తాఁజేసిన మొదటి ప్రతిజ్ఞ "ధర్మతత్త్వజ్ఞులు ధర్మశాస్త్రంబని" న దానికి నీడుగాఁ దనచే రచింపఁబడిన భారతమున కాంతా సమ్మితముగా నుపదేశించెను. •

డా॥ సముద్రాల వెంకటాచార్యులు

ప్రాప్తి

సీ॥ ముల్లె కాల్దగిలిన - ముట్టుకొనగలేడు
దృష్టిపడదు ఎట్టి - దిట్టకైన
ధనమెంతయున్నను - దాచుకొనగ లేడు
దొరల కవునో లేక దొంగకవునొ
చేతికందిన ముద్ద - చేరి నోట బడదు
మ్రింగ లేడిల ఎట్టి - మేటియైన
ప్రాప్తి లేకుండిన - బడయడెంతటివాడు
పచ్చిపాలబడును - వయిన గుడ్డ

గీ॥ ప్రాప్తి అనియెడు - రెండక్షరములయందె
సకల వేదపురాణంపు సారమిముడు
దీని మర్మమెరింగెడి మానవాళి
మహిని మహనీయులయి యెప్డు మనగగలరు.

— **శ్రీమతి మల్లాది పద్మావతి**

[15వ పేజీ తరువాయి]

1. శ్రీరామచంద్రుడును, లక్ష్మణుడును విల్లమ్ములను, కత్తికటార్లను ధరించి దండ కారణ్యమునకు బయలుదేరిన సమయమున సీతాదేవి నాథుని గురించి-"ఆర్యపుత్రా! శస్త్రాస్త్రములు చేతనున్నపుడు అవి క్రూర బుద్ధిని కలిగింపవచ్చును. నిరపరాధులకు మీవల్ల బాధకలుగవచ్చును." అని హెచ్చ రించి, ఆ భయమునకు కారణమైన ఒక ఉపాఖ్యానమును చెప్పి, చివరకు ఇట్లు చెప్పెను.

స్నేహాచ్చ, బహుమానాచ్చ, స్మారయే న తు శిక్షయే।

"దేవా! నా ఈ మాట నీకు తెలియని దానిని తెలుపుటకనికాదు; నీ అభిప్రాయ మును జ్ఞప్తికి తెచ్చుట కొఱకు, నీ యెడల నాకున్న ప్రీతి గౌరవములు నా చేత ఈ మాటలాడించినవి."

సీత ధర్మమును చెప్పినది. ఎవరికి? ధర్మ స్వరూపునికి! అందుచేత మాటలో ధర్మ చింతను నింపుటయేకాక వినయమునుకూడ నింపెను. ఇది ఔచిత్యము.

2. కురుక్షేత్రమున పాండవ కౌరవ సైన్యములు యుద్ధారంభమునకై సంభ్ర మించి నిలిచినవి. అందరును ఆ ఉత్సాహో ద్రేకములలో నున్నపుడు ధర్మరాజు రథము నుండి దిగి, వట్టికాళ్ళతో శత్రు పక్షము దిక్కుగా నడచెను. అతని తమ్ములును, మిత్రులును అతడు భయపడి, శరణాగతు డగుటకు చనుచున్నాడని భ్రాంతిగొని అతని అడ్డగింప యత్నించిరి. అతడు చేసిన దేమి? భీష్మాచార్యులవద్దకేగి-

తమువాచ తతః పార్థ
కరాభ్యాం పీడ్య పాండవః ॥
ఆమంత్రయే త్వాం దుర్ధర్ష!
త్వయా యోత్స్యామహే సహ ।
అను జానీహి మాం తాత!
ఆశిషశ్చ ప్రయోజయ ॥

యుధిష్ఠిరుడు భీష్ముని పాదములను రెండింటిని తన చేతులతో గ్రహించి,- తండ్రీ! నిన్ను గెలువగలవారు లేరు. నీతో ఇప్పుడు మేము యుద్ధము చేయువారలుగా నున్నాము. అందువలన నిన్ను వేడికొన వచ్చితిని, అనతినిమ్ము ఆశీర్వదింపుము. అనెను.

ఇది సంస్కృతిదారి. ధర్మజుడు అట్లు చేయకుండ ఉండిన యెడల అది తప్పగు చుండెనని భీష్ముడు స్పష్టముచేసి ఆశీర్వా దము చేసెను.

సంస్కృతియను త్రికరణ సంపదను వివరణాతీత వస్తువుల యందొకటియని చెప్పుటకద్దు. అది వివరణకు దొరకనిదైనను గుర్తింప వీలులేనిదికాదు. దానిని కన్నం తనే అందరును అది ఒక విశేషాకర్షణయని గుర్తుపట్టుదురు. సంస్కృతి మొండివట్టు, మోటుతనముల గురుతులు లేని దారి, వినయమర్యాదలదారి. వినయమర్యాదలు లేని బ్రదుకునకును, ఎంగిలి విస్తరికై ఎగ బడివచ్చు కుక్క బ్రదుకునకును ఏమి వ్యత్యాసము?

శ్రీ కల్యాణ వేంకటేశ్వరాలయం, శ్రీనివాసమంగాపురం.

శ్రీనివాసమంగాపురంలోని శ్రీ కల్యాణ వేంకటేశ్వరాలయంలో జరుగు నిత్య కల్యాణోత్సవం, అభిషేకం, నిత్యఅర్చన వివరాలను యాత్రికుల సౌకర్యార్థం ప్రచురిస్తున్నాము.

నిత్యకల్యాణోత్సవం :

నిత్యకల్యాణోత్సవసేవ ప్రతిరోజూ ఉదయం 10-30 నుంచి 12-00 గంటలవరకూ జరుగుతుంది. ఈ సేవకు 150 రూ॥లు చెల్లించాలి. పదిమంది వ్యక్తులను ఈ సేవలో పాల్గొంటానికి అనుమతిస్తారు. గృహస్థుకు వస్త్రబహు మానం వుంటుంది.

అభిషేకం :

ప్రతి శుక్రవారం అభిషేకసేవ జరుగుతుంది. (ఉదయం 7-30 నుంచి 9 గంటలవరకు) అభిషేకం చేయించే వారు 100 రూ॥లు చెల్లించాలి. ఇద్దరు వ్యక్తుల్ని ఈ సేవలో పాల్గొనటానికి అనుమతిస్తారు.

నిత్యఅర్చన :

నిత్యఅర్చనసేవ సంవత్సరకాలమూ ప్రతిరోజూ వుంటుంది. ఈ సేవ చేయించదలచినవారు 42రూ॥లు చెల్లించాలి.

సరళంగా, వేగంగా, సుఖంగా సాగి పోయే బండికి చీల ఊడిపోతున్నదని తెలిసి పరుగెత్తివెళ్ళి చీలబిగించి చక్రం జారిపోకుండా చేసేవాళ్లున్నట్లే-ఎక్కడో ఓ మూల దాగిఉన్న చీలనే ఊడబెరికి బండిని పడద్రోయటానికి ప్రయత్నించేవాళ్ళూకూడ లోకంలో ఉంటారు. ఈ యిద్దరి పనులకు ఒక్కోసారి పెద్దకారణాలుండకపోవచ్చు. అప్పటికప్పుడు పరిస్థితుల ప్రభావాలూకూడ బలంగా ఉండవచ్చు. అయితే వ్యక్తుల సహజ స్వభావాలుమాత్రం తర్కాలకందని జన్మాంతర సంస్కారాలు.

రామాయణంలో మంథర కైకేయి అంతఃపురంలో దాసి. ఆమె చాటున దాగి రాముని జీవితరథానికి చీలను ఊడదీసింది. ఆ దెబ్బతో రాముని పట్టాభి షేకమే ఆగిపోయింది. ఆయన జీవిత స్థితి గతులే మారిపోయాయి. రామాయణ మహాకావ్యమే ఒకపెద్ద మలుపు తిరిగింది.

మంథర పొట్టిది. పైగా పెద్దగూను. వికారమైన ఆకారం. ఆమె జీవితంలో ఎత్తును చూడలేదు. అందాన్ని, ఆనందాన్ని, చూచి హర్షించలేదు. ఆమెదొక ముడుచుకు పోయిన శరీరం. వరుటి పోయిన మనస్తత్త్వం.

ఆనాడు రామాభిషేకానికి అయోధ్య అందంగా అలంకరించుకొంది. ఎక్కడ చూచినా అరటిస్తంభాలే. మామిడాకుల తోరణాలే. రకరకాల పూసనరాలే. రంగు రంగుల దీపాలే. చందనాగరు ధూపాలే. ముత్యాల ముగ్గులే. మంగళవాద్యాలే. ఆనందోత్సాహ కోలాహలాలే.

మంథర ఆసమయంలో ఎందుకో కైకేయి మేడమెట్లు ఎక్కుతూ ఉంది. ప్రక్కనే ఇంకో చెలికత్తెగూడ ఉంది. ఒక్కోమెట్టు ఎక్కుతూఉంటే అలంకారాలతో నిండిన ఆ అయోధ్యానగరశోభ మంథరకుమరీ ఎక్కువగా అగుపిస్తూఉంది. ఇది అయోధ్యా! అమరావతా! అలకానగరమా! అని ఆమె ఆశ్చర్యపోతూఉంది.

అంతలోనే మంథరకు ప్రక్కనున్న కౌసల్యాదేవి అంతఃపురం కన్పించింది. ఆ అంతఃపురశోభ ఆనాడు మరీ కొట్టవచ్చి నట్లుంది. పైగా ఆ కౌసల్యాదేవి అంతఃపురం ఆవలికివచ్చి ఏటి ప్రవాహంలా ఉన్న యాచక సమూహానికి ఏమేమో ఇస్తూ ఉంది.

'ఇది ఎన్నడూ లేదే'! అని అనుకొంది మంథర. ప్రక్కనున్న చెలికత్తెతో 'ఏమిటే ఇదంతా!' అని అడిగింది ఆశ్చర్యంగా.

మంథర మనస్తత్త్వం ఆ చెలికత్తెకు తెలుసు. అందుచేతనే పాపం చెప్పటానికి

తటాపటాయించింది. అయినా సంతోషం ఆపుకోలేక 'రేపు రామాభిషేకం' అంది.

అంతే హఠాత్తుగా కడుపునొప్పి కలిగి నట్లు మంథర ముఖం మారిపోయింది. 'అలాగటే! నాకేమీ తెలీదే'! అంటూ మేడ మెట్లు గబగబా దిగింది. గుండెలు బాదు కొంటూ కైక మందిరంలో ప్రవేశించింది. కైకా! కొంపమునుగుతున్నది. ఇంకా పడుకొని ఉన్నావా? అని కసరినట్లు అరిచింది.

కైక కేమీ అర్థంగాలేదు.

'ఎందుకే మంథరా అలా అదరిపడతావు-ఏం జరిగిందని' అంది కైక ఎంతో నిబ్బరంగా.

'ఏం జరిగిందా? నీ మీద కుట్ర. నిన్ను సర్వనాశనంచేసే ప్రయత్నం. నీ మగడు నీకుచెప్పే వన్నీ అబద్ధాలే. నీవు కుడుమిస్తే పండగనే దానివి. అమాయకురాలివి. నీ మగడు భరతుని ఊళ్ళో లేకుండా చేసి ఆ రామునికి పట్టం గట్టుతున్నాడు. రేపే రామాభిషేకం - అమ్మో! అబ్బో!' అని గుండెలు బాదుకొంటూ చెప్పింది మంథర.

'రామాభిషేకమా! నా రామునికి యౌవ రాజ్యాభిషేకమా!' అని కొండంత సంతోషంతో కైక పడకమీది నుండి లేచి గట్టిగా మంథరను కౌగిలించుకొంది. 'ఎంత సంతోషవార్త చెప్పావే' అని తన మెడలోని రత్నాలహారాన్ని తీసి మంథర మెడలో వేసింది.

మంథరకు మతిపోయింది. ఒక్కసారి అలా కైక ముఖంలోకి సూటిగా చూచింది. కన్నీళ్ళు కార్చింది. కన్నెఱ్ఱ చేసింది. తన మెళ్ళో వేసిన హారాన్ని తీసి పారేసింది.

కైక ఆశ్చర్యంగా చూస్తూ ఉంది.

మంథర కైకకు అరణపుదాసి. పైగా దూరబంధువు. అందుచేత ఆ దాసికి కైక దగ్గర చనువు చాల ఎక్కువ. మంథర ముఖం చిట్లించుకొని మూర్ఖురాలా! అని మొదలుపెట్టి 'నీ కొంప మునుగుతున్నది. తెలియక సంతోషిస్తున్నావు. సవతికొడుకు ఉన్నతి ఏ స్త్రీకి అయినా మృత్యువుతో సమానం. రాముడే రాజైతే నీవు, నేను, అందరము ఆ కౌసల్యకు దాస్యం చెయ్యాలి. నీ కొడుకు భరతుడు ఆ రామునికి గొడుగు పట్టాలి. అతని దయాధర్మ భిక్షతో అందరం బ్రదుకు సాగించాలి అని చెపుతూ ఉండ గానే కైక అడ్డుతగిలింది:

'రాముడు సుగుణాభిరాముడు. రాముడు రాజైతే అందరికీ సుఖమే; శుభమే, రాముని తరువాత మన భరతుడు రాజౌతాడు. అందుకింత దిగులెందుకే మంథరా' అంది కైక ఊసడించుకొంటూ.

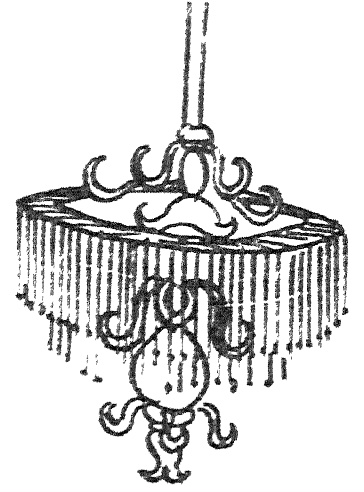
మంథరకు ఏం చెప్పాలో అర్థంగాలేదు. ఎలా చెప్పాలో తెలియలేదు. తుదకు తల

బాదుకొంటూ 'తెలివితక్కువదానా! నేను చెప్పేది నీకర్థం కాలేదు. రాముని తరువాత భరతుడు రాజు కాడు. రాముని కొడుకే రాజౌతాడు. భరతుడు, అతని కొడుకులు శాశ్వతంగా రాజయోగానికి దూరమౌతారు. అంతేగాదు. రామలక్ష్మణులు ఏకమౌతారు. నీ కొడుకు దిక్కులేనివాడౌతాడు. అతడు అడవులు పట్టుకొని పోవలసిందే. ఒక్క సంగతి ఆలోచించు. ఇంత జరుగుతుంటే నీ మగడు ఒక్కమాటైనా నీతో చెప్పాడా? నీవేమో ఆయన ముద్దుల భార్యనని మురిసిపోతున్నావు. ఇదంతా ఆ కౌసల్యా దశరథులకుట్ర. ఇప్పటికైనా తెలుసుకో. నీ కంటె నాకెవరున్నారు. నీ క్షేమమే నా క్షేమం, నీ సంతోషమే నా సంతోషం. నీ సౌభాగ్యమే నా భాగ్యం-' అనే సరికి కైక మనస్సు మారింది. కళ్ళు ఎరుపెక్కాయి.

'అయితే ఇప్పుడు ఏం చేస్తావే మంథరా?' అంది కైక ఆత్రంగా.

మంథరబుద్ధి పాదరసంలా పనిచేసింది. దశరథుడిచ్చిన వరాల సంగతి గుర్తు చేసింది. 'భరతునికి పట్టాభిషేకం, రామునికి పధ్నాలుగేళ్ళ వనవాసం- కైకా ఇవే నీవు కోరవలసిన వరాలు. త్వరగా బయలుదేరు. కోపగృహం ప్రవేశించు. దశరథుడు వస్తాడు. పట్టువదలకు. పని సాధించు'- అని కైకను త్వరపెట్టింది.

కైక కనురెప్ప లెగురవేసింది. మంథర బుద్ధిని ప్రశంసించింది. అందవికారమైన ఆమె రూపాన్ని గూడ అతిగా పొగడింది. అంతేగాదు. పనిపూర్తి కాగానే ఒక బంగారు కవచం చేయించి దాని గూనుకు తొడుగుతానని గూడ మాట ఇచ్చింది.

మొత్తానికి మంథర అనుకొన్నంత పని చేసింది. కైక వెనుక దాగి రాముని జీవిత రథానికి చీల ఊడదీసింది. పరిస్థితులను తారుమారుచేసింది.

రామాభిషేకం ఆగిపోయింది.

ఆయన జీవితం అడవుల పాలైంది.

దశరథుని ప్రాణాలు అనంతవాయువుల్లో లీనమయ్యాయి. ఆయన అంత్యక్రియలు గూడ పూర్తిఅయ్యాయి.

ఇక భరతుని అభిషేకం వైభవంగా జరుగుతుందని, అందుకు ఏ ఆటంకము ఉండదని మంథర ఆశించింది. ఎంతో ఆనందించింది. భరతుని అభిషేకం తన ప్రతిభకు పట్టాభిషేకం. దానితో తన ప్రాధాన్యం పెరిగిపోతుంది. ముమ్ముందు అందరు తన్ను గౌరవించే వారే. తన చుట్టు చేరేవారే. తన్నుచూచి భయపడే వారే. తన అనుగ్రహం కొరకు ప్రాకులాడే వారే. తాను ఇదివరకటిలా ఏదో సామాన్య దాసీలా ఉంటే ఎలాగ?

అందుకే మంథర అందంగా అలంకరించుకొని, రకరకాల ఆభరణాలు ధరించి, చిత్రవిచిత్రాలైన మొలనూళ్లు కట్టుకొని, వేషం వేసుకొన్న కోతిలా తన అందచందాలు, ఆభరణాలు, అటుఇటు చూచుకొంటూ, తనలో తాను నవ్వుకొంటూ, చెలికత్తెలంతా చుట్టూచేరి కొలువ భరత శత్రుఘ్నులున్న భవనం తూర్పువాకిట ప్రవేశించింది.

'అదుగో! దుర్మార్గురాలు దొరికింది' అని ద్వారపాలకులు మంథరను పట్టుకొన్నారు. శత్రుఘ్ననికి అప్పగించారు. శత్రుఘ్నుడు మంథరను చూచాడు. చుర చుర చూచాడు. ఆ చూపుకే ఆ దాసి సగం చచ్చింది. ప్రక్కనున్న చెలికత్తెలు బ్రదుకు జీవుడా అని పరుగెత్తిపోయారు.

శత్రుఘ్నుడు మంథరజుట్టు పట్టుకొన్నాడు. నేలమీద పడవేసి పశువును ఈడ్చినట్లు ఈడ్చాడు.

మంథర ఆభరణాలన్నీ ముక్కలయ్యాయి. నేలమీద అక్కడక్కడపడ్డాయి. ఆభరణ శిథిలాలతో, రకరకాల రాళ్ళకాంతులతో నిండిన ఆ ప్రదేశమంతా నక్షత్ర ఖచితమైన ఆకాశం నేలమీదికి దిగివచ్చినట్లు కన్పించిందట.

మంథర చావుకేక పెట్టింది. కైక ఆ కేకవిని 'శత్రుఘ్నా! మంథర చస్తుంది. క్షమించి వదలు' అని హడావిడిగా అడ్డు వచ్చింది.

కైకమ్మనుగూడ ఆ శత్రుఘ్నుడు ఒక విదిలింపు విదిల్చాడు.

అప్పుడు భరతుడు రావటమే ఒక్కక్షణం ఆలస్యమైఉంటే శత్రుఘ్నుని చేతులో మంథర చచ్చి ఉండేదే.

భరతుడు త్వరత్వరగా వచ్చి తమ్ముని చెయ్యి పట్టుకొన్నాడు. శత్రుఘ్నా! స్త్రీహత్య మహాపాతకం. అది జరిగితే అన్నగారు మనముఖమే చూడరు. అందుచేత మంథరను వదలు' అన్నాడు.

అప్పుడు శత్రుఘ్నుడు మంథరను వదిలాడు. ఆ దుష్టదాసికి ఇంకా ఆయుష్యం ఉంది. అందుకే మిగిలింది. చివరకు రామాభిషేకం గూడ చూచింది. మరి ఆ పట్టాభిషేకం చూస్తూ తానుచేసిన పనికి సంతోషించిందో లేక పశ్చాత్తాపపడిందో?

మొత్తానికి మంథర రామాయణంలో ఒక మరపురానిపాత్ర. ఆ మహాకావ్యాన్నే ఒక మలుపు త్రిప్పినపాత్ర. రామాయణంలోనే గాదు—లోకంలో ఈనాటికి ఎందరో మంథరలున్నారు. అందరు వారిని ఒక కంట గమనించటం అవసరం.

*

[10వ పేజీ తరువాయి]

(యథావిధిగా ఆ యా సమయాలలో శ్రద్ధగా అగ్నికార్యం చేసినవాడు పరబ్రహ్మ జ్ఞానం కలవాడై బ్రహ్మపదం పొందుతాడు.)

6

ఏహ్యేహీతి తమాహుతయ స్సువర్చసః
సూర్యస్య రశ్మిభిర్యజమానం వహంతి
ప్రియాం వాచ మభివదంత్యోఽర్చయంత్యః
ఏష వః పుణ్య స్సుకృతో బ్రహ్మలోకః.

శోభాయమానములైన కాంతులతో ఆ ఆహుతులు హోమం యథావిధిగా శ్రద్ధతో చేసిన యజమానిని ఉద్దేశించి నువ్వుచేసిన మంచిపనికి తగిన పుణ్యఫలం ఇది రా! రా! అని ఇంపుగా మాటాడుతూ సూర్యకిరణాల ద్వారా బ్రహ్మలోకానికి చేరుస్తాయి.

7

ప్లవా హ్యేతే అదృఢా యజ్ఞరూపా
అష్టాదశోక్త మవరం యేషు కర్మ
ఏతచ్ఛ్రేయోఽభినందంతి మూఢాః
జరా మృత్యుం తే పునరేవాపి యంపి.

వేదాలు చెప్పిన కర్తలు పద్దెనిమిది విధాలుగా ఉన్నవి. వాటినే యజ్ఞభేదాలుగా నిర్ణయిస్తున్నారు. అయితే వాటిని ఏదో ఇహలోక సుఖంకోసం కోరికపెట్టుకుని చెయ్యడం చాలా నీచపువని అవుతుంది. అలా కాక దానివల్ల మేలుకలుగుతుందని పొగిడేవారు ఉత్త అవివేకులు. అలాటి వారు తిరిగి పుట్టడం ముసలితనముతో బాధపడడం చివరకు మృత్యువు పాలవడం తప్పదు. అలాటి మూర్ఖులు కోరికతో చేసే యజ్ఞాది కర్మలు (పటుత్వంలేని) ఓటు పడవలని చెప్పాలి. అలాటివాటితో జనన మరణకారణమైన సముద్రాన్ని దాట శక్యం కాదు కదా!

8

అవిద్యాయా మంతరే వర్తమానాః
స్వయం ధీరాః పండితమ్మన్యమానాః
జంఘన్యమానాః పరియంతి మూఢాః
అంధేనైవ నీయమానా యథాఽంధాః

తెలిసీ తెలియని తెలివితో అన్నీ తెలిసిన వారమని విర్రవీగుతూ ఇక్కట్లుచే బాధపడుతూ బ్రతికే మూర్ఖులు గ్రుడ్డివాడొకడు దారిన నడుస్తూ మిగతా గ్రుడ్డివాళ్ళని కూడా నూతిలో పడద్రోసినట్లు తాము చెడి పోవడమేకాక తమను అనుసరించిన వారిని కూడా చెడగొట్టుతారు.

9

అవిద్యాయాం బహుధా వర్తమానా
వయం కృతార్థా ఇత్యభిమన్యంతి బాలాః
యత్ కర్మిణో న ప్రవేదయంతి
రాగాత్తే నాతురాః క్షీణలోకా శ్చ్యవంతే.

అవిద్యకు (భ్రాంతికి) కట్టుపడి తిరిగే వారు ఉత్త మూర్ఖులు. మేము కృతార్థులం అయామని అనుకుంటూ ఉంటారు. ఏదో కోరికతో కర్మలుచేస్తూ వాటివల్ల తాత్కాలికంగా వచ్చే సుఖం అనుభవించి అది తీరిపోగానే పుణ్యలోక నివాసం లేని దౌర్భాగ్యులై మళ్ళీ సంసార తాపత్రయానికి చిక్కుతారు. అలాటి అజ్ఞానులకు బ్రహ్మ తత్త్వం ఏమి తెలుస్తుంది?

10

ఇష్టాపూర్తం మన్యమానా వరిష్ఠం
నాన్య చ్ఛ్రేయో వేదయంతే ప్రమూఢాః
నాకస్య పృష్ఠే తే సుకృతేఽనుభూత్వా
ఇమం లోకం హీనతరం చావిశంతి.

భార్య, కొడుకులు, సంపద-వీటికోసం చేసే కర్మ ఇష్టం. నూతులు, చెరువులు, తోటలు, శరణాలయాలూ నిర్మించడం పూర్తం. ఇవే శ్రేష్ఠములైన పనులనీ, ఇంకేదీ శ్రేయస్కరం కాదని అనుకునేవారు మూర్ఖాగ్రేసరులు. వారు ఆ పనులుచేసి వాటివల్ల స్వర్గసుఖం అనుభవించి, అది కాస్తా తీరిపోగానే మళ్ళీ కష్టాలకు కుదురైన యీ లోకానికి వస్తారు.

(ఇష్టాపూర్తములు శాశ్వతమైన బ్రహ్మ సాయుజ్యాన్ని ఇవ్వజాలవు.)

11

తపశ్శ్రద్ధే యే హ్యుపవసం త్యరణ్యే
శాంతా విద్వాంసో భైక్షచర్యాం చరంతః
సూర్యద్వారేణ తే విరజాః ప్రయాంతి
యత్రామృతః పురుషో హ్యవ్యయాత్మా.

సంసార సంబంధమైన జీవితముపై విరక్తి కలిగి 'జ్ఞానులు' అని చెప్పదగిన బుద్ధిబలము కలవారై భిక్షావందనముతో కడుపుమంట చల్లార్చుకుంటూ మనస్సును నిలుకడగా ఉంచుకుని, కషసుఖాలు లెక్కించక కారడవులలో శ్రద్ధగా చెయ్యవలసే వైదిక కర్మలను చేసేవారు ఏలాటి దోషాలూ లేనివారై నాశములేని బ్రహ్మపదాన్ని చేరుకుంటారు.

12

పరీక్ష్య లోకాన్ కర్మచితాన్ బ్రాహ్మణో
నిర్వేద మాయా న్నాస్త్యకృతః కృతేన
తద్విజ్ఞానార్థం స గురు మేవాభిగచ్ఛేత్
సమిత్పాణిః శ్రోత్రియం బ్రహ్మనిష్ఠమ్.

కర్మలవల్ల వచ్చే ఫలాలను బాగా విమర్శించి- వీటివల్ల ఈశ్వరుడు కనిపించ డని బ్రాహ్మణుడు నిరాశపడతాడు. ఆ బ్రహ్మజ్ఞానం తెలుసుకోవాలనే కోరికతో అతడు ఆచారం అనుసరించి సమిధచేతబట్టి వేదతత్త్వముతో బ్రహ్మోపాసచేసే సమర్థుడైన గురువువద్దకు వెళ్లుతాడు.

(ఏవేవో వైదికకర్మలు చేస్తే వచ్చేఫలం శాశ్వతమైన సుఖం ఇవ్వదు. శాశ్వతమైన సుఖం ఇచ్చేది బ్రహ్మజ్ఞానం. అది తెలుసుకోవాలంటే తెలిసిన విద్వాంసుడి వద్దకు వెళ్ళాలి. గురువువద్దకు వెళ్ళినప్పుడు రిక్త హస్తాలతో వెళ్ళకూడదని సనాతనాచారం. బ్రహ్మజ్ఞానం బోధించే వ్యక్తివద్దకు సమిత్పాణియై వెళ్ళాలని ఋషుల అనుశాసనం.

బ్రహ్మతత్త్వంకోసం పరిశ్రమ చేసేవాడు 'బ్రాహ్మణుడు.' 'బ్రాహ్మణ' శబ్దం ఇక్కడ జాతిని చెప్పేదికాదు. బ్రహ్మపదార్థాన్ని అన్వేషించేవ్యక్తి ఏ జాతివాడైనా బ్రాహ్మణుడే!)

13

తస్మై స ఉపసన్నాయ సమ్యక్
ప్రశాంతచిత్తాయ శమాన్వితాయ
యేనాక్షరం పురుషం వేద సత్యం
ప్రోవాచ తాం తత్త్వతో బ్రహ్మవిద్యామ్.

ఆ గురువు జితేంద్రియుడున్ను, ప్రశాంత హృదయుడున్ను అయి తన వద్దకు వచ్చిన ఆ వ్యక్తికి నాశంలేని వాడున్ను, నిత్యుడున్ను అయిన యీశ్వరునకు సంబంధించిన బ్రహ్మవిద్యను బోధిస్తాడు.

ఇది ప్రథమ ముండకం

(వశేషము)

(32 వ పేజి తరువాయి)

బంగారు వర్షిస్తూ, పరమానందమున మెరుపు సర్వాణు ఇవ్వగలవారము. ఇది మా మాట. ఇందు లకు అజహాదులు సాక్షులు ఈ ముహూర్తమ్ము సాక్షి.

కథక: పిమ్మట నా వర్తమ్ము కుబేరునిచే ఋణము పిల్పించి ఆ సొమ్ములో వలసిన వస్తువులు తెప్పించుకొనినంత-

సూత్ర: ఇదటయ్యా కథా! చెప్పేవేమయ్యా! ఇందుకోసమేనా స్వామివారు వడ్డీకాసుల వాడయ్యేది!

కథక: దాను జగన్మోహనాకారుడయ్యాడండీ. భక్తుల సంపద కంతటికీ దాతా భర్తా కూడా స్వామివారే. ఆనాటి పెండ్లి భూరి సంతర్పణమ్ము సాగించె-

సూత్ర: ఆరి సరే బ్రాహ్మణ అన్నదానం గానూ? సంతర్పణవేళ కూడా తప్పించావూ!

కథక: అయ్యో! తొందరా? దేవతలనుంచీ విశ్వమంతటికీ సంతర్పణే కాదటండీ- ఆ వేళనే పిష్టక్రోడుకు ప్రయాణభేరి వేయించినంతట-

సూత్ర: ఇకచాలుగాని నారాయణవనం ఇంతటన్నైనా చేరుకుందాం పదవయ్యా!

కథక: అచట పద్మావతీ కన్యను పెండ్లికూతునుగావించి గౌరిని సమర్పింప జేసిన పిమ్మట-

(సురటరాగం - మిశ్రగతి)

కొమరుగా నిరుగడల రమణులు
కొలిచిరాగా రాకుమారిక
సమదగజయానమున పెండిలి
చవికె కేతెంచె, ॥ కొమరు ॥

సూత్ర: ఆహాహా! కన్నులు గలిగినఫలం. మిన్ను మన్ను లకు బుట్టిన కన్య, సన్నని కాటుకరేఖ అద్దిన చేరెడేసి ఆనోగకన్నులనుండి చిరునవ్వు. లేతసిగ్గు వెల్లువలవు తున్నవి కదయ్యా! ఆ తల్లి పెళ్లిపీటపై అడుగుపెట్టితే మహా మాంగల్యం ఏదో భూమిపై అవతరించినట్లుం దయ్యా!

కథక: అరుగో వసిష్ఠులవారు-

వసిష్ఠ: సర్వమంగళ మాంగల్యే........అయం ముహూర్త స్సుముహూర్తోస్తు.

కథక: ముత్తైదువలు కూర్చున్న ముందువరుసలో గౌరీ సరస్వతుల మధ్య, బంగారుపీటపై చెక్కిట చేయాని కూర్చుంది లక్ష్మీ అమ్మవారు-చూచారా?

సూత్ర: అవునవును-అది సంతోషమో సంతాపమోగాని, ఆ తల్లి చెక్కిళ్లు క్షణం తెల్లదామరలు క్షణం మంకెన పూలు పూస్తున్నవి.

కథక: పెళ్ళికూతురు వెనుకనే అరుంధతీదేవి.

సూత్ర: పెండ్లి కుమారుడి వెనుక వకుళమాలికా-చూస్తున్నా నయ్యా చూస్తున్నాను.

వసిష్ఠ: సుముహూర్తం సావధానం పృథివీశ్వరం-

బ్రహ్మ: పృథివీపతే

వసిష్ఠ: అఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండ నాయకాయ-వేంకటాచల నివాసాయ-వరాయ-ఆకాశరాజ పుత్రీం-పద్మావతీ నామ్నీం-కన్యాం-దశపూర్వేషాం-దశావరేషాం-ముద్ధరణ త్రాణాం-బ్రహ్మలోకే నివాస సిద్ధ్యర్థం-కన్యాం-కనక సంపన్నాం-దాస్యామి విష్ణవే తుభ్యం-ధర్మార్థకామేషు నాతిచరితవ్యా-

శ్రీని: నాతిచరామి-

సూత్ర: నాతిచరామి అనే ఈ ప్రతిజ్ఞ ఇప్పటికెన్నిసార్లు చేశాడో స్వామి!

కథక: అవును-చరాచరేశ్వరుడైన స్వామి ఎవరిని చెట్టబట్టినా మరి వదలడు. ఆ బాహుబంధంలో ఎందరికైనా చోటు ఉందనే ఉంటుంది. సమస్త జగత్తును తన బాహు పుట్లోకి తీసుకుందుకే కదా, ఈ ఏడుకొండలెక్కి చేర పిలుస్తున్నాడు.

సూత్ర: అదిగో! వధూవరులు తలంబ్రాలు పోసుకుంటు న్నారు.

(సైంధవి రాగం - ఆదితాళం)

ముత్తయిదువలు:

కరివేల్పు పెండ్లి కొడుకాయెను అల
మేల్మంగ పెండ్లికూతురాయెను ॥ కరివే ॥
ముత్యాలువానలై జారెను ఆణి
ముత్యాలు తరగలై లేచెను ॥ కరివే ॥
హరికరము అవనికై జాచెను పద్మ
కై దోయి మింటికై సాచెను ॥ కరివే ॥
మిన్ను మన్ను దోసిళ్లు కూడెను మనుసు
లిను మిక్కిలేతాము లాడెను ॥ కరివే ॥

వసిష్ఠ: అష్టవర్షా భవేత్కన్యా పుత్రవత్పాలితామయా

సూత్ర: లక్ష్మీ అమ్మవారు పద్మావతిని తన కౌగిటిలోకి తీసి కొని, ఆ తల్లి శిరస్సుపై బొటబొట కన్నీరు కారుస్తు న్నది. ఏదీ! మంగళహారతి అనండమ్మా!

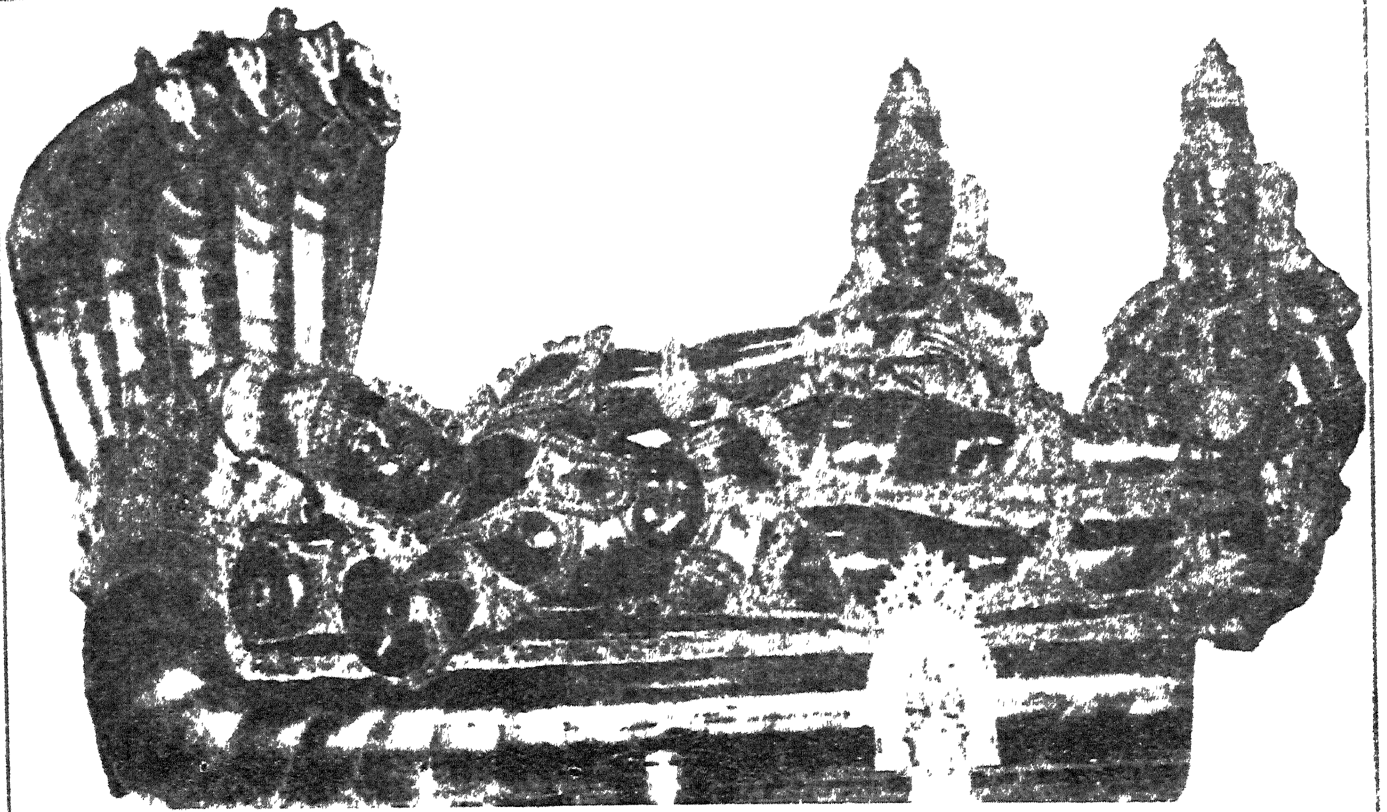
(ఆనంద భైరవి - జంపె)

ముత్తైదువలు:

మంగళం జలమేలు మంగాసమేతునకు
మంగళం శేషగిరి మందిరునకు ॥ మంగళం ॥
ఏడుకొండలవిడిసి ఈరేడులోకాల
నేలుకొను కరిమేని వేలుపునకు ॥ మంగ ॥
నలువసేవలుగొనే నా తండ్రి కానంద
నిలయ దివ్యవిమాన కలితునకు ॥ మంగ ॥
కలితమో హరూ మంగళ దీపికాయితో
జ్వల రత్నమకుటరుచి విలసితునకు ॥ మంగ ॥

(గుడిగంటలు)

స్వస్తి.

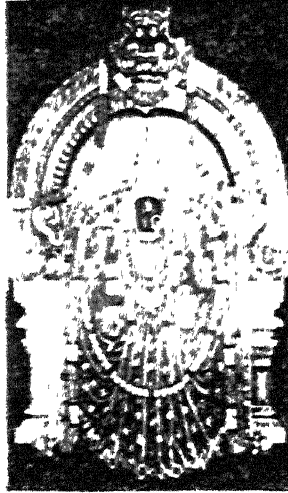

రంగనాథ దండకము

* * *

జయ జయ ! శ్రీ భూమి నీళా వధూ లోల ! కారుణ్యశీలా !
జగన్మోహనాకార ! గోవర్ధనోద్ధార ! గోపాల చూడామణీ !
దీన చింతామణీ ! సత్యసంకల్ప ! భోగీంద్రతల్పా ! భవన్నామ
సంకీర్తనల్ సేయఁగా నేరనే స్వామి ! నా తల్లివిన్ నీవె;
నా తండ్రివిన్ నీవె; నా యొజ్జవున్ నీవె; నా దైవమున్ నీవె;
నా ప్రాణమున్ నీవె; నా సర్వమున్ నీవె; కస్తూరి రంగయ్య !
భూదేవతన్ నమ్మి చెట్టున్న చందాన నిన్ నమ్మి నేనుంటి;
నన్ బ్రోవ భారంబు నీదంటి; కావేటి రంగయ్య ! కన్నార
నీ రూపు కానంగ లేనైతి; నోరార నిన్ బిల్వ నోమంగ
లేనైతి; చేయార నీసేవ చేయంగ లేనైతి; చిత్తంబులో
నిన్నుఁ జేర్పంగ లేనైతి; ఈ పాడు జన్మంబుచే
నేమి మేలాయె ? పుష్పంబుగాఁ బుట్టియున్నన్
భవత్పాదపూజోపయుక్తిన్ పునీతత్వముం
బొంది యుందున్ గదా ! యాగమా ? యోగమా ?
జ్ఞానమా ? దానమా ? సత్యమా ? శౌచమా ? యేదియున్
లేదె ? ఏ రీతి నన్నుం గటాక్షింతువో యోగ
నిద్రాభిరామా ! ఫలమ్ముల్ ప్రసాదించు పద్మాలు రెండున్న
వంచున్ భవత్పాదయుగ్మంబ ఆ జంట యంచున్
భజింపంగ నెంతున్ గదా ? చంచలమ్మైన చిత్తమ్ము
నన్నేదకో లాగు; ఆ కోతిసైన్యమ్ముచే అంతలంతల్
పనుల్ గొన్న విన్నాణి వీ కోతిబుద్ధిన్ రవంతేని
మార్గమ్ములోఁబెట్టలేవా ? హరీ ! అన్ని పాపాలకున్
మూలమౌ ఆఁకలిన్ దప్పికన్ బాపవే ! ఆశలన్‌మాపవే !
జన్మదుఃఖమ్ము వారింపవే ! నిత్యదాస్యమ్ము సంధింపవే !
క్షేమయోగమ్ము లన్నింటికిన్ తల్లిదే భారమంచున్
విచారమ్ము లేకుండు మార్జాలపోతమ్ము చందమ్మునన్
సర్వధర్మంబులన్ వీడి నిన్నొక్కనిన్ పట్టుగా గట్టిగా
నాశ్రయింతున్ ప్రభో ! పాహి మాం సర్వశేషిన్ ! విభో !
రక్ష మాం రంగశాయిన్ ! నమస్తే నమస్తే నమః.

— ముదివర్తి కొండమాచార్యులు.

శ్రీ పద్మావతీ అమ్మవారి ఆలయం, తిరుచానూరు

నిత్యపూజా నివేదనలు

సుప్రభాతం — ఉ 5-00 గం॥ నుండి 5-30 గం॥ వరకు

సహస్రనామార్చన — ఉ. 5-30 గం॥ నుండి 6-00 గం॥ వరకు

(రు. 6-50 టిక్కెట్‌తో నలుగురు వ్యక్తుల్ని అనుమతిస్తారు.)

నిత్యఅర్చన — ఉ. 6-00 గంటలకు

(ఏడాదికి రు 150/- లు చెల్లించిన గృహస్థులకు మాత్రమే.)

శుద్ధి, మొదటి గంట — ఉ. 6-15 గం॥ నుండి 6-45 గం॥ వరకు

సర్వదర్శనం — ఉ. 6-45 గం॥ నుండి మధ్యాహ్నం 1-00 గం॥ వరకు

శుద్ధి, రెండవగంట — మ. 1-00 గం॥ నుండి 1-30 గం॥ వరకు

సర్వదర్శనం — మ. 1-30 గం॥ నుండి రాత్రి 7-00 గం॥ వరకు

శుద్ధి, రాత్రికైంకర్యము — రా. 7-00 గం॥ నుండి 7-30 గం॥ వరకు

సర్వదర్శనం — రా. 7-30 గం॥ నుండి 8-30 గం॥ వరకు

ఏకాంతసేవ — రా. 8-30 గం॥ నుండి 9-00 గం॥ వరకు

శుక్రవారాలలో....

సుప్రభాతం — ఉ. 4-00 గం॥ నుండి 4-30 గం॥ వరకు

సహస్రనామార్చన — ఉ. 4-30 గం॥ నుండి 5-00 గం॥ వరకు

(రు. 6-50 టిక్కెట్‌తో నలుగురు వ్యక్తుల్ని అనుమతిస్తారు)

నిత్యఅర్చన — ఉ. 5-00 గం॥ నుండి 5-15 గం॥ వరకు

శుద్ధి, మొదటిగంట — ఉ. 5-15గం॥ నుండి 5-45 గం॥ వరకు

సర్వదర్శనం — ఉ. 5-45 గం॥ నుండి 7-00 గం॥ వరకు

పళ్ళింపు — ఉ. 7-00 గం॥ నుండి 7-30 గం॥ వరకు

మూలవర్లకు అభిషేకం — ఉ. 9-00 గం॥ నుండి 10-00 గం॥ వరకు

(100 రూ. టిక్కెట్‌తో ఇద్దరు వ్యక్తులకు మాత్రమే.)

అలంకారము, రెండవగంట — ఉ.10-00 గం॥ నుండి 11-00 గం॥ వరకు

సర్వదర్శనం — ఉ..11-00గం॥ నుండి రాత్రి 8-00గం॥ వరకు

ఊంజల్ సేవ — రా. 7-00 గం॥ నుండి 8-00 గం॥ వరకు

(అద్దాలమండపంలో రు. 150 టిక్కెట్‌తో జరుపుకొనవచ్చును. గృహస్థుకు 5 గ్రాముల వెండి డాలర్ బహూకరిస్తారు.)

రాత్రిగంట — రా. 8-00 గం॥ నుండి 8-30 గం॥ వరకు

ఏకాంతసేవ — రా. 8-30 గం॥ నుండి 9-00 గం॥ వరకు

ఆర్జితం వివరాలు :

ప్రత్యేక దర్శనం: రూ. 2-00
సహస్రనామార్చన: రూ 6-50
నిత్యఅర్చన: రూ. 150-00 (ఏడాదికి)
అర్చన: రూ. 1-00
హారతి రూ. 0-50

పూలాభిషేకం (శుక్రవారాలలో) రూ. 100-00
ఊంజల్ సేవ (శుక్రవారాలలో) రూ. 150-00
తిరుచ్చి ఉత్సవం: రూ. 63-00
గజవాహనం: రూ. 32-00

(3వ పేజీ తరువాయి)

ఆ విధంగా శాంతికాముడు ఆ మహావృక్షంతో పాటు ఒడ్డుచేరాడు. సూర్యోదయం అవు తూంది. గంగా సాగర సంగమదేశం తన రాజ్యానికి దక్షిణాన ఉన్నదే – అని అతడు గ్రహించాడు.

శాంతికామునికి మృత్యుదేవత మాటలు గుర్తువచ్చాయి. స్వీయరక్షణకు కత్తికూడా ఉంచుకోలేదు. తాను, హత్య ఎల్లా చేయ గలడు? అతడు గంగాసాగర సంగమస్థలి లోని ఒక చిన్నద్వీపంలోకి పారిపోయాడు. అక్కడ చాలా మంది రాజభటులు కని పించారు. శాంతికామునికి మృత్యువు వెంటాడి నట్లనిపించింది. రాజభటుల కంట పడకుండా దాక్కున్నాడు. సాయంకాలం కాబోతోంది. రాజభటులు వెళ్ళిపోయారు. మృత్యువు చెప్పిన గడువు దాటిపోతుంది. బహుశః మృత్యువు తన మాట మర్చి పోయిందేమో అనుకొంటున్నాడు.

అక్కడికొక బాలుడు వచ్చాడు. వాడొక రైతు బిడ్డలాగున్నాడు. వాడి చేతిలో పుచ్చ కాయ ఉంది. వాడికాకాయ తినాలనిపిం చింది అది పెద్ద గుమ్మడికాయంత ఉంది. తికమక పడుతున్నాడు. తోడు పడటానికి ఎవ్వరూ లేరు. చుట్టూ కలియచూశాడు. ఎవ్వరూ కనిపించలేదు. శాంతికాముడికి తుమ్ము వచ్చింది. "ఇక్కడ దాక్కున్నావా?" అంటూ ఆ పిల్లవాడు శాంతికాముని దగ్గరకు వచ్చాడు. 'నీవెవరుబాబు? నీకేం కావాలి?' అన్నాడు శాంతికాముడు. "నీవు కాశీ రాజువా?" అన్నాడు పిల్లవాడు.

శాంతికాముడు తాను కాశీరాజు నన్న మాట మర్చిపోయి పదకొండు నెలల పద కొండు రోజులైంది. ఇప్పుడా పిల్లవాడు జ్ఞాపకం చేశాడు. "మృత్యుదేవత చెప్పినట్లు ఆ పిల్లవాడు రాజకుమారుడు కాదు గదా?' అనుకొంటుండగా 'నాకీకాయ కోసిపెట్టవా?' అని పిల్లవాడు పుచ్చకాయను శాంతికామున కిచ్చాడు. శాంతికాముడు తన దగ్గర కత్తి లేదన్నాడు. వాడు తన దుస్తులలో దాచిన కత్తిని శాంతికామున కిచ్చాడు. శాంతి కాముడు ఎడమచేతితో పుచ్చకాయను పుచ్చు కొని కుడిచేత్తో ఆ కాయ కోసిము తరుగ బోయాడు. ఆ కాయ ముక్క సందుకో వచ్చిన పిల్లవాని మెడకూడా కాయ తొడి మతో పాటు నేలరాలింది.

ఇంతలో ఆ దేశపు రాజభటులు అక్కడికి వచ్చారు. శాంతికాముణ్ణి బంధించి రాజు ముందుంచారు. రాజు రోదిస్తున్నాడు. జ్యోతిష్కులు చెప్పనే చెప్పారు....ఉత్తర దేశపు రాజు తన కుమారుణ్ణి చంపుతాడని.. అందుకే తాను తన కొడుకును పుచ్చకాయల దీవిలో దాచిపెట్టాడు. తాను చాదులవల్ల విన్నాడు....కాశీరాజు సర్వసంగ పరిత్యాగం చేసి రాజ్యం వదలి పారిపోయాడని .... జ్యోతిష్కుల మాట నిజం చేయటానికే మారువేషంలో వచ్చాడేమో .... అంటూ దుఃఖించాడు.

రాజకుమారుణ్ణి హత్యచేసి మునిలా ముక్కుమూసు క్కూర్చున్నాడని నేరారోపణ శిక్ష మరణదండన! విధి ఎంత బలీయమో శాంతికామునికి అర్థమైంది. ఊరికి ఉత్త రాన ఊడల మర్రి గురించి ఆలోచిస్తు న్నాడు. నేరస్తుణ్ణి ఏలాగునా చంపటమా అని ఆలోచిస్తున్న రాజుకు శాంతికాముని ఊహ ప్రేరణ కలిగించింది. ఊరికి ఉత్తరాన ఉన్న ఊడల మర్రికి ప్రేలాడదీసి చంప మని రాజాజ్ఞాపించాడు. "ఆహా!" అను కొన్నాడు శాంతికాముడు. ఒక క్షణంలో ఒంటిని తరలిస్తారనగా రాజు శాంతికాము నితో నీ తుది కోరిక కోరుకో: మరణదండన మాత్రం మార్చమనకు అన్నాడు.

శాంతికాముడు ఒక్కక్షణం ఆలోచించాడు రాజు ఊడలమాను ఉత్తరపు కొమ్మకు ప్రేలాడతీయమని చెప్పలేదు. రాజభటులు ఏ దిక్కు కొమ్మకైనా తనను ప్రేలాడతీయ వచ్చు. మృత్యుదేవత చెప్పినట్లు ఉత్తరపు కొమ్మకే రాజభటులు ప్రేలాడతీస్తారేమో! కడపటి ప్రయత్నం చేసి చూద్దామను కొన్నాడు. 'రాజా! ఆ మర్రి దక్షిణపు కొమ్మకు ప్రేలాడ తీయవలసిందిగా ఆజ్ఞా పించండి' అన్నాడు. రాజాశ్చర్య పోయాడు. 'సరే! నన్నాడు. రాజభటులు శాంతికాముణ్ణి తీసికొని పోయారు. ఊరి ఉత్తరపు ఊడలమర్రిని చూచి 'నీ సంగతి నాకు సంవత్సరం క్రిందే తెలుసు సుమా' అన్నట్లు తలఊపాడు. రాజభటులు వాణ్ణి పిచ్చివాడి క్రింద జమకట్టారు. రాజాజ్ఞ ప్రకారం శాంతికాముణ్ణి ఆ మాను దక్షిణపు కొమ్మకే ప్రేలాడతీశారు. ఒక క్షణంలో వాడు చనిపోతాడనగా .... ప్రళయఝంఝం వీచింది. చెట్టు వ్రేళ్ళతో పైకి లేచింది. ఆ మహావృక్షం పెడతిరిగింది. దక్షిణపు కొమ్మ శాంతికామునితో పాటు ఉత్తరానికి మారింది. శాంతికాముడు నిర్భయంగా చూస్తున్నాడు. వానికి ప్రసన్నుడైన యమ ధర్మరాజు ప్రత్యక్షమైనాడు. యముడు నచికేతునికి చెప్పిన కఠోపనిషన్మంత్రం.

భయా దస్యాగ్ని స్తపతి. భయా త్తపతి సూర్యః।
భయా దిన్ద్రశ్చ వాయుశ్చ. మృత్యుర్ధావతి పఞ్చమః॥

శాంతికామునికి స్ఫురించింది.

గ్రంథసమీక్ష

ప్రకాశ విమర్శీయము

గ్రంథకర్త: శ్రీ చేకుమళ్ళ కామేశ్వరరావు. 1-118-1 గంగనపల్లి రోడ్డు, చిత్తూరు-4.
వెల 15 రూపాయలు.

ప్రకాశ విమర్శీయము నలువది రంగములతో కూడిన ఐదంకముల మతనాటకము. గ్రంథకర్త శ్రీ చేకుమళ్ళ కామేశ్వర రావుగారు.

ప్రకాశ విమర్శీయము, మతనాటకము అనుపేర్లు చూడగానే సంస్కృతమందలి ప్రబోధ చంద్రోదయము, సంకల్ప సూర్యోదయము అను నాటకములు స్మృతికి తగులును. మత ప్రమేయము, గర్భిత వస్తుకత్వము అను లక్షణములున్నను ఇది వాని వంటి నాటకము కాదు. ఇందలి పాత్రలు మానవులే, వస్తువును లౌకికమే. మంత్ర శాస్త్రమున పురుష ప్రకృతులకు ప్రకాశ విమర్శలను నామములున్నవి. గ్రంథకర్త గారానామములను నాయికా నాయకులుగా (ప్రకాశమూర్తి, విమర్శాదేవి) గ్రహించి, ఆధునిక రాజకీయములందలి కొన్ని యంశములను హేళనాత్మముగా జతచేసి, విస్తృతముక్లిష్టమునగు వస్తువునుకల్పించి యీ బృహన్నాటకమును రచించిరి. ఇప్పుడు పద్యగద్యాత్మకములైన పెద్ద నాటకములను తెలుగులో వ్రాయుట అరుదైనది. అట్టి యెడ గ్రంథకర్తగా రట్టి ప్రయత్నము చేపట్టి కృతకృత్యులగుట ముదావహము.

గ్రంథకర్తగారు ప్రాచ్యపాశ్చాత్య నాటక విధానములు రెండును ఎఱింగినవారు. నాటకమును పంచాంక పరిమిత మొనర్చుట రెండు విధానములందునున్నది. అంకమును రంగములుగా విభజించుట పాశ్చాత్య విధానమే. సంస్కృతమున నొక్కొక్క యంకమొక్కొక్క రంగము. ఈ నాటకము నాందీపద్యముతో నారంభమగుచున్నది. ప్రస్తావనలేదు. నాందీ పద్యమును రచించు విషయమున గ్రంథకర్త మఱికొంత జాగరూకత వహించి యుండవలసినది. చివర భరతవాక్యము సలక్షణమై మెప్పారుచున్నది. ఇందలి బహు రంగములలో రెండు మూడింటిని విష్కంభములుగానో ప్రవేశకములుగానో భావింపవచ్చును.

అమరావతీ పట్టణమును సార్థకనామధేయుడైన శుద్ధబుద్ధావతార మహారాజు పాలించుచుండెను. నీతిమంతుడతని ప్రధానమంత్రి. బౌద్ధుడైన మహారాజు సైన్యమునుండి దృఢగాత్రులను తొలగించి బధిర పంగ్వంధాదులను సైనికులుగా నియమింపనాజ్ఞాపించెను. ఇట్లే అతడు పంటలను నాశనముచేయు మూషిక జంబుకాదులను హింసింప కూడదనియు, బౌద్ధ సన్యాసులకు పలువిధములైన రక్షణ కల్పింపవలెననియు పిచ్చిశాసనములు శాసించెను. పౌరులెంత మొరపెట్టుకొన్నను అతడు వినిపించుకొనలేదు. రాజ్యము బలహీనమయ్యెను. పరిసర రాజ్యమైన యవన రాజ్యమున కేలిక అక్రమజ్యోతి. రణజిత్తతని మంత్రి. వారెట్లైనను అమరావతీ రాజ్యము నాక్రమింప వలెనను నుద్దేశముతో గూఢచారుల ద్వారా సైన్యములకు సంబంధించిన కొన్ని రహస్యములను సంపాదింప యత్నించిరి. రాజకుమారుడైన ప్రకాశమూర్తియు మంత్రి కుమారుడైన సుందరకీర్తియు దుండగుల జట్టును కూర్చుకొని నగరములో విశృంఖలముగా విహరించుచుండిరి. రాజమంత్రి కుమారులిరువురును సేనానాయకుని కూతురైన విమర్శాదేవిని ప్రేమించిరి. ఇది వారిరువురికిని వైరకారణమయ్యెను. సుందరకీర్తి రాజకుమారుని హతమార్చ సంసిద్ధుడై ఆకాశరామన్న ఉత్తరములు కల్పించి సేనాధిపతికి క్లేశము కలిగించెను. అతడు శత్రు గూఢచారులకు సాయము కావించుటయేకాక మాఱువేషముతో యవన రాజ్యమున కరిగి అచ్చట దళవాయి ఉద్యోగము సంపాదించెను. అమరావతీ సేనాధిపతియైన కుమారచంద్రుడును, సరిహద్దు నిఘా దళాధిపతియైన వీరభద్రుడును రాజ్యరక్షణమునకు కొన్ని రహస్య దళములనేర్పాటు చేసిరి. వారికి శంకరయోగి అనేక విధముల తోడ్పడుచు సకాలమున దేశరక్షణ కవసరములైన హెచ్చరికలిచ్చుచుండెను.

ప్రకాశమూర్తిలో అఖండమైన మార్పు కలిగెను. రాజు యవన రాజ్యముపై దండెత్తుట కంగీకరింపక పోయినను అతడు తల్లితోకూడ చిన్న సైన్యముతో యుద్ధమునకు సిద్ధమయ్యెను. సుందరకీర్తి యవన సైన్యముతో అమరావతి వైపు వచ్చుచుండగా ప్రకాశ సుందరకీర్తులకు ద్వంద్వయుద్ధము జరిగెను. అందు సుందరకీర్తి హతుడయ్యెను. యవన సైనికులు పాఱిపోయిరి. ప్రకాశమూర్తి తల్లిమాట వినక పురోగమింపగా యవన సేన వారిని బందీలుగా గ్రహించెను. తొలగించిన సైనికులను మరల సేనలో చేర్చుకొనుట కంగీకరింపుమని సేనాధిపతి కోరగా బుద్ధావతారు డంగీకరింపలేదు. తరువాత అతని చేతులకు బంగారు సంకెలలు తగిలించుటకు యవన సేనాధిపతి వచ్చుచున్న వార్తవిని అతడు మేడపై నుండి క్రిందికి దుమికి ప్రాణములు కోల్పోయెను. మంత్రియు సేనాధిపతియు తొలగించిన సైనికులను మరల సేనలలో చేరవలసినదని ఆహ్వానించిరి. వారు తండోపతండములుగా వచ్చి సేనలో చేరిరి. అమరావతి సైన్యము యవనరాజ్యము వైపు పురోగమించెను. ప్రకాశమూర్తి మిత్రుడును ఆస్థానపండితుని కుమారుడును అయిన భావయ్య మూగవాడుగా నటించుచు యవన సైనికులచే బంధింపబడి ప్రకాశమూర్తియు తల్లియు నుండిన చెఱసాలచేరుకొని వారికుత్సాహము కల్పించెను. యవనసైన్య మమరావతీ పురమును ముట్టడింపనేగిన సమయమున రక్షణ హీనమైన యవనరాజ్యమును (అశ్వ

పురిని) ప్రవేశించి దళాధిపతి వీరభద్రయు అప్రమత్తోత్తి సిద్ధావతారుని రొజకు చేయించి ఐంగారు సంకెళ్ళ సతని చేతులకే తగిలించెను. అతడు సంధి షరతులంగీకరించి జీవిత పాలన విధానములను మార్చుకొనెను. ప్రకాశమూర్తి తల్లితోకూడ సురక్షితముగా అమరావతీ పురము చేరెను. ప్రకాశమూర్తికిని విమర్శాదేవికిని వివాహము జరిగెను. అతడమరావతీ రాజ్యమునకు పట్టాభిషిక్తుడయ్యెను. నాటకము మోదాంతముగా ముగిసెను.

విస్తృతమైన యీ నాటకమునకు తగిన కథావస్తువును కల్పించి దాని నంకములుగను రంగములుగను విభజించుటలో కవిగారు ప్రదర్శించిన నేర్పు ప్రశంసనీయముగానున్నది. సూక్ష్మముగా పరిశీలించినచో నిందు పంచసంధులను గుర్తింపవచ్చును. కథా కల్పనలో భారతదేశమునందలి ఆధునిక రాజకీయ పరిస్థితులు ధ్వనించుచున్నవి.

పాత్రచిత్రణమున కవిగారు సిద్ధహస్తులు. పెక్కుపాత్రల పేర్లు సాభిప్రాయములుగానున్నవి. పేర్లను బట్టియే వారి ప్రవృత్తులను గ్రహింపవచ్చును.

ఈ నాటకమున ప్రధాన రసమువీరమే.

సంభాషణలు సముచితములుగను, సందర్భోచితములుగను, సరసములుగను సాగినవి. నాటకమునకు సంభాషణ చాతుర్యమే కదా ప్రాణము? ఈ నాటకమతి విస్తృతమగుటచే ప్రదర్శనార్హత కోల్పోయినది. ప్రదర్శన కర్హము కావలెనన్న గ్రంథకర్తగారే దీనికి సంగ్రహ రూపమును సిద్ధముచేయవలెను.

ఈ నాటకమున సుమారు 150 పద్యములు 20 గేయములు ఉన్నవి. పద్య గేయ రచన ధారాళముగనే సాగినది. కాని పద్యములందు దోషములెక్కువగా నున్నవి కవిగారు పాదమధ్యమందే పెక్కుచోట్ల విసంధి పాటించినారు. నాందీ పద్యమునందలి చంద్రుకున్, మహేశుకున్, వజలు ఉమాశివుల వజలుమా శివలు అను ప్రయోగములు శిథిలములుగా నున్నవి. సిరివంతులు, అతిమెత్తన, రౌద్రత, వైష్ణత, శుద్ధబుద్ధ అవతారుని (సంధిచేసిన గణభంగము) వాక్షత, బహిర్వాదము, విహారలోటుకున్, నాచతురమ్ము, బుధుడు ఆహ్వానముగను (55) సామ్యత, పండిత జత, శోభవతి (66) మృదుతూపుతో (81) నేరస్తుని, వివాహపు విప్లవాశాయు, శాంతి దాయినే ఆ ప్రమదామనే (112) మానం కలహంనాస్తి, శాంతాపధనామికే, అబద్ధ, అధర్మ పాపముల్ (126) అల్లకల్లోల సంభ్రమము (159) నింపలంకారము, కీర్తి యుతులై (184) యుద్ధవాదుపము (185) క్షణిక ఆవేశముకు (217) పట్టణ పల్లెలందు (230) పరిశుద్ధ సాయమును (237) వెన్నెలలీ యొసగి (267) చిరంజీవిరస్తు మున్నగు ప్రయోగములను సులభముగా సవరించుకొనవచ్చును. దీనివలన నాటక రసభావములకు కలిగిన భంగమేమియు లేదు.

కవిగారు భాషాతత్త్వవేత్తలు. సుమారేబదియేండ్ల క్రిందటనే వాడుక భాష అను గ్రంథమును పండితుల కందజేసిరి. వారు కోకొల్లలుగా వాడిన లోకోక్తులు సామెతలు నాటకమునకు వన్నె చేకూర్చుచున్నవి. వారు పెక్కు మాండలికములను ప్రయోగించిరి. కొన్నిటి కర్థము చివర నొసంగిరి. కొన్ని శబ్దములను వారు క్రొత్తగా సృష్టించిరి. కవనించు, మొగ్గించు, స్మగ్లించు, అతిశయోక్తించు, విందించు, మినికించు, మున్నగునవి అట్టివానిలో కొన్ని. ఇవి గ్రాహ్యములుగానేయున్నవి. ప్లేటుమార్చు అనుటకు పళ్ళెముమార్చు అని వాడియుండిరి. వేడియుద్ధము, చల్లయుద్ధము తోకపిట్ట అనునవికూడ నిట్టివే. పలువురు వాడినచో - నివియు ప్రచారములోనికి వచ్చును. రాజుగారు కుమారుని రాణిని కూడ గౌరవ పూర్వకముగానే సంబోధింతురు. ఇది రాచమర్యాద కాబోలును. ఏవో స్వల్పదోషములున్నను నాటకము వ్యంగ్య ధోరణిలోసాగి సహృదయానంద సంధాయకముగనున్నది. ఈ రోజులలో నింత పెద్ద, మంచి పద్యనాటకమును తెలుగువారి కందిచ్చిన గ్రంథకర్త నభినందించుచున్నాను. ఈ నాటకమును వారు మాతృదేవి కంకితమిచ్చి మాతృభక్తిని ప్రకటించుకొన్నారు.

— దివాకర్ల వేంకటావధాని

శ్రీ మహాంధ్ర బ్రహ్మవైవర్త మహాపురాణము: బ్రహ్మఖండము

మూలము: బ్రహ్మవైవర్తపురాణము.
అనువాదకర్త: శ్రీ పట్టుపల్లి సుబ్బరాయగుప్త.
కాపీలకు: నవ ఇంజనీరింగ్ కంపెని,
స్టేషన్‌రోడ్, గుంటూరు - 522001.
పుటలు: 146. వెల: 8 రూపాయలు.

"అష్టాదశ పురాణానాం వ్యాసః కర్తా నసంశయః" అనిన మాటప్రకారము ఈ బ్రహ్మవైవర్తమునకు కూడా వ్యాసుడే కర్త. ఇది వైష్ణవ పురాణములలో ఒకటిగా ప్రసిద్ధికెక్కినది. ఏవో కొన్ని పురాణములు మాత్రము దీనిని సౌరపురాణమని చెప్పినవి. ఈ పురాణము ప్రథమ ద్వితీయభాగములుగ ముద్రితమైనది. మొదటి సగభాగమును 1. బ్రహ్మఖండము (30 అధ్యాయములు); 2. ప్రకృతి ఖండము (67 అధ్యాయములు); 3. గణపతి ఖండము (46 అధ్యాయములు); మిగిలిన సగభాగము శ్రీకృష్ణ జన్మఖండము. బ్రహ్మ బ్రహ్మాండ, బ్రహ్మవైవర్త పురాణములు మూడును ఎక్కువభాగము బ్రహ్మ చెప్పినవి. బ్రహ్మను గూర్చి చెప్పినవిగా నున్నవి.

బ్రహ్మవైవర్తపురాణమునందలి బ్రహ్మఖండము చాల క్రొత్త విషయములకు నిధానము. సాధారణముగా:—

సర్గశ్చ ప్రతిసర్గశ్చ వంశో మన్వంతరాణిచ ।
వంశానుచరితం చైవ పురాణం పంచలక్షణమ్ ॥

అను లక్షణముతో పురాణస్వరూపములు అన్నీ ఒకే విధముగనున్నను, ప్రతిపురాణమునందును ఎక్కువగా హరినిగాని, హరునిగాని, శక్తినిగాని, సూర్యునిగాని, గణపతినిగాని, స్కందునిగాని మూల వ్యక్తినిగా జేసి కథ నడిపించుట సహజము. అందువల్లనే కొన్ని పురాణములు వైష్ణవములనీ, కొన్ని శైవములనీ, కొన్ని శాక్తములనీ, కొన్ని సౌరములనీ, కొన్ని గాణాపత్యములనీ, కొన్ని స్కాందములనీ ప్రసిద్ధికెక్కినవి. ఆయా పురాణముల యందు వారే వక్తలు,

"మద్వయం బ్రత్రయంచైవ
భద్వయం వచతుష్టయం।
అనాప లింగ కూస్కాని
పురాణాని దశాష్టవ॥"

అన్న సూక్తిలో బ్రత్రయంలో మన బ్రహ్మవైవర్తమున్నది. ఇందులో బ్రహ్మఖండము సృష్టిరహస్యములను, కొన్ని మంత్రరహస్యములను, కొంత వైద్యరహస్యమును, మరికొందరు ఇతర పురాణము కనపడని వ్యక్తుల చరిత్రములను మనకు చూపుచున్నది.

పదమూడవ అధ్యాయమున ఉపబర్హణుడు వైరాగ్యముతో శరీరత్యాగమునకు సిద్ధమగునప్పుడు మూలాధారాది షట్చక్రభేదనమును, పదునారవ అధ్యాయమున ధన్వంతరి మొదలగు పదునాల్గురు ఘన వైద్యులను చెప్పుసందర్భమున వైద్య శాస్త్రమును, పందొమ్మిదవ అధ్యాయమున సర్వప్రాణులకు నిత్యము పారాయణ యోగ్యమగు బ్రహ్మాండపావనము అను కృష్ణకవచమును, సంసారపావనము అను శివకవచమును రెండును చేర్చుటవల్ల గ్రంథమునకు గొప్ప విశిష్టత ఏర్పడినది. గ్రంథము నడుమ నడుమ ఆయా సందర్భములలోని విలువగల మూల శ్లోకములను అట్లట్లనే గ్రంథములో ఉటంకించుటకూడా గ్రంథము యొక్క గొప్పదనమునకు కారణమైనది. మూలమునకు యథావాక్యానువాదము కాకపోయినను పెద్దగా వదలిన పట్టులుకానరావు. గ్రంథకర్త శ్రీ మట్టుపల్లి శివసుబ్బరాయగుప్తగారు గొప్పగా చదువుకున్న వ్యక్తికానట్లు తనకు తానే చెప్పుకొనెను. స్వప్నమునందగపడిన స్వామి:- "మద్గతచిత్తుడవు, మద్భక్తుడవు, నన్నే పూజించువాడవు మత్పరాయణుడవు కావలసినదనియు మేఘగంభీరస్వరముతో పలికి అంతర్ధానమొందెను" అని చెప్పుటచే ఈయనకుగల దైవానుగ్రహము, ఈ గ్రంథ రచనకు కావలసిన శక్తిని ప్రసాదింపగలదు. అదికాక వీరు ఆశ్రయించిన పండితులందరూ చాలగొప్పవారు. వారి సాహాయ్యము ఆ దైవానుగ్రహమునకు ఇబ్బడి ముబ్బడికాగలదు. పుత్రికాసంతాన రహితుడైనను 'విమలరవికోటి సంకాశు'డగు వేంకటేశుని అల్లునిగా గొన్న ఈ పుస్తికాపుత్రికారత్నము తనకోటి జన్మముల తపఃఫలము. నడుమనడుమ చిత్రించిన శివకృష్ణాది చిత్రములు చాల మనోహరముగా నున్నవి. కాని

పాపేన జాయతే వ్యాధిః
పాపే న జాయతే జరా (70 పేజీ)

వంటి స్థలములందు 'జరా పాపేన జాయతే' అని సవరించుకొను వ్యుత్పత్తి యుండినచో ఈ చిల్లర దోషములు లేక గ్రంథము ఇంక కొంత విశిష్టత కలిగివుండుననవచ్చును. ఇట్టి దోషములను ఎత్తి చూపుట ఇంత మంచి గ్రంథమునందు చేయరాని పని యని వదలితిని.

— గౌరిపెద్ది రామసుబ్బశర్మ

గమనిక

సమీక్షకు గ్రంథాలు పంపేవారు రెండు ప్రతులను పంపాలని రచయితలు గమనించ ప్రార్థన. సం॥

(5 వ పేజీ తరువాయి)

పోవడంలేదు. ధర్మమార్గము జీవికి నిత్య శుభమార్గమగును. ధర్మో రక్షతిః రక్షతి. మనం ధర్మాన్ని రక్షిస్తే- ధర్మం మనలను రక్షిస్తుంది. సుఖదుఃఖాలు శాశ్వతమైనవి కావు. కావున ప్రాణము మీదకు వచ్చినను ధర్మమును విడువరాదు.

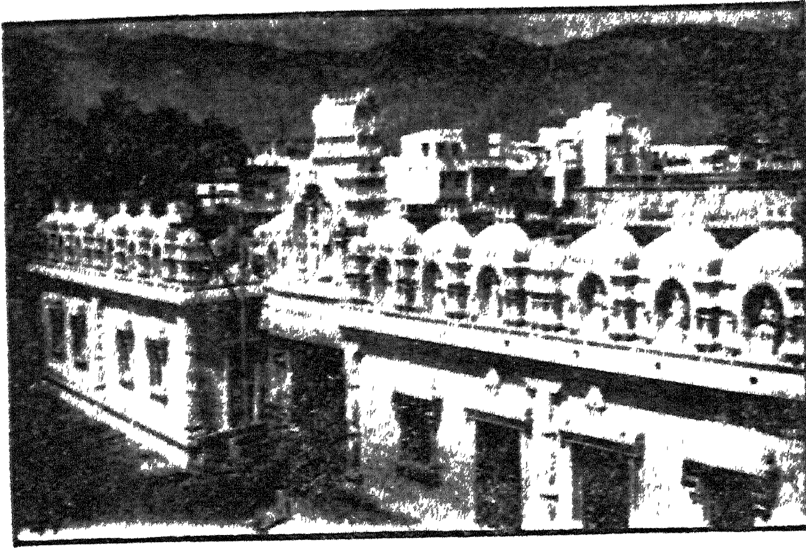
ఇమాంభారత సావిత్రీం
ప్రాతరుత్థాయయఃపఠేత్
స భారతఫలం ప్రాప్య
పరబ్రహ్మాధి గచ్ఛతి.

ధర్మాది సాధనముల ద్వారా జీవునకు నిత్యశాంతిని చేకూర్చుటే మానవ కర్తవ్యం, పై శ్లోకములను నిత్యము పఠించు భక్తుడు యిహమందు ఆనందము పొంది, పరమందు స్వర్గధామము చేరును.

శ్రీ మహాభారతసావిత్రి యుపదేశ శ్లోకములను ఆచరణపెట్టుశక్తిని భగవానుడు మానవులకిచ్చుగాక!

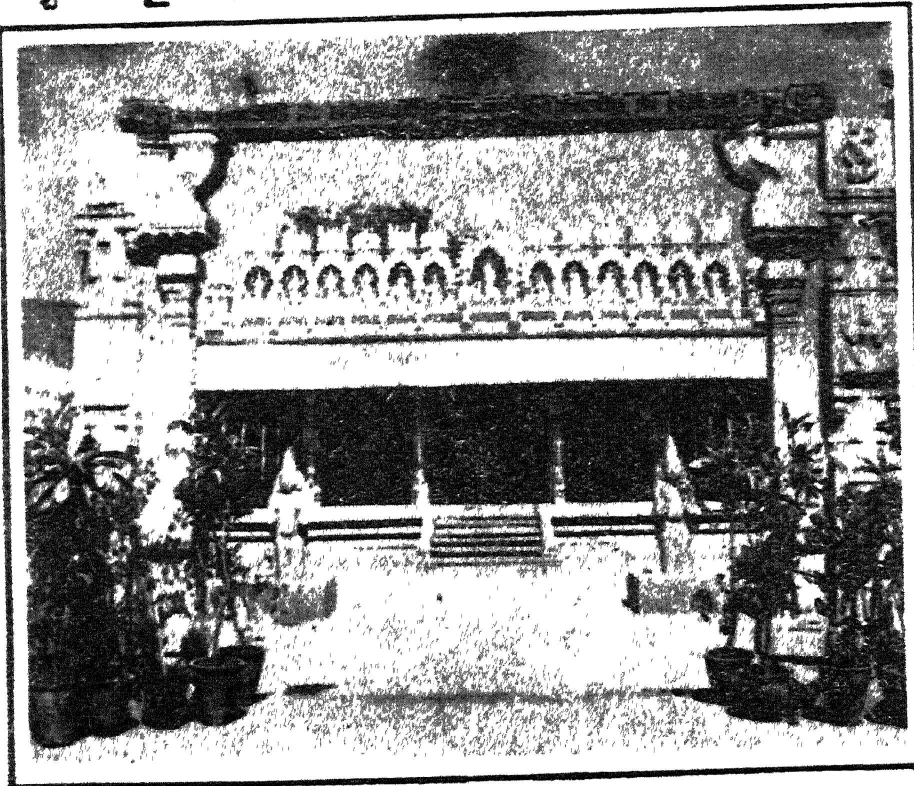

శ్రీ వేంకటేశ్వర వస్తుప్రదర్శనశాల (ఆలయకళలు)

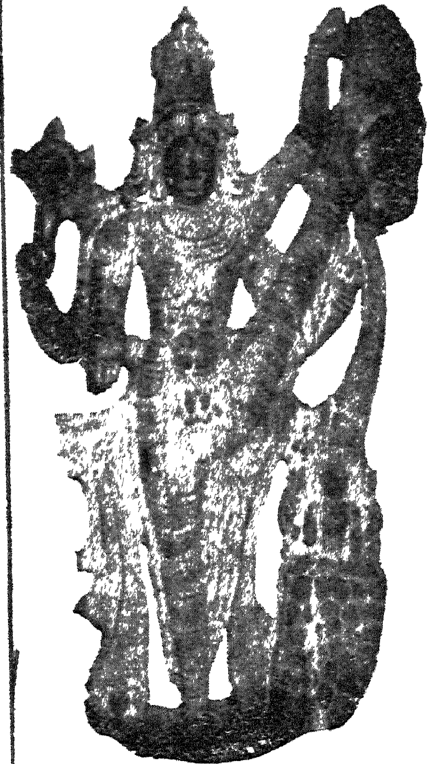

వస్తుప్రదర్శనశాలకు నెలవుగామారిన కచేరీవమ్మాళ్వార్ ఆలయం.

మనం దేశంలోగల 'పురా'వస్తుశాలల్లో వేటిలోనూ కనుపించని 'కొత్తదనం' సంతరించుకొంది, తిరుపతిలో టి. టి. డి. నెలకొల్పిన శ్రీవేంకటేశ్వర ఆలయకళల ప్రదర్శనశాల. ఈ పురావస్తుశాల ప్రత్యేకతంతా ఇది ధార్మికపరమైనది కావటంలోనే వుంది. శ్రీవైష్ణవ ధర్మానికి సంబంధించిన అన్ని విషయాలపై ఈ ప్రదర్శనశాల ఎంతో వెలుగును విరజిమ్ముతోంది. శ్రీమహావిష్ణు అర్చనావిధి వైఖానస, పాంచరాత్రాగమాల ప్రకారం ఎలాజరగవలసినది, వడగలై, తెంగలై తెగలవారి ఆచారవ్యత్యాసాలు మొదలైన సంక్లిష్ట విషయాలను సైతం అనేక చిత్రాల ద్వారా చార్టులద్వారా ఈ ప్రదర్శనశాల ప్రేక్షకులకు సునాయాసంగా వివరిస్తున్నది. పాంచరాత్ర ఆగమ పూజా విధిలో గల 108 ముద్రలు చిత్రాలరూపంలో ఇక్కడ మనం చూడవచ్చును. ఈ ప్రదర్శనశాలలో ప్రాచీన కాలం నాటి పూజా పరికరాలు, శిలా, దారు, కాంస్య, రజత దేవతా

వస్తుప్రదర్శనశాల ముఖద్వారం.

మ్యూజియంలోని త్రివిక్రమశిల్పం.

మూర్తులు, సంగీత వాద్యాలు, శ్రీమహావిష్ణువు వివిధ వాహనాలు, తిరుపతి, తిరుమల తదితర టి. టి. డి. ఆలయాలకు సంబంధించిన సమాచారం ప్రత్యేక విభాగాలలో పదిలపరచబడివున్నాయి.

మొత్తంమీద ఈ పురావస్తుశాలలో 100 రాతిశిల్పాలు, 156 దారుశిల్పాలు వున్నవి. కీ॥ శే॥ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి, ఎం. కృష్ణారావు వంటి ప్రముఖుల సేకరణలు కూడా ఇందులో చోటుచేసుకొన్నవి. •

శుక్రవారం సేవలు: వేళల మార్పు

* * *

తిరుమల శ్రీవారి ఆలయంలో శుక్రవారాలలో స్వామివారికి అభిషేకం ఏర్పాట్లుకు సళ్ళింపు, శుద్ధి తదితరకార్యక్రమాలకుగాను కేటాయించిన సమయం (ఉదయం 3-30 గం॥ నుండి 4-30 గం॥ వరకు) తక్కువగా వుంటున్నందువలన ఆరోజు ఉదయం సుప్రభాత దర్శనంకు తక్కువ సంఖ్యలో యాత్రికులను అనుమతించవలసి వస్తున్నది. ఈ అసౌకర్యం తొలగించే నిమిత్తం ఆ సమయాన్ని పెంచారు. తదనుగుణంగా శ్రీవారి ఆలయంలో శుక్రవార సేవల సమయాలను తే 1-7-1983 ది నుండి క్రింది విధంగా సవరించారు.

సుప్రభాతం	ఉ. 3-00 గం॥ నుండి	3-30 గం॥ వరకు
సళ్ళింపు, శుద్ధి ఉదయం మొదటిగంట అభిషేక ఏర్పాట్లు	ఉ. 3-30 గం॥ నుండి	5-00 గం॥ వరకు
అభిషేకం	ఉ. 5-00 గం॥ నుండి	6-30 గం॥ వరకు
సమర్పణ	ఉ. 6-30 గం॥ నుండి	8-00 గం॥ వరకు
తోమాలసేవ అర్చన (ప్రైవేటు)	ఉ. 8-00 గం॥ నుండి	9-00 గం॥ వరకు
రెండవగంట బలి, శాత్తుమొర	ఉ. 9-00 గం॥ నుండి	9-30 గం॥ వరకు
సర్వదర్శనం	ఉ. 9-30 గం॥ నుండి	రా. 7-00 గం॥ వరకు
శుద్ధి, నిత్య కైంకర్యములు	రా. 7-00 గం॥ నుండి	రా. 8-00 గం॥ వరకు
సర్వదర్శనం	రా. 8-00 గం॥ నుండి	రా.12-00 గం॥ వరకు
శుద్ధి	రా. 12-00 గం॥ నుండి	రా.12-30 గం॥ వరకు
ఏకాంతసేవ	రా. 12-30 గం॥	

పేష్కారు, తిరుమల.

వార్తాలహరి

దేవాదాయకమిషనర్

ఆంధ్రప్రదేశ్ దేవాదాయశాఖ కమిషనర్‌గా శ్రీ ఎల్. సుబ్బయ్య, ఐ. ఏ. ఎస్ స్థానంలో శ్రీ కె. మురళీధర్, ఐ. ఏ. ఎస్. నియమితులయ్యారు. శ్రీ మురళీధర్ ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వ రెవిన్యూశాఖలో డిప్యూటీ కార్యదర్శి.

అభిషేకదర్శనం

శ్రీ పద్మావతీ అమ్మవారి ఆలయంలో అభిషేక దర్శనానికి ఇటీవల 2 రూపాయల ప్రత్యేక టిక్కెట్లను ప్రవేశపెట్టారు. ఇప్పటి వరకూ అభిషేక సమయంలోకూడా సర్వ దర్శనం వుంటూవచ్చింది. ఇకమీదట రెండు రూపాయల ప్రత్యేకదర్శనం టిక్కెట్ల పైన మాత్రమే అభిషేక సమయంలో భక్తులను దర్శనానికి అనుమతిస్తారు.

వికలాంగ కేంద్రం

తిరుపతిలో ఈ ఉగాదినాడు అలిపిరివద్ద ప్రారంభమైన శ్రీవేంకటేశ్వర వికలాంగుల శిక్షణ కేంద్రం ప్రాంతీయ కార్యాలయం డైరెక్టర్‌గా టి. టి. డి. సీనియర్ మెడికల్ ఆఫీసర్ శ్రీమతి వై. ఆర్. ధనలక్ష్మి ఇటీవల నియమితులయ్యారు.

పరకామణి అలవెన్సు

తిరుమల శ్రీవారి ఆలయంలో పరకామణి విభాగంలో పనిచేసే అటెండర్లకు నెలకు రూ. 10/లు ప్రత్యేక అలవెన్సు ఇచ్చేందుకు ఇటీవల టి. టి. డి. అంగీకరించింది.

విద్వాన్ విశ్వం

టి. టి. డి. ప్రధాన సంపాదకులు డా॥ విద్వాన్ విశ్వంగారి పదవీకాలాన్ని 1983 ఆగష్టు నుండి మరో ఏడాదిపాటు పొడిగించటం జరిగింది.

(48 వ పేజీలో)

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు, తిరుపతి

టెండరు ప్రకటన

ఆర్. ఓ. సి. నెం. ప్రకటన: 3/సివి/83. తే. 8–7–83.

కార్యనిర్వహణాధికారి, తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు, తిరుపతి వారిచే రిజిష్టర్‌కాబడిన కాంట్రాక్టర్ల నుండి ఈ క్రింది పనులకుగాను, సీలువేయబడిన టెండర్లు కోరబడుతున్నవి. టెండరు ప్రకటనలోని 5 వ కాలమ్‌లో పేర్కొనబడిన విధంగా సీలువేసిన కవరులో ఆయా పనులకు తమ టెండర్లను ఆయా సంబంధిత అధికారులకు తే 18–8–83 ది మధ్యాహ్నం 3 గంటలకుగాని అంతకుముందుగాని చేరేటట్లుగా పంపవలసి వుంటుంది. టెండర్లు అదేరోజున మధ్యాహ్నం 3-15 గంటలకు తెరువబడుతవి.

టెండరు పత్రాలు కావలసినవారు టెండరు పత్రాల ఖరీదుకు డిమాండ్ డ్రాఫ్టును జతచేసి తమ తరగతి రిజిస్ట్రేషన్, పూర్వానుభవంకు సంబంధించిన ఋజువులతో తే 1–8–83 ది లోగా సంబంధిత అధికారులకు దరఖాస్తు చేసుకోవాలి. గడువు తేది తరువాత చేరిన దరఖాస్తులు, ఆవశ్యకమైన వివరాలులేని దరఖాస్తులు మొత్తంగా నిరాకరించబడుతవి.

టెండరు పత్రాలను తే 12–8–83 ది నుండి తే 18–8–83 ది వరకు (రెండుకోజులూ కలుపుకొని) సంబంధిత అధికారుల కార్యాలయాలలో, కార్యాలయ పనివేళలలో పొందవచ్చును. టెండరు పత్రాల ఖరీదును కార్యనిర్వహణాధికారి, అకౌంట్ కోడ్ నెం. 689, టి. టి. డి. అకౌంట్లు ఖాతాలో తిరుమల, తిరుపతిలలోగల స్టేట్‌బ్యాంక్ అఫ్ ఇండియా కార్యాలయాలలో డిమాండ్ డ్రాఫ్టు మూలకంగాగానీ, చలానా ద్వారాగానీ చెల్లించాలి.

టెండరు పత్రాలు మార్చుకోరానివి. ఏ పరిస్థితులలోనూ టెండరు పత్రాల మూల్యం వాపసు ఇవ్వబడదు. పోస్టుద్వారా టెండరు పత్రాలు పంపబడవు. టెండరు పత్రాలు తెచ్చుకొనే ఏర్పాట్లను టెండరు దారులే చేసుకోవాలి.

టెండరు పత్రాల స్వీకరణగడువు తేదీనాడు అనూహిత కారణాలవల్ల కార్యాలయం మూతబడినట్లయితే ఆ తర్వాతి పని దినంనాడు మధ్యాహ్నం 3 గం॥ వరకు టెండర్లు స్వీకరించబడుతవి.

ఏ క్షణంలోనైనా ఎట్టికారణం తెలుపకుండానే ఏదో ఒక టెండరునుగానీ లేదా అన్ని టెండర్లనుగానీ నిరాకరించే అధికారం లేదా టెండరు ప్రతిపాదనలనే ఉపసంహరించుకొనే అధికారం కార్యనిర్వహణాధికారికి వుంటుంది.

భవనాలను 'టర్న్ కీబేసిస్' విధానంపై ఇంటిలోపల నీటిసరఫరా, విద్యుత్‌పరికరాల బిగింపు, శానిటరీ సాధనాల ఏర్పాట్లతో పూర్తి ఆకారంతో పూర్తిచేసి కాంట్రాక్టర్ అప్పగించవలసి వుంటుంది. నీటిసరఫరా, విద్యుత్‌సరఫరా, శానిటరీ సాధనాల ఏర్పాట్లకు కావలసిన పార్టు (బి) మరియు (సి) లలోని పరికరాలను అర్హతకలిగి, అనుమతి, అధికారం పొందిన ఏజెంట్ల నుండే పొందాలి. ఇందుకు ఋజువుగా ఆ ఏజెంట్ల నుండి తీసుకొన్న అంగీకారపత్రాన్ని టెండర్లతో జతచేయాలి. ఆయా ఏజన్సీల ద్వారా సకాలానికి నిబంధనల కనుగుణంగా అనుబంధ పనులను పూర్తిచేయించేందుకు కాంట్రాక్టరే బాధ్యతవహించాలి. సివిల్‌పనులనేగాక నీటిసరఫరా, విద్యుత్, శానిటరీ సాధనాల ఏర్పాట్లను కూడా సకాలంలో పూర్తిచేసేందుకు కాంట్రాక్టర్ బాధ్యత వహించాలి.

టెండర్లు తెరచిన రోజునుంచి 4 మాసాల వరకు మాత్రమే ఏ టెండరు అయినా చెల్లుబడి అవుతుంది.

టి. టి. డి. కి స్టాండింగ్ సెక్యూరిటీ డిపాజిట్ చెల్లించనట్టి కాంట్రాక్టర్లు టెండరు వేసేటప్పుడు తమ కాంట్రాక్టు విలువలో 1½ శాతం సొమ్మును, చలానా లేదా డిమాండ్‌డ్రాఫ్టు ద్వారా చెల్లించి, కాంట్రాక్టులో 1 శాతం విలువకు బ్యాంకు గ్యారంటీని టెండరుతోబాటు చూపించాలి. కాంట్రాక్టర్ల రన్నింగ్ బిల్లుల నుండి భవిష్యత్‌లో సెక్యూరిటీ డిపాజిట్ కొరకుగాను, ఆగిపోయిన నిధులకుగాను 7½ శాతం సొమ్ము నిలిపివుంచబడుతుంది.

టి. టి. డి. కి రూ. 1 లక్షను స్టాండింగ్ సెక్యూరిటీ డిపాజిట్‌గా నిర్ణీత ఫారంతో చెల్లించిన కాంట్రాక్టర్లు క్రింది రీతిగా ఇ.ఎం.డి., ఎఫ్.ఎస్.డి. లను చెల్లించాలి.

1) ఎర్నెస్ట్‌మనీ డిపాజిట్ :

కాంట్రాక్టు విలువలో 1 శాతం (75 వేల రూపాయలకు మించకుండా)

2) బిల్లులనుంచి నిలువుదల :

	వని విలువ:		నిలుపుదల శాతం:
1.	మొదటి రూ. 50 లక్షల పనివరకు		3½ శాతం
2.	రూ. 50 లక్షలకు పైబడి రూ. 1 కోటికి లోబడిన పనులకు	మొదటి రు. 50 లక్షలకు	3½ శాతం
		రు. 50 లక్షల పై పనులకు	2 శాతం
3.	రూ. 1 కోటికి మించిన పనులకు	మొదటి రు. 50 లక్షలకు	3½ శాతం
		రు. 50 లక్షల పై పనులకు	2 శాతం
		రు. 1 కోటి పై పనులకు	1½ శాతం

వరుస సంఖ్య [1]	పనిపేరు [2]	ఇ.ఎం.డి. (టెండరుతోటి) కాంట్రాక్టు విలువ లో 1½ శాతం [3]	కాంట్రాక్టు లో 1శాతం [4]	టెండరు ఫారాలు పొందు వలసిన/చేర్చ వలసిన ఆఫీసు కార్యాలయం [5]	టెండర్ షెడ్యూల్సు ధర [6]	కాంట్రాక్టు వ్యవధి [7]	టెండరు వేయుటకు అర్హతగల కాంట్రాక్టర్ [8]
1.	తిరుమల మేదరమిట్ట ప్రాంతంలో టి.టి.డి. సహకార బ్యాంకు భవన నిర్మాణం	రు. 3,750/	రు. 2,500/	ఇ.ఇ. 1 తిరుమల	రు. 150/	12 నెలలు	రెండవతరగతి ఆపైన
2.	తిరుమలలో ఒకటి మరియు రెండు కొత్త సత్రాల మధ్యనున్న డార్మిటరీ భవనంపై మొదటి అంతస్థు నిర్మాణం	రు. 10,875/	రు. 7,250/	ఇ.ఇ. 4 తిరుమల	రు. 200/	6 నెలలు	,,
	తిరుమల జి. ఎస్. సి. ప్రాంతంలో ప్రత్యేక తరహా కాటేజీల నిర్మాణం						
3.	బ్లాక్‌నెం. 1	రు. 3,355/	రు. 2,235/	,,	రు. 200/	6 నెలలు	,,
4.	బ్లాక్‌నెం. 2	రు. 3,355/	రు. 2,235/	,,	రు. 200/	6 నెలలు	,,
5.	బ్లాక్‌నెం. 3	రు. 3,355/	రు. 2,235/	,,	రు. 200/	,,	,,
6.	బ్లాక్‌నెం. 4	రు. 3,355/	రు. 2,235/	,,	రు. 200/	,,	,,
7.	బ్లాక్‌నెం. 5	రు. 3,355/	రు. 2,235/	,,	రు. 200/	,,	,,
8.	బ్లాక్‌నెం. 6	రు. 3,355/	రు. 2,235/	,,	రు. 200/	,,	,,
9.	రేణిగుంటకు బిట్యుమినస్‌తో సెమీగ్రౌట్‌ను నిర్మించుట	రు. 8,700/	రు. 5,800/	ఇ.ఇ. 6 తిరుపతి	రు. 200/	,,	,,
10.	తిరుపతి గోవిందరాజనగర్‌లో బి. తరగతి క్వార్టర్ల నిర్మాణం (బ్లాకునెం. 21)	రు. 5,250/	రు. 3,500/	ఇ.ఇ. 6 తిరుపతి	రు. 200/	9 నెలలు	,,
11.	తిరుపతి గోవిందరాజనగర్‌లో బి. తరగతి క్వార్టర్ల నిర్మాణం (బ్లాక్‌నెం. 22)	రు. 5,250/	రు. 3,500/	,,	రు. 200/	,,	,,

కార్యనిర్వహణాధికారి,
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు.

[41వ పేజీ తరువాయి]

సిద్ధయ్యమఠం

కడప జిల్లా ముడుమాల గ్రామంలో శ్రీసిద్ధయ్యస్వామి మఠం వద్ద లక్ష రూపాయలకు మించని ఖర్చుతో ఒక ఉచిత ధర్మశాలను నిర్మించాలని ఇటీవల టి.టి.డి. నిర్ణయించింది. శ్రీ సిద్ధయ్యస్వామిశ్రీమద్విరాట్ పోతులూరి వీరబ్రహ్మేంద్రస్వామి వారి ప్రియశిష్యులు. కంది మల్లాయపల్లెలో శ్రీ బ్రహ్మంగారి మఠంవద్ద టి.టి.డి. ఇదివరకే ఒక సత్రాన్ని నిర్మించింది. సిద్ధయ్యస్వామివారి మఠంలో గల జీవసమాధులు ఇప్పటికీ ఎందరో యాత్రికుల పూజ లందుకొంటూవున్నాయి. బ్రహ్మంగారి కాలజ్ఞాన వచనాలకు సంబంధించిన ఎన్నో తాళపత్ర గ్రంథాలు ఇక్కడ భద్రపరచబడి వున్నాయి. ఈ అపూర్వ వేదాంతగ్రంథాల్ని పరిష్కరించి వాటి ప్రచురణ జరిపించడానికి టి.టి.డి. నిశ్చయించింది.

Edited and Published on behalf of the T. T. Devasthanams by K. Subba Rao, M.A., and Printed at T.T.D. Press, by M. Vijayakumar Reddy, L.P.T., Manager, T.T.D. Press, Tirupati.

Regd. No. H/TRP/13. సంవత్సర చందా: 12-00.

